

JELENTÉS AZ ŐRSÉGI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2019. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Óriszentpéter, 2020. április 20.

PH.

.....
Dr. Markovics Tibor
igazgató

A jelentést elfogadom.

.....
Balczó Bertalan
helyettes államtitkár

Összeállították:

Dr. Markovics Tibor, igazgató

Dr. Németh Csaba, általános igazgatóhelyettes

Pál Éva, gazdasági igazgatóhelyettes

Harsányi Krisztián, észak-vasi tájegységvezető

Kovács-Mesterházy Viktória, ökoturisztikai és környezeti nevelési osztályvezető

Dr. Szentirmai István, természetmegőrzési osztályvezető

Tanner Tibor, vendvidéki tájegységvezető

Törő Eszter, őrségi tájegységvezető

Czibik Eszter, pályázati koordinátor

Faragó Ádám, zoológus

Fera Gábor, zoológus

Gönye Csaba, zoológus

Heffenträger Gábor, vasi-hegyhát tájegységvezető

Dr. Szépligeti Mátyás, természetvédelmi terület-felügyelő

Tárczy Andrea, birtokügyi szakfelügyelő

Tóth Sára, botanikus

1. Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	7
2. SZEMÉLYI ÁLLOMÁNY	9
3. OLTALOM ALATT ÁLLÓ TERMÉSZETI TERÜLETEK ADATAI, INFORMÁCIÓI	13
3.1 ORSZÁGOS JELENTŐSÉGŰ VÉDETT, VÉDELEMRE TERVEZETT TERMÉSZETI, NATURA 2000 ÉS EGYÉB TERÜLETEK ÉS EZEK VÁLTOZÁSAI.....	13
3.1.1 Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek	13
3.1.2 „Ex lege védett” természeti területek	14
3.1.3 „Ex lege védett” természeti értékek.....	14
3.1.4 Natura 2000 területek	14
3.1.5 Nemzetközi jelentőségű területek	15
3.1.6 Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű, meglévő és tervezett részterületei	16
3.2 TERÜLET NÉLKÜLI, EGYEDI JOGSZABÁLYAL VÉDETT ÉS VÉDELEMRE TERVEZETT TERMÉSZETI ÉRTÉKEK.....	16
3.2.1 Védett mesterséges üregek	16
3.3 EGYÉB, SPECIÁLISAN MEGKÜLÖNBÖZTETETT VÉDELEMBEN RÉSZESÜLŐ TERÜLETEK	16
3.3.1 Országos Ökológiai Hálózat.....	16
3.3.2 Erdőrezervátumok	16
3.4 MAGAS TERMÉSZETI ÉRTÉKŰ TERÜLETEK.....	19
3.5 TERÜLETVÁSÁRLÁSOK, KISAJÁTÍTÁSOK ADATAI	19
3.6 SAJÁT VAGYONKEZELÉSŰ TERÜLETEK	20
4. KUTATÁS ÉS MONITOROZÁS	34
4.1 KUTATÁS.....	34
4.2 MONITOROZÁS	35
4.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó monitorozás vizsgálatok.....	35
4.2.1.1 Országos programok.....	35
4.2.1.2 Helyi programok	42
4.3 TÍR-BE BETÖLTÖTT ÉS BETÖLTÉSRE ELŐKÉSZÍTETT ADATOK MODULONKÉNT	48
4.4 JELENTÉSI KÖTELEZETTSÉG	48
5. TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TEVÉKENYSÉG	57
5.1 A) TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERVEK	57
5.1 B) NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERVEK	58
5.2 ÉLŐHELY-FENNTARTÁS, KEZELÉS.....	59
5.2.1 Élőhelyeket érintő legjelentősebb ökológiai állapotváltozások.....	59
5.2.2 Élőhely-fenntartás, kezelési tevékenységek ismertetése	60
5.3 ÉLŐHELY-REHABILITÁCIÓ	63
5.4 FAJMEGŐRZÉSI TEVÉKENYSÉGEK.....	68
5.4.1 A fajokat érintő legjelentősebb ökológiai állapotváltozások.....	68
5.4.2 Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése.....	68
5.4.3 Védett fajokkal kapcsolatos illegális cselekmények észlelése.....	74
5.5 IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOKKAL KAPCSOLATOS GYAKORLATI TEVÉKENYSÉGEK.....	74
5.6 GÉNMEGŐRZÉS	75
5.6.1 Génmegőrző tevékenység állatok esetében	75
5.6.2 Egyéb állatállomány és kezelésük.....	76
5.6.3 Génmegőrző tevékenység növények esetében	77
5.7 ERDŐTERÜLETEK, ERDŐGAZDÁLKODÁS	79
5.7.1 Nem saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek	79
5.7.2 Erdőrezervátum felméréseinek főbb eredményei.....	81
5.7.3 Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése	81

5.8 VADÁSZTERÜLETEK, VADGAZDÁLKODÁS.....	84
5.9 HALGAZDÁLKODÁSI VÍZTERÜLET.....	84
5.9.1 Természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek.....	84
5.9.2 Védett természeti területen található halastavak.....	85
5.10 TERMÉSZETVÉDELMI MENTŐTEVÉKENYSÉG.....	85
6. TÁJVÉDELEM	94
6.1 EGYEDI TÁJÉRTÉKEK.....	94
6.2 TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK ÉS TERÜLETRENDEZÉSI TERVEK VÉLEMÉNYEZÉSE, VALAMINT TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV ÉS TELEPÜLÉSKÉPI RENDELET VÉLEMÉNYEZÉSE, KÖZREMŰKÖDÉS AZ ELKÉSZÍTÉSBE.....	96
6.3 FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓK ÉS EGYÉB TERVEK VÉLEMÉNYEZÉSE, KÖZREMŰKÖDÉS AZ ELKÉSZÍTÉSBE.....	97
6.4 TÁJVÉDELMI SZAKÉRTŐI TEVÉKENYSÉG.....	97
6.5 TÁJVÉDELMI JELENTŐSÉGŰ BEAVATKOZÁSOK	97
7. PROJEKTEK	98
8. JOGI ÉS ÜGYIRATFORGALOMMAL KAPCSOLATOS TEVÉKENYSÉGEK.....	107
8.1 AZ IGAZGATÓSÁG ÜGYIRATFORGALMA.....	107
8.1.1 Szakvélemény adás, adatközlés hatóságok részére	107
8.1.2 Jelentési feladatok az Agrárminisztérium számára	107
8.2 SZABÁLYSÉRTÉS	108
8.3 TERMÉSZETVÉDELMI BÍRSÁG	108
8.4 BÜNTETŐ ÜGYEK	108
8.5 POLGÁRI PEREK	108
9. TERMÉSZETVÉDELMI ŐRSZOLGÁLAT	111
9.1 ALAPADATOK.....	111
9.1.1 Személyi feltételek.....	111
9.1.2 Technikai felszereltség, őrszolgálati irodák	111
9.1.3 Polgári természetőrök	111
9.2 FELADATELLÁTÁS	111
9.2.1 Hatósági feladatellátás	111
9.2.2 Együttműködés más hatóságokkal.....	112
9.2.3 Nem hatósági feladatok ellátása.....	113
10. KÖLTSÉGVETÉS ÉS VAGYON	115
10.1 KIADÁSOK	115
10.2 BEVÉTELEK	115
10.3 VAGYON	115
11. BEMUTATÁS, OKTATÁS, TÁRSADALMI KAPCSOLATOK.....	120
11.1 ÖKOTURISZTIKAI ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉSI INFRASTRUKTÚRA	120
11.1.1 Látogató- és oktatóközpontok.....	120
11.1.2 Tanösvények	121
11.1.3 Egyéb bemutatóhelyek	121
11.1.4 Erdei iskolai bázishelyek	122
11.1.5 Szálláshelyek.....	122
11.1.6 Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények	123
11.2 ÖKOTURISZTIKAI ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAMOK, SZOLGÁLTATÁSOK	124
11.2.1 Szakvezetéses túrák, speciális túrák	124
11.2.2 Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvények.....	124
11.2.3 Erdei iskolák, erdei óvodák	125
11.2.4 Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások	125
11.2.5 Kiadványok	126
11.2.6 Látogatóstatisztika	126
11.3 TÁRSADALMI KAPCSOLATOK.....	129

11.3.1 Nemzeti Parki Termék Védjegyrendszer működtetése, pályázati eredmények, programok bemutatása	132
11.4 TERVEZETT FEJLESZTÉSEK (2020).....	133
11.5 EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSOK.....	133
11.6 FONTOSABB ESEMÉNYEK	133
11.6.1 Időszaki kiállítások, előadások.....	135
12. KAPCSOLATTARTÁS HAZAI PARTNERSZERVEZETEKSEL	144
13. BELFÖLDI ÉS KÜLFÖLDI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK.....	148
14. ELLENŐRZÉS	151
15. LEGFONTOSABB EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA.....	153
16. FONTOSABB CÉLKITŰZÉSEK A KÖVETKEZŐ ÉVRE	158
16.1 TERMÉSZETMEGŐRZÉSI OSZTÁLY	158
16.2 TERMÉSZETVÉDELMI ŐRSZOLGÁLAT.....	159
16.3 ÉSZAK VASI TERÜLETKEZELÉSI OSZTÁLY	159
16.4 VASI HEGYHÁT TÁJEGYSÉG	160
16.5 ŐRSÉGI TERÜLETKEZELÉSI OSZTÁLY	160
16.6 ÖKOTURISZTIKAI ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉSI OSZTÁLY	161
16.7 PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI OSZTÁLY.....	162
16.8 PÁLYÁZATKEZELÉSI OSZTÁLY	162

2. Táblázatok

2.1. táblázat: Személyi állomány - nem hazai költségvetési források terhére foglalkoztatottak száma	11
3.1. táblázat: Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek összesítő adatai	22
3.2. táblázat: Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett természeti területek adatai	23
3.3. táblázat: Védelemre tervezett természeti területek adatai	24
3.4. táblázat: Ex lege védett természeti területek adatai	25
3.5. táblázat: Natura 2000 területek	26
3.6. táblázat: Saját vagyonkezelésű területek	30
3.7. táblázat: „Ex lege védett” természeti értékek	31
4.1. táblázat: Kutatás	49
5.1. A. táblázat: Kezelési tervek	57
5.2. táblázat: Élőhely-fenntartás	62
5.3. táblázat: Élőhely-rehabilitáció	66
5.4. táblázat: Fajmegőrzés	72
5.5. táblázat: Saját állatállomány	78
5.6. táblázat: Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság halgazdálkodási kezelésében lévő víztestek	84
5.7. táblázat: Halgazdálkodási vízterületek	87
7.1. táblázat: Projektek	100
8.1. táblázat: Bíróságok	110
8.2. táblázat: Büntető ügyek	110
8.3. táblázat: Polgári perek	110
9.1. táblázat: Őrszolgálat	114
10.1. táblázat: Kiadások	116
10.2. táblázat: Bevételek	116
10.3. táblázat: Vagyon	117
10.4. táblázat: Befektetett eszközök	117
10.5. táblázat: Nemzeti vagyonba tartozó forgóeszközök	117
10.6. táblázat: Épületek	118
10.7. táblázat: Eszközök	118
11.1. táblázat: Turisztikai infrastruktúra	137
11.2. táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás	138
11.3. táblázat: Állandó kiállítás	139
11.4. táblázat: Tanösvények	140
11.5. táblázat: Társadalmi kapcsolatok	142
11.6. táblázat: Kiadványok	143
12.1. táblázat: Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel	144
12.2. táblázat: Együttműködés civil szervezetekkel	145
12.1. táblázat: Külföldi együttműködés	149

1. Bevezetés

Ahogy az előző évben munkatársaink munkakörülményei, úgy 2019-ben létszámunk és anyagi megbecsülésünk jelentős javulását kell különösen fontos eseményként kiemelni az éves tevékenységünk eredményeinek összefoglalása során. A 2019-es évben, a Kormányzati Igazgatásról szóló törvény hatályba lépésével párhuzamosan létszámemelésre kapott lehetőséget igazgatóságunk, amely álláshelyeink számának 80-ra való növelésével megoldotta a közel két évtizedes létszámhiányunkat. Ezzel egyidejűleg a munkatársak anyagi megbecsülésében is jelentősen előreléphetünk, aminek kedvező hatásait több vonatkozásban is érzékelhettük.

A 2019. évben a természeti értékek megőrzése érdekében az Őrségi Nemzeti Parkban, a Kőszegi és a Sághegyi Tájvédelmi Körzetben, természetvédelmi és Natura 2000 területeinken mindösszesen 645 hektár gyepterület fenntartó kaszálását végeztük el. További 256 hektárt legeltetéssel kezeltünk, valamint helyreállítottunk 44 hektárnyi, korábban elcserjésedett gyept. 500 hektáron pedig természetkímélő szántóföldi művelést végeztünk.

Erdőterületeink vonatkozásában 18 hektáron kezdtük meg a napjainkra elpusztult és összeomlott lucfenyő faültetvények átalakítását természetközeli erdőállománnyá.

Létrehoztuk a Kondorfa Hegy-völgy Vadon Területet, amelynek 90 hektárját európai bölényekkel népesítettük be.

521 példány sérült madarat és emlőst láttunk el madárvédelmi mentőközpontunkban, melyekből 264 példányt sikerült egészségesen szabadon engednünk.

Gyepterületeink kezelését biztosító magyartarka szarvasmarha állományunk létszáma elérte a 600 példányt. 178 példány borjú született tavaly, 50 példányt számláló muraközi ménesünkben pedig 17 kiscsikó látta meg a napvilágot.

6 növény- és 45 állatfaj esetében vizsgáltuk azok állományainak változását, melyek közül 6 csökkenő, 41 stagnáló és 5 növekvő tendenciát mutatott. Természetvédelmi öreink munkájának is köszönhetően, fokozottan védett természeti értékeink közül a rétisasok 5 párban 3 fiókát neveltek tavaly, a vörös kányák esetében 2 pártól 2 fióka, az uhuknál 2 pártól 4 fióka, a fekete gólyáknál 9 párnál legalább 7 fióka repült ki. Újonnan indított kutatási programunknak köszönhetően a fokozottan védett vadmacska előfordulását a nemzeti park több élőhelyéről is sikerült kimutatnunk.

A természeti értékek bemutatása terén elmondhatjuk, hogy látogatóközpontjainkban és bemutatóhelyeinken mindösszesen közel 52 000 fő látogatót fogadtunk. 220 túrát és csoportot vezettünk, 25 előadást tartottunk az érdeklődő nagyközönségnek, kiemelten az iskoláskorú gyermekeknek. Az Őrségi Tökfesztiválon közel 3 200 főt, a Pityerszeri Húsvétváron 927 főt, a Pünkösödön 720 főt láttunk vendégül. Miénk itt a rét programunkkal 950 főnek, Őrségi Lepkekaland rendezvényünkkel 220 főnek szereztünk maradandó élményeket, Csörgőalma Gyümölcsnapjainkon pedig közel 500 db hagyományos gyümölcsfa oltvány talált gazdára a 345 fő résztvevő között. Ősszel megnyitottuk átépített és korszerűsített erdei iskolai szálláshelyünket, ahol fogadtuk az első csoportot is. A környezettudatos hulladékkezelés témakörében szemléletformáló kampányunkkal 40 iskolában 1400 főt értünk el, 36 pedagógusnak tartottunk képzést, valamint oktatócsomagot és tanösvényt is fejlesztettünk.

A társadalmi kapcsolatok erősítése érdekében sikeresen bevezettük a természetvédelmi önkéntesség intézményét. Lepkefelmérés céljából szerveztünk be, képeztünk ki 24 fő önkéntest, akik 78 lepkefaj 2 423 adatát gyűjtötték össze és juttatták el adatbázisunkba. Németországban biztosítottunk táborozási lehetőséget számukra és önkéntes nap szervezésével köszöntük meg tevékenységüket.

Részvételi alapon, 46 fő gazdálkodó bevonásával készítettük el az Őrség Natura 2000 terület fenntartási tervét, 8 fővel pedig létrehoztuk az „Innovációs Műhely az Őrségért” testületet annak érdekében, hogy új megoldásokat fejlesszünk a természeti értékek fenntartó gazdálkodás és turizmus támogatására. Összesen tizenegyezer példányban juttattuk el újságunk elmúlt számát a nemzeti park minden háztartásába.

Természetvédelmi Őrszolgálatunk gondoskodott a természeti értékek megóvásáról és az igazgatóság vagyonának védelméről. Feladatait 3 tájegységben, 11 fővel látta el, munkájukat pedig további 21 polgári természetőr segítette. Közös járőrszolgálatot látott el a rendőrhatalóság tagjaival, elsősorban a védett területeken végzett engedély nélküli közlekedés visszaszorítása, illetve a saját vagyonkezelésben lévő erdők vagyonvédelme érdekében. Fentiekén túl az őrszolgálat szemétszedési akciók lebonyolításával, 5 db gólyafészek tartóra emelésével, bíbornebáncsvirág eltávolításával, környezeti nevelési és monitoring tevékenységgel, a kis területű rétek, tanösvények közfoglalkoztatottakkal való karbantartásával járult hozzá eredményes működésünkhöz.

A jövőt illetően felettes szervünk, az Agrárminisztérium támogatásával és jóváhagyásával elkészítettük a következő nyolc évre szóló fejlesztési tervünket, amelynek megvalósítását 2020-ban kezdjük meg.

2. Személyi állomány

Igazgatóságunk engedélyezett létszáma 2019. január 1-jétől 80 fő volt, mely év közben 79 főre csökkent. Az átlagos statisztikai állományi létszám 70 fő volt, melyből 47 fő kormánytisztviselő, 23 fő pedig Munka Törvénykönyve hatálya alá tartozó munkavállaló. Az üres álláshelyeket folyamatosan próbáltuk feltölteni az elrendelt létszámszámítás visszavonása után, így év végére csak egy betöltetlen álláshelyünk maradt.

2019. évben nagyon komoly változásokat hozott a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény bevezetése, mely a bérrendszerünket teljesen új alapokra helyezte. 2019. március 1-től a munkatársaink bére átlagosan 40 százalékkal emelkedett. A béremelés a legutolsó pillantban történt meg, sokan fontolgatták, hogy más munkahelyet keresnek, sajnos több kollégától meg is kellett válnunk. A jelenlegi bérezéssel versenyképesek vagyunk, a meghirdetett állásainkra nagyon sokan pályáznak.

A munkatársaink iskolai végzettségét az alábbi táblázat foglalja össze:

	Iskolai végzettség			
	Alapfokú	Középfokú	Felsőfokú	Összesen
Kormánytisztviselő	0	10	37	47
Ügykezelő	0	0	0	0
Munka Törvénykönyve hatálya alá tartozó	5	15	3	23
Összesen	5	25	40	70

A kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény (Kit.) 58. §. (2) bekezdés c) pontja alapján a munkáltatói jogkör gyakorlója meghatározhatja az álláshely szakmai feltételeit, így a közigazgatási alap-, illetve szakvizsga teljesítését is. Igazgatóságunknál a fentiek miatt nem kötelező a közigazgatási alap-, illetve szakvizsga letétele. A Kit. hatályba lépése előtt az Igazgatóság kormánytisztviselői közül 7 fő volt, akinek a képzési tervében 2019. évben szerepelt a szakvizsga, közülük 5 fő kormánytisztviselő jelent meg a vizsgabizottság előtt. Három főnek teljesen, két főnek pedig részben sikerült a vizsgája.

Az Igazgatóság munkatársai az alábbi nyelvtudással rendelkeznek:

Nyelv	Típus	Fő
angol alap	“C” típus	2
angol alap	“B” típus	1
angol közép	“A” típus	1
angol közép	“C” típus	23
angol felső	“C” típus	1
francia felső	“C” típus	1
német alap	“C” típus	5
német közép	“C” típus	21

A Vas Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központjának TOP pályázata keretében 3 fő munkavállalót foglalkoztattunk 2018. évtől 12-12 hónapos időtartamokban, mely program 2019.05.07. napján ért véget Igazgatóságunknál.

A 2018. 06. 20. napjától elrendelt létszámszűkítést 2019. 03.01. napjával vonták vissza, mely időszak alatt rendkívüli munkaerőhiánnyal kellett megbirkózni, hiszen azt a mintegy 30 főt sem vehettük vissza az állományunkba 2018. év júliusától, akik közfoglalkotottként dolgoztak Igazgatóságunkon. Többen közülük még hónapok múltával is telefonáltak, hogy nincs-e ezügyben változás, nem tudnak-e visszajönni hozzánk dolgozni.

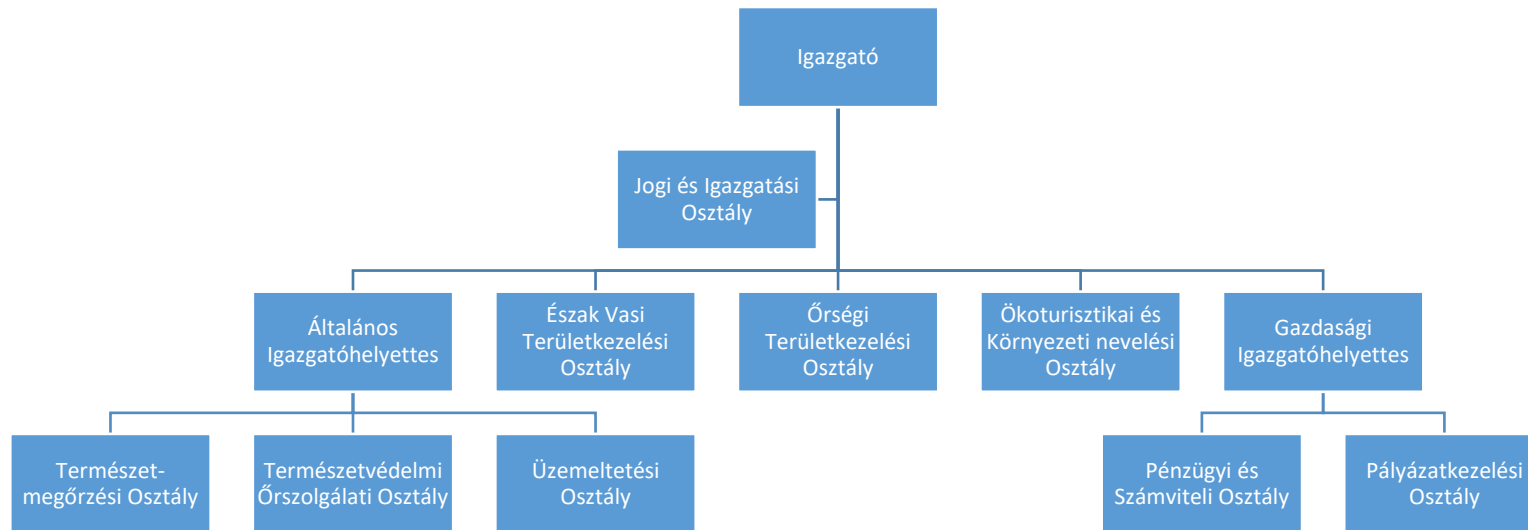
A zárhat feloldása után azonnal nem tudtuk betölteni minden álláshelyet, mert nagyfokú tervezést igényelt, hogy a Köt. hatályba lépésével és a Korm. határozata alapján kapott különböző besorolási fokozatú álláshelyek az osztályok között milyen elv szerint legyenek elosztva.

2019. augusztus 15. napjától ismét létszámszűkítésre került sor, melynek következtében nem vehettük fel azt a munkavállalót, akivel megállapodtunk a felvételét illetően, így egy álláshelyünk betöltetlen maradt hat hónapig, melyet elvontak az Igazgatóságunktól.

2.1. táblázat: Személyi állomány - nem hazai költségvetési források terhére foglalkoztatottak száma

1. A nemzeti park igazgatóság részéről a védett természeti területek és a Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán nem hazai költségvetési források terhére foglalkoztatottak száma (fő)	
1.1. Kormánytisztviselők - teljes munkaidőben	0
1.2. Szerződéses munkavállalók - teljes munkaidőben	0
1.3. MTvK munkavállalók - teljes munkaidőben	0
1.4. Kormánytisztviselők - részmunkaidőben	23
1.5. Szerződéses munkavállalók - teljes munkaidőben	0
1.6. MTvK munkavállalók - részmunkaidőben	0
2. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán alkalmazott közfoglalkoztatottak száma (fő)	
3. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán az igazgatósággal írásos megállapodás alapján együttműködő vállalkozások érintett munkavállalóinak becsült száma (fő)	
3.1 Turisztikai szolgáltatók	59
3.2. Megbízott tervező/kivitelező vállalatok	68
3.3. Gazdálkodók, mezőgazdasági, erdészeti vállalkozások	72
3.4. Egyéb	88

2.1. ábra: szervezeti diagram

3. Oltalom alatt álló természeti területek adatai, információi

3.1 Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek és ezek változásai

3.1.1 Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek

Az Igazgatóság működési területe 334.933 hektár. Országos jelentőségű védett természeti területek közül egy nemzeti park, az Őrségi, két tájvédelmi körzet, a Kőszegi és a Sághegyi, valamint hét természetvédelmi terület található a működési területen.

Az Igazgatóság működési területén tárgyévben két védelemre tervezett terület volt. A Csörnóc-menti Tájvédelmi Körzet védetté nyilvánításának előkészítése 1992-től folyik. Az előkészítés lezárult, rendelet-tervezete már elkészült, de kihirdetésére még nem került sor. A 6147 hektáros területből 11% szántó, 31% gyep, 48% erdő és 10% művelésből kivett terület. A tervezett Tájvédelmi Körzet 21%-a fokozottan védett. A Vasi Hegyhát és a Rába, Csörnóc árterének eltérő edafikus tényezőinek köszönhetően változatos élőhelyeket és életközösségeket találunk a TK területén, az erdők fajdiverzitása magas, kiemelt természetvédelmi jelentőségük van a legnagyobb faji sokféleséggel jellemezhető lápréteknek. A területen előforduló védett növények: a pajzstok (*Peltaria alliacea*), a kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*), a tavaszi tözike (*Leucojum vernum*), a kisvirágú hunyor (*Helleborus dumetorum*), az óriás zsurló (*Equisetum telmateia*) és a téli zsurló (*Equisetum hyemale*). A hegyháti erdők különlegességei a tőzegmohás lápok. Tizennégy tőzegmoha faj előfordulását - köztük néhány ritka fajt pl. *Sphagnum compactum*, *Sphagnum plumosum* - sikerült a területről kimutatni. A Rába és a Csörnóc halfaunájának (40 faj), az erdők és a rétek kétéltű- (13 faj), valamint madárfaunájának (169) fajgazdagsága kiemelkedő. A gerincesek közül számottevő annak a 18 madárfajnak az előfordulása, amely a Bonni vagy a Berni Egyezmény által is védett faj.

A Jáki kardirágos erdő természetvédelmi terület védett nyilvánítása 2018-ban kezdődött. 2019-ben lebonyolítottuk a védetté nyilvánítással kapcsolatos területi egyeztetést, melynek során nem merült fel ellenállás a védetté nyilvánítással kapcsolatban.

Az Igazgatóság működési területén jelenleg 8 védelemre tervezett földtani alapszelvény van: Bérbaltavár Szőlő-hegy, Bögöte homokbánya, a Felsőcsatári kőfejtő, Hosszúpereszteg homokbánya, Kissomlyó vulkáni hegy, Kőszeg Hideg-völgy, Kőszeg Meszes-völgyi kőfejtő, Vaskeresztes szőlőhegyi serpentin és kloritpala ásványai földtani képződmény. A védetté nyilvánítási eljárás előkészítése jelenleg is zajlik, melynek során elkészültek a megalapozó dokumentációk és a részletes kezelési tervek első változatai, valamint a területek lehatárolásai és azok térképi megjelenítése.

A természetvédelmi területek (TT) esetében megtörtént a Természetvédelmi Információs Rendszer (TIR) országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területeket tartalmazó nyilvántartási részének felülvizsgálata és aktualizálása, a védetté nyilvánító/védettséget fenntartó jogszabályok mellékleteiben szereplő ingatlanok adatai és a TIR nyilvántartásában szereplő ingatlan adatok közötti ellentmondások megszüntetése, azok térképi fedvényeinek pontosítása és javítása érdekében kért felülvizsgálat az állami ingatlan-nyilvántartási térképi adatbázis és a megküldött segédanyagok felhasználásával, továbbá a helyben rendelkezésre álló információk alapján.

3.1.2 „Ex lege védett” természeti területek

Az Igazgatóság működési területén 115 ex lege láp található. 2015-ben befejeztük az ex lege lápok szisztematikus felmérését és ellenőrzését, amelyből kiderült, hogy a korábban kijelölt lápok jelentős része ma már nem felel meg a kritériumoknak, mivel például felszántották vagy kiszáradt. 2016-ban a felmérések alapján összesen 75 lápot választottunk ki, amelyek megfelelnek a kritériumoknak és megkezdjük az egyeztetést lehatárolásukról a természetvédelmi hatósággal. 2019-ben nem zajlott lehatárolási eljárás.

Védett természeti emlékek közül Igazgatóságunk működési területén 96 forrás, 3 kunhalom és 60 földvár található. A források teljes körű felmérését, korábbi adatlapjaik aktualizálását 2018-ra befejeztük. Ettől az évtől kezdődően az ellenőrzések már kiterjednek a kunhalmok megőrzésére is.

3.1.3 „Ex lege védett” természeti értékek

A barlangok tekintetében működési területünkön a Kőszegi-hegységet kell kiemelni. A barlangok felszíni védőövezetének kijelölése megtörtént 2009-ben, KvVM rendelet formájában. Igazgatóságunk összesen 41 barlangot tart nyilván a Kőszegi Tájvédelmi Körzetben, ugyanakkor az Országos Barlangnyilvántartásban ezek közül csak 33 szerepel. Az eltérés kivizsgálását és a két nyilvántartás összhangba hozását a jövőben fogja Igazgatóságunk elvégezni. Az általunk nyilvántartott barlangok természetvédelmi helyzetében 2019. évben nem állt be változás.

3.1.4 Natura 2000 területek

Az Igazgatóság működési területén 1 különleges madárvédelmi terület, 2 különleges természetmegőrzési terület és 12 kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület található.

A Natura 2000 területek hatósági táblákkal való ellátását és azok karbantartását az igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálat folyamatosan végzi. Tárgyévben összesen 3 db tábla cseréjére és 6 db tábla javítására került sor Natura 2000 területeken. Emellett kaszálással megtisztítottuk minden hatósági tábla környezetét. Futó projektjeink közül kettő, Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található Natura 2000 területeket bemutató hálózat létrehozása és a Doroszlói-rétek helyreállítása Kőszeg-hegyalján című kifejezetten a Natura 2000 területekre irányul. Két további projektben, a WeCon–Vizes élőhelyek ökológiai hálózatának fejlesztése az osztrák-magyar határ régióban és a DaRe to Connect - Supporting Danube Region's ecological Connectivity by linking Natura 2000 areas along the Green Belt projektben végzett kutatások jelentős részben érintenek Natura 2000 területeket.

A Natura 2000 területek összesített adatai:

Terület kódja és megnevezése	Kihelyezett tábla (db)	Területet érintő tanösvény vagy látogatóközpont megvalósulása (db)	Élőhely-rekonstrukció (ha)	Területet érintő projektek száma
HUON10001 Őrség	63	17	0	11
HUON20001 Ság-hegy	0	2	0	0
HUON20002	21	2	0	0

Kőszegi-hegység				
HUON20003 Abláncpatak völgye	0	0	0	0
HUON20005 Váti gyakorlótér	0	0	0	0
HUON20006 Pinka	26	0	0	0
HUON20007 Köles tető	0	0	0	0
HUON20008 Rába és Csörnöc-völgy	102	0	0	3
HUON20009 Csöngői legelő	5	0	0	0
HUON20011 Kenyeri reptér	3	0	0	0
HUON20012 Kemessőmjéni cserjés legelő	6	0	0	0
HUON20013 Öregcser	4	0	0	0
HUON20014 Gércsei tufagyűrű és láprét	9	0	0	0
HUON20018 Órség	51	0	0	11
HUON20020 Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét	5	0	71	1

3.1.5 Nemzetközi jelentőségű területek

Az Igazgatóság működési területén egy nemzetközi jelentőségű vizes élőhely található, a Rába-völgy Ramsari terület. 2006. szeptember 29-én került fel a 10.961 hektár területű, az 1., 2., 3., 4., 7., 8., 9. sz.-ú Ramsari kritériumoknak megfelelő, 120 kilométer folyószakasz és az azt övező terület a Ramsari Területek Listájára.

A nemzetközi jelentőségű területek összesített adatai:

Terület megnevezése	Kihelyezett tábla (db)	Területet érintő tanösvény vagy látogatóközpont megvalósulása (db)	Élőhelyrekonstrukció (ha)	Területet érintő projektek száma
Rába-völgy Ramsari terület	60	1	0	0

3.1.6 Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű, meglévő és tervezett részterületei

Kondorfa Hegy-völgy Vadon Terület - az Őrségi Nemzeti Park speciális kezelési tervű részterülete

Több, mint egy évtizeddel ezelőtt a nemzeti park igazgatóság vezetése úgy döntött, hogy a nemzeti parkon belül létrehoz egy kezelés mentes, „vadon” területet és arra visszatelepíti az egykor itt is élt európai bölényt. A cél érdekében az elmúlt évek során az igazgatóság megvásárolta a Kondorfa község határában található un. Hegy-völgy területét. A zömében gyepterületekből álló, kilencven hektáros élőhelyen jelentős mennyiségben található fásszárú vegetáció is, tölgyes, erdeifenyves erdőfoltok formájában. A vásárlást követően egy mélyfúrású kutat létesítettünk. 2019 tavaszára készült el a teljes élőhely körül egy speciális, ötezer folyóméter hosszú, hét vezetékszálból álló elektromos kerítés.

A fejlesztéssel párhuzamosan az igazgatóság európai bölényeket szerzett be, amelyeket Szalafőn, az Őrségi Népi Múemlékegyüttes mögött kialakított bemutató területen helyezett el. Szinte napra pontosan két évvel az állatok Szalafőre érkezése után, 2019. június végén a bölényteheneket és egy bikát átszállítottuk a vadon területre. Az állatok azóta, téli, kiegészítő takarmányozás mellett, önállóan élnek életüket és egyben az ő rágásuk, taposásuk alakítja a terület vegetációját. A telepítést követően megkezdődött az állatok életnyomainak és a terület vegetációjára gyakorolt hatásának dokumentálását is. A vadon terület zárt, oda szigorú biztonsági szabályok betartásával jelenleg csak az igazgatóság szakemberei léphetnek be.

3.2 Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek

Igazgatóságunk működési területén a Felsőcsatári kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék, a Hosszúperesztegi homokbánya földtani alapszelvény természeti emlék, a Kissomlyó földtani alapszelvény természeti emlék és a Kőszegi Hideg-völgy földtani alapszelvény természeti emlék védetté nyilvánítása van folyamatban.

3.2.1 Védett mesterséges üregek

Igazgatóságunk működési területén jelenleg nincsenek védett mesterséges üregek és nem is tervezzük mesterséges üreg védetté nyilvánítását.

3.3 Egyéb, speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek

3.3.1 Országos Ökológiai Hálózat

Az Országos Ökológiai Hálózat felöleli a védett és a Natura 2000 területeket, valamint tartalmazza a jelentősebb természeti területeket is. Összesen 111.362 hektár természetes és természetközeli élőhelyet fed le Igazgatóságunk működési területén. 2019-ben az Országos Ökológiai Hálózatot érintő változás nem történt.

3.3.2 Erdőrezervátumok

Az Igazgatóság működési területén összesen négy erdőrezervátum található, amelyeket a 13/2000. (VI. 26.) KöM rendelettel kerültek kihirdetésre. A Szalafői, a Szabó-völgyi és a Pap-erdői Erdőrezervátum az Őrségi Nemzeti Park, a Hosszú-völgyi pedig a Kőszegi Tájvédelmi Körzet területén található.

Pap-erdő erdőrezervátum (ER54)

A rezervátum az Őrségi NP legnagyobb fokozottan védett erdőtömbjében található: az ún. szakonyfalui erdőtömbben. A Szakonyfalu 27-es tag egy állami tulajdonú erdő-zárvány a környékbeli magánerdők közepén. A védőzóna néhány részlete magántulajdon.

A rezervátumban a potenciális vegetáció az acidofil bükkös, (acidofil) gyertyános-kocsánytalan tölgyes, völgyekben a gyertyános-kocsányos tölgyes lehetett, a dombháton, gerinceken a lombelegyes erdeifenyves. A völgyekben égerliget a jellemző társulás, sőt éppen a rezervátum magterülete a Vendvidék egyik égerlápja. Az erdeifenyvesek túavarját a vastag mohával együtt alomként gyűjtötték a II. világháborúig, ezzel is tovább savanyítva az egyébként is savanyú feltalajt. Az avargyűjtés, legeltetés megszűntével az erdeifenyvesek feltalaja gyors javulásnak indul, a humuszképződéssel a lombos fafajok létfeltételei is javulnak, egyre erősebben újulnak is, főleg a bükk. Az erdeifenyvesek szukcessziója igen gyors (néhány évtized alatt is szemmel látható), és mindig az ellombosodás irányában hat. A területre jellemzőek az erősen átalakított, kevésbé jellegzetes erdők, homogén szerkezettel, jelentős fenyőeleggyel.

A rezervátumban vagy közvetlen környezetében botanikai ritkaságként tőzegmohák (*Sphagnum spp.*), lapos korpafű (*Lycopodium complanatum*), kígyózó korpafű (*Lycopodium annotinum*) és kapcsos korpafű (*Lycopodium clavatum*), erdei bordapáfrány (*Blechnum spicant*), hegyi páfrány (*Oreopteris limbosperma*), zöldvirágú körtike (*Pyrola chlorantha*), ernyős körtike (*Chimaphila umbellata*), egyvirágú körtike (*Moneses uniflora*), kislevelű körtike (*Pyrola minor*) és kereklevelű körtike (*Pyrola rotundifolia*), vörös áfonya (*Vaccinium vitis-idaea*), havasi éger (*Alnus viridis*) található meg. Az állatvilágból érdemes kiemelni a fekete harkályt (*Dryocopus martius*), a fenyves cinegét (*Periparus ater*), búbos cinegét (*Parus cristatus*), királyka fajokat (*Regulus spp.*). Az alpesi götének (*Triturus alpestris*) több biztos szaporodóhelye is van a pocsolyákban, a foltos szalamandra (*Salamandra salamandra*) is rendszeresen előkerül.

Magterület: Szakonyfalu: 27/C, 27/D, 27/F, 27/G, 27/H, 69/B

Összesen: 20 ha

Védőzóna: Szakonyfalu 27/A, 27/B, 27/E, 67/A, 67/, 67/C, 69/C, 69/D, 71/D

Összesen: 35 ha

Erdőrezervátum összterülete: 55 ha

Szabó-völgy erdőrezervátum (ER 52)

A rezervátum Felsőszölnök község külterületének nyugati végén, közvetlenül a magyar-osztrák-szlovén hármashatárnál helyezkedik el, ÉNY és DNY irányban az országhatárral közvetlenül szomszédos, nyugati sarka maga a „Hármashatár“, mely egyben hazánk legnyugatibb pontja is.

Két nagyobb gerincet és három völgyet tartalmaz, a magterület két gerinc között lévő domboldalakot és a középső völgyet foglalja el. 3 kisebb tisztás is a magterületbe esik. A rezervátum tengerszint feletti magassága 300-390 m.

A potenciális vegetáció a mezofil bükkös lehetett, a dombháton, gerinceken a lombelegyes erdeifenyves vagy acidofil bükkös. A völgyekben égerliget a jellemző, mely a kiszélesedő, pangó vizű részeken és a forrásos helyek környékén láposodó jelleget mutat. Kifejezetten tájidegen fafajok kis területet leszámítva nem található az ER területén. Csak a nyugati határszélre jellemző erdőállományok, kezelt gazdasági erdők található itt, jelentős mértékű fenyőtelepítésekkel.

A rezervátum és közvetlen környéke erdeinek ritka, védett fajai a farkasboroszlán (*Daphne mezereum*) viszonylag szép számmal, zalai bükköny (*Vicia oroboides*), fehér acsalapu

(*Petasites albus*), fehér zászpa (*Veratrum album*), hegyi páfrány, buglyos páfrány (*Phegopteris connectilis*), szálkás (*Dryopteris carthusiana*) és széles pajzsika (*Dryopteris dilatata*), bordapáfrány, havasi éger, kardos madársisak (*Cephalanthera longifolia*), kereklevelű körtike. Helyi viszonylatban ritkának számít a fürtös bodza (*Sambucus racemosa*). Az állatvilágból érdemes kiemelni a fekete harkályt (*Dryocopus martius*), a fenyves cinegét (*Periparus ater*), búbos cinegét (*Parus cristatus*), királyka fajokat (*Regulus spp.*). Az alpesi gőtének (*Triturus alpestris*) több biztos szaporodóhelye is van a pocsolyákban, a foltos szalamandra (*Salamandra salamandra*) is rendszeresen előkerül.

Magterület: Felsőszölnök, 1/E, 1/F, 1/TI1, 1/TI2, 2/E, 2/TI1

Összesen: 66 ha

Védőzóna: Felsőszölnök 1/A, 1/B, 1/C, 1/D, 1/G, 1/H, 2/A, 2/B, 2/C, 2/F, 2/D

Összesen: 24 ha

Erdőrezervátum összterülete: 90 ha

Szalafő erdőrezervátum (ER53)

A 13,2 hektáros erdőfolt „Őserdő” néven az Őrségi Nemzeti Park egyik fokozottan védett területe, Szalafő község nyugati határában helyezkedik el.

A terület legjellemzőbb erdőtársulásai a kavicshátaikat borító elegyes- vagy elegyetlen erdeifenyvesek. Az elmúlt évtizedekben igen jelentős természetes fafajcsere történt, ennek dinamikája - egy korábbi részletes felmérés következtében - jól tanulmányozható. A volt pionír állományok jellegzetes növényei a közönséges boróka (*Juniperus communis*), a szőrös nyír (*Betula pubescens*), a kutyabenge (*Frangula alnus*). Lágyszárú szintjük is számos jellemző fajnak ad otthont. A változatos mohapárnák között korpafüvekkel találkozunk, de megtalálható a vörös- és fekete áfonya (*Vaccinium myrtillus*) és valamennyi körtike fajunk. Az erdőszegélyek nyers talajfelszín kedvelő törpecserjéi a henye boroszlán (*Daphne cneorum*), valamint a csarab (*Calluna vulgaris*). Állatvilága is változatos, gyakran találkozunk méter magasságú hangyabolyokkal. A fatörzseken láthatunk nagy szarvasbogarakat (*Lucanus cervus*), az erdei pocsolyákban pettyes gőtékkal (*Lissotriton vulgaris*) és alpesi gőtékkal, sárgahasú unkával (*Bombina variegata*) találkozhatunk. A madarak közül gyakoriak magashegységi, illetve északabbi elterjedésű fajok, melyek költenek is a területen, pl. sárgafejű- és tüzesfejű királyka, a süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*) vagy a keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*).

Magterület: Szalafő 13 B, 13 I, 13 TI1

Összesen: 12 ha

Védőzóna: Erdőrészletek:

Szalafő 11 L, 11 TI2, 12 H, 12 I, 12 TI2, 13 A, 13 B, 13 C, 13 D, 13 F, 13 G, 13 H, 13 I, 13 J, 13 K, 13 L, 13 TI1, 13 TI2, 14 A, 14 B, 14 C, 14 D, 14 TI1, 71 B

Összesen: 97 ha

Erdőrezervátum összterülete: 109 ha

Hosszú-völgy erdőrezervátum (ER 51)

Az erdőrezervátum a Kőszegi-hegységben, a Kőszegi Tájvédelmi Körzetben helyezkedik el, Velem község határában.

A hegyvidék uralkodó erdőtípusai a mészkerülő tölgyesek és bükkösök, a luc- és erdeifenyvesek, továbbá a hegyvidéki égerligetek. A határ mentén, erdőszegélyeken nyíres-csarabosok húzódnak. Növénytani értéke a farkasboroszlán, valamint az illatos virágú erdei

ciklámen (*Cyclamen purpurascens*). Szegélyükön fecsketárnics (*Gentiana asclepiadea*) virít és a magashegységekben gyakori fürtös bodza található. Állattani értékei a gyakori nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*) és zöld küllő (*Picus viridis*) mellett a bükkerdőkben fekete harkály. A lábon száradt, facsonkokkal és kidőlt fatörzsekkel tarkított bükkösökben a fokozottan védett fehérhátú harkály (*Dendrocopos leucotos*) is előfordul. A patakok szurdokaiban, vörösbegyek (*Erithacus rubecula*) és barátposzáták (*Sylvia atricapilla*), a fenyvesekben búbos cinege költ.

Az erdőrezervátumban leginkább a Kőszegi-hegységre jellemző fenyőelegyes bükkösök találhatók, amelyek helyi viszonylatban átlagos állapotúak. A korábbi vágásos gazdálkodás eredményeként faállományszerkezetük meglehetősen egyöntetű. A területen különleges élőhely, sziklai erdőfenyves is található.

Magterület: Velem 16 B, 18 A, 18 B, 18 C

Összesen: 37 ha

Védőzóna: Velem 11 A, 11 B, 11 D, 15 A, 15 B, 17 A, 19 A, 19 B, 19 C, 22 A, 22 B

Összesen: 117 ha

Erdőrezervátum összterülete: 154 ha

3.4 Magas Természeti Értékű Területek

A korábbi Őrség-Vendvidék ÉTT területét 2009-ben sikerült az Őrségi Nemzeti Park szinte egészére kiterjeszteni. Az Őrség-Vendvidék MTÉT területe így 18.379 hektár, amiből 11.591 hektár tartozik a támogatható területek közé. Sajnos a gazdák a lehetőséget nem igazán használják ki, a jelenlegi ciklusban is csak 16 résztvevője van a programnak. 2013-ban kezdődött a program felülvizsgálata. Ennek során valamelyest módosítottuk az MTÉT területét, mivel kikerültek belőle a tisztán erdőket vagy nagyüzemi szántókat tartalmazó blokkok, valamint bekerültek a korábban adminisztratív okokból kimaradt blokkok és egy nagyobb tömb, amely értékes kisparcellás extenzív szántókat tartalmaz. A felülvizsgálat eredményeként az MTÉT területe közel 3.000 hektárral csökkent (18.209 → 15.548), ugyanakkor a támogatható terület szinte változatlan maradt (10.752 → 10.920). Igazgatóságunk részt vett az Agrár-környezetgazdálkodási Program előírás-csomagjainak kidolgozásában. Ennek eredményeként a gazdák három gyeves és két szántós csomag közül választhatnak. Az előírások kidolgozásába a helyi gazdákat is bevontuk és igyekeztünk azokat olyan módon kialakítani, hogy számukra is elfogadható legyen. Igazgatóságunk javaslatára a nappali lepkék élőhelyének védelme érdekében új előírás-csomag jelent meg. Az előírások kedvező alakulása és a támogatási rendszer rugalmasságának növelése ellenére is drasztikusan csökkent a program népszerűsége. A túlzott bürokrácia és a sokszor igazságtalannak érzékelt ellenőrzések miatt a gazdák elfordultak az agrár-környezetgazdálkodási támogatási rendszertől.

3.5 Területvásárlások, kisajátítások adatai

2019. évben 50 millió Ft-ot kaptunk területvásárlásra, amiből 52 hektárral tudtuk növelni a Magyar Állam tulajdonában lévő földterületet. Az ingatlanok mindegyike adásvételi szerződéssel került a Magyar Állam tulajdonába, kisajátítási eljárást nem indítottunk. A saját vagyongazdálkodású területek arányának növelése továbbra is feltétlenül szükséges a természetvédelmi célok megvalósítása érdekében. A térségben jelentős az elhanyagolt, degradálódás útjára lépett gyepterületek aránya, amelyek helyreállítását magántulajdonosaik várhatóan nem fogják tudni felvállalni.

3.6 Saját vagyongazdálkodású területek

Igazgatóságunk vagyongazdálkodásában a többi nemzeti park igazgatóságához viszonyítva kevés, mindösszesen 5814 ha terület van. Ezen belül a többi igazgatóságához viszonyítva kiemelkedően magas (93%) a saját hasznosításban lévő területek aránya. A vagyongazdálkodásban lévő területek jelentős része gyep (1241 ha) és erdő művelési ágban van (3069 ha), melynek kiemelkedő természetvédelmi jelentősége van. Kezelésük fő célja az élőhelyek védett természeti értékeinek megőrzése. Igazgatóságunk 1033 ha szántó művelési ágú területen is vagyongazdálkodik. A szántók részben visszagyepesítésre kerültek és gyepeként hasznosítjuk őket, részben a saját állatállomány takarmányigényének kielégítésére szolgálnak. Problémát okoz, hogy mind a gyep, mind pedig az erdőterületek birtokszerkezet elaprózott. Sok apró parcella van az igazgatóság kezelésében, illetve sok a résztulajdon. Utóbbi a részarány-felosztási program végrehajtása miatt a szántó és gyepterületek tekintetében jelentősen csökkent, azonban az erdőknél továbbra is ugyanolyan súlyos probléma. A megvásárolt új erdő tulajdonrészek vagyongazdálkodói jogát csak hosszú idő elteltével kapja meg Igazgatóságunk. Az erdőgazdálkodói jogkör érdekében a résztulajdonú erdők esetében csak a vagyongazdálkodói jog megszerzése után tudunk lépéseket tenni.

a) Rét, legelő:

Az összterülethez viszonyítva legnagyobb arányban gyepterületeket, vagy visszagyepesedett szántókat vásároltunk a védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény előírásainak megfelelően. A gyep művelési ágú területek jelentős részben degradált, elgyomosodott, gyakran becserjésedett állapotban kerültek át igazgatóságunk vagyongazdálkodásába. Ezek legnagyobb részét helyreállítottuk és kaszálhatóvá tettük. A területek egy részét az igazgatóság gépi eszközeivel, ill. saját állatállományával kezeli, másik részének kaszálását és a széna betakarítását külső vállalkozóval végezteti. 262 hektár gyepet szigorú természetvédelmi előírások mellett haszonbérbe adtunk.

b) Erdő:

Igazgatóságunk vagyongazdálkodásában 3069 hektár erdőterület áll, ebből bejelentkezett erdőgazdálkodóként 1380 ha állami erdőterületet kezel. A vagyongazdálkodott erdőterület 63,6 %-a „vágásos”, 35,7 %-a „faanyagtermelést nem szolgáló és 0,7 %-a „örökerdő” (korábban „szálas”) üzemmódban kezelt erdő. Természetesség szempontjából az erdők csaknem 90%-a természet-szerű vagy származék erdő.

c) Nádas:

Vagyongazdálkodásunkban nincs nádas.

d) Szántó:

Szántóföldi művelést a szántó művelési ágban lévő területek közül közel 500 hektáron végeztünk, elsősorban szántóföldi szalastakarmány előállítás, és az alomszükséglet megtermelésének érdekében.

Szántóföldi kultúráink:

Kultúra	Terület (ha)	Hozam (q)	Termésátlag (q/ha)
Őszi búza	40,70	2169	53,3
Tavaszi árpa	13,37	687	51,38

Kultúra	Terület (ha)	Hozam (q)	Termésátlag (q/ha)
Őszi búza	40,70	2169	53,3
Tavaszi zab	19,30	759	39,3
Silókukorica	22,68	8378	369
Köles	4,55	0	0
Fehérhere	20,16	3153	22
Keverék kultúra	15,93	--	--
Füveshere	139,12	2365	17
Takarmányfű (ideiglenes gyep)	220,57	3970,26	18
Pihentett terület	52,76	--	--

Szalma szükségletünket saját termelésből biztosítottuk.

Szalmabálázás: 3.288 q

Trágyázás:

Okszerű és környezetkímélő tápanyag-gazdálkodást folytatunk, a gazdaságunkban keletkező trágyát szántóföldi növénytermesztésünkben használjuk fel.

Trágyázás (279 q/ha x 69,23 ha): 19.380 q

A gazdálkodásunk során, tekintettel talajaink alacsony termőképességére (9-13 AK/ha), műtrágyát is használunk a kalászos gabonák és a silókukorica termesztése során. Területeinken műtrágyahasználat nélkül nem tudnánk eredményesen előállítani a terményeinket. Jelen gazdasági helyzetben (nincs AKG és őshonos támogatás, kompenzáció minimális) nem engedhetjük meg maguknak, hogy a piaci ár felett termeljünk, vagy a piacról vásároljuk meg a terményeket.

Kijuttatott műtrágya:

Műtrágyaféleség	Műtrágya mennyiség (t)	Érintett terület (ha)
N-27%-os	37,8	156,13
NPK 8-15-15	9,8	68

Őszi munkák:

Kaszálókeverék telepítés	40,05 ha
Legelőkeverék telepítés	41,83 ha
Őszi búza:	42,50 ha
Őszi vetés összesen:	124,38 ha

Őszi mélyszántás: 95,75 ha

3.1. táblázat: Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek összesítő adatai

Működési terület (ha)	334 933
-----------------------	---------

Védettségi kategória	Védett természeti terület		Ebből fokozottan védett (ha)	Változás a tárgyévben (ha)	Védelemre tervezett	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)			Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Nemzeti Park	1	44 048	3 502	0	1	15
Tájvédelmi Körzet	2	4 608	417	0	1	6 174
Természetvédelmi Terület	7	225	3,8	0	1	70
Természeti emlék	0	0	0	0	0	0
Védelemre tervezett földtani alapszelvények				0	9	9
Védelemre tervezett földtani képződmények				0	0	0
Összesen	10	48 881	3 922,8	0	3	6 268

Natura 2000 területek

Madárvédelmi terület*	1	45 694	3 084	0	0	0
Természetmegőrzési terület*	14	66 448	3 502	0	0	0

Nemzetközi jelentőségű területek

Ramsari	1	9 630	21	0	0	0
---------	---	-------	----	---	---	---

Megkülönböztetett védelemben részesülő területek

Erdőrezervátum	4	408	238	0	0	0
Nemzeti Ökológiai Hálózat	1	111 362	3 679	0	0	0

*A NATURA 2000 Madárvédelmi terület és a NATURA 2000 Természetmegőrzési terület tartalmazza kiterjedésében a már eddig védetté nyilvánított területeket is.

3.2. táblázat: Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett természeti területek adatai

Név	Törzskönyvi szám	Kiterjedése (ha)	Ebből fokozottan védett (ha)
Őrségi Nemzeti Park	296/NP/02	44048,27	3502,199
Kőszegi Tájvédelmi Körzet	170/TK/80	4370,669	389,51
Sághegyi Tájvédelmi Körzet	110/TK/75	238,2288	25,411
Jeli arborétum TT	76/TT/60	75,3334	0
Kámoni arborétum TT	20/TT/50	25,0597	0
Kőszegi Tőzegmohás Láp TT	254/TT/93	3,805	3,805
Nemesmedvesi Történelmi Emlékhely TT	209/TT/89	58,0258	0
Sárvári arborétum TT	39/TT/52	9,2	0
Szelestei arborétum TT	43/TT/52	15,3548	0

3.3. táblázat: Védelemre tervezett természeti területek adatai

Név	Védelemre tervezett terület típusa (bővítés/egyedi)	Kiterjedése (ha)	Ebből fokozottan védett (ha)	Védetté nyilvánítás állapota
Csörnök-menti TK	egyedi	6174	1330	kihirdetésre vár
Jáki kardvirágos erdő TT	egyedi	70	0	minisztériumi egyeztetés alatt

3.4. táblázat: *Ex lege védett természeti területek adatai*

Ex lege védett természeti területek	Egyedi jogszabállyal védett természeti területen elhelyezkedő		Egyedi jogszabállyal védett természeti területen kívül elhelyezkedő	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)	Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Lápok	15	72,56	101	928,21
Szikes tavak	0	0	0	0
Kunhalmok	0	0	3	0,16
Földvárak	5	1,81	56	26,9
Források	0	--	96	--
Víznyelők	0	0	0	0

3.5. táblázat: Natura 2000 területek

Kód	Név	Terület (ha)	Jelölő állatfajok	Jelölő növényfajok	Jelölő élőhelyek	Védett %
HUON10001	Órség KMT	45694	<i>Alcedo atthis, Caprimulgus europaeus, Ciconia ciconia, Ciconia nigra, Crex crex, Dendrocopos medius, Dendrocopos syriacus, Dryocopus martius, Ficedula albicollis, Haliaeetus albicilla, Ixobrychus minutus, Lanius collurio, Milvus migrans, Pernis apivorus, Picus canus, Porzana parva, Sylvia nisoria, Lullula arborea, Actitis hypoleucos, Columba oenas, Otus scops, Riparia riparia, Motacilla cinerea, Remiz pendulinus</i>			80
HUON20001	Sághegy	238	<i>Lucanus cervus, Cerambyx cerdo</i>		6110, 6240, 9180, 91H0	100
HUON20002	Kőszegi-hegység	4120	<i>Bombina variegata, Cerambyx cerdo, Maculinea nausithous, Maculinea teleius, Austropotamobius torrentium, Lucanus cervus, Barbastella barbastellus, Myotis emarginatus, Rhinolophus hipposideros, Myotis myotis</i>	<i>Pulsatilla grandis</i>	6520, 9110, 9130, 91G0, 91E0, 6410, 6510, 9180, 6210	100
HUON20003	Ablánc-patak völgye	1465	<i>Bombina bombina, Triturus dobrogicus, Misgurnus fossilis, Maculinea teleius, Cerambyx cerdo, Ophiogomphus cecilia, Lycaena dispar, Lucanus cervus, Unio crassus, Barbastella barbastellus, Myotis bechsteini</i>		6520, 6440, 6510, 91G0, 9130, 9180, 91E0	0
HUON20005	Váti gyakorlótér	596	<i>Triturus dobrogicus, Bombina bombina, Cerambyx cerdo, Eriogaster catax, Lucanus</i>		6510, 3130, 91M0, 91E0	0

Kód	Név	Terület (ha)	Jelölő állatfajok	Jelölő növényfajok	Jelölő élőhelyek	Védett %
			<i>cervus, Myotis myotis</i>			
HUON20006	Pinka	486	<i>Bombina bombina, Gobio albipinnatus, Eudontomyzon spp., Rhodeus sericeus amarus, Zingel streber, Ophiogomphus cecilia, Unio crassus, Cerambyx cerdo, Lucanus cervus, Lycaena dispar, Barbastelle barbastellus, Myotis myotis, Myotis bechsteinii, Lutra lutra</i>		91G0, 6430, 6440, 91M0, 6510, 6190, 91E0	0
HUON20007	Köles-tető	385	<i>Cerambyx cerdo, Lucanus cervus, Myotis myotis</i>		91M0, 91E0, 91G0	0
HUON20008	Rába és Csörnöc-völgy	12146	<i>Triturus dobrogicus, Bombina bombina, Zingel zingel, Zingel streber, Sabanejewia aurata, Rhodeus sericeus amarus, Misgurnus fossilis, Gymnocephalus schraetzer, Gymnocephalus baloni, Gobio kessleri, Gobio albipinnatus, Aspius aspius, Cobitis taenia, Maculinea teleius, Maculinea nausithous, Lycaena dispar, Osmoderma eremita, Euphydrias maturna, Coenagrion ornatum, Unio crassus, Theodoxus transversalis, Ophiogomphus cecilia, Cerambyx cerdo, Leucorrhinia pectoralis, Lucanus cervus, Cucujus cinnaberinus, Myotis myotis, Myotis bechsteini, Lutra lutra</i>		6440, 6510, 3130, 3260, 3270, 91E0, 91G0, 91F0, 6410, 6430	0
HUON20009	Ostffyasszonyfa-csöngői legelő	181	<i>Mustela eversmannii</i>		91E0, 6510	0
HUON20011	Kenyeri reptér	698	<i>Eriogaster catax, Lucanus cervus, Cerambyx</i>		91M0, 6250	0

Kód	Név	Terület (ha)	Jelölő állatfajok	Jelölő növényfajok	Jelölő élőhelyek	Védett %
			<i>cerdo, Spermophilus citellus, Mustela eversmannii</i>			
HUON20012	Kemenessömjéni cserjés legelő	618	<i>Cerambyx cerdo, Lucanus cervus, Eriogaster catax, Mustela eversmannii</i>		91M0, 6210	0
HUON20013	Öregcser	258	<i>Cerambyx cerdo, Lucanus cervus, Myotis myotis</i>		91M0, 6210, 40A0, 4030	0
HUON20014	Gércei tufagyűrű és láprét	454	<i>Maculinea teleius, Maculinea nausithous, Lycaena dispar</i>	<i>Pulsatilla grandis</i>	6510, 6410, 6240, 7230, 91E0, 8220	0
HUON20018	Őrség KTT	44 165	<i>Bombina bombina, Emys orbicularis, Bombina variegata, Triturus carnifex, Gymnocephalus schraetzer, Sabanejewia aurata, Aspius aspius, Zingel streber, Misgurnus fossilis, Gobio kessleri, Gobio albipinnatus, Eudontomyzon spp., Zingel zingel, Euphydrias aurinia, Colias myrmidone, Callimorpha quadripunctaria, Leucorrhinia pectoralis, Maculinea teleius, Ophiogomphus cecilia, Maculinea nausithous, Cordulegaster heros, Cerambyx cerdo, Euphydrias maturna, Barbastella barbastellus, Myotis myotis, Castor fiber, Lutra lutra, Myotis bechsteini</i>	<i>Eleocharis carniolica</i>	6410, 6440, 6510, 6520, 7140, 9130, 91E0, 6230, 91G0, 4030, 3130, 3150, 3160, 3260, 3270, 6430, 7230, 91F0, 91M0	97
HUON20020	Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét	337	<i>Bombina variegata, Bombina bombina, Eudontomyzon spp., Maculinea teleius, Maculinea nausithous, Lycaena dispar,</i>		6410, 6510, 91E0	100

Kód	Név	Terület (ha)	Jelölő állatfajok	Jelölő növényfajok	Jelölő élőhelyek	Védett %
			<i>Ophiogomphus cecilia, Unio crassus, Lutra lutra</i>			

3.6. táblázat: Saját vagyongazdálkodású területek

Művelési ág	Tárgyévben vásárolt/kisajátított terület (ha)	Összes kiterjedése (ha)	Saját használatban		Haszonbérbe (hasznosításba) adva	
			ha	%	ha	%
Szántó	0,5	1 033	863	84	170	16
Gyep	21	1 241	979	79	262	21
Gyümölcsös	0	1	1	100	0	0
Erdő	30	3 069	3 069	100	0	0
Kivett	0,5	470	468	100	2	0
Összesen	52	5814	5 380	93	434	7

3.7. táblázat: „Ex lege védett” természeti értékek

Név	Felszíni terület	Kiterjedés	Védelemre javasolt	Denevér élőhely	Állapot
Borha-völgyi-beomlott táró	Kőszegi TK	37 m	nem	nem jelentős	beomlott
Antarktik-fülke	Kőszegi TK	2,5 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Ara-barlang	Kőszegi TK	6 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Árkos-barlang	Kőszegi TK	3,5 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Arktik-fülke	Kőszegi TK	2,8 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Bolhás-barlang	Kőszegi TK	8,3 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Borha-völgyi-táró (Borha-forrási bánya)	Kőszegi TK	100 m	igen	kiemelkedően jelentős	faráccsal lezárva
Csaba-barlang	Kőszegi TK	4,4 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Csont-barlang	Kőszegi TK	5,2 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Hárs-barlang	Kőszegi TK	3,6 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Hegedús-eresz	Kőszegi TK	3 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Hétszemű-barlang	Kőszegi TK	5,35 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Holler-barlang	Kőszegi TK	6,3 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Hosszú-völgyi-fülke	Kőszegi TK	2,3 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Kalapos-kői-barlang	Kőszegi TK	30,2 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Katicás-barlang	Kőszegi TK	2,3 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Kendig-eresz	Kőszegi TK	2,2 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Kőajtós-barlang	Kőszegi TK	3,02 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Konzerves-barlang	Kőszegi TK	3 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Kurta-völgyi-barlang	Kőszegi TK	7,5 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Kút-melletti-barlang	Kőszegi TK	6,8 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Ledera-fülke	Kőszegi TK	5,6 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Lena-fülke	Kőszegi TK	3,1 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva

Név	Felszíni terület	Kiterjedés	Védelemre javasolt	Denevér élőhely	Állapot
Lili-barlang	Kőszegi TK	3,6 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Limax-barlang	Kőszegi TK	13 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Lőszeres-barlang	Kőszegi TK	2,9 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Nyiladék-melletti-barlang	Kőszegi TK	4,8 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Nyoszolya-barlang	Kőszegi TK	5 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Öreg bánya barlangja	Kőszegi TK	5,7 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Pókos-barlang	Kőszegi TK	5,2 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Seybold-kőfejtői barlang	Kőszegi TK	25 m	igen	nem ismert	nincs lezárva, részben eltömődött, tisztítása és lezárása célszerű lenne
Szalamandrás-barlang	Kőszegi TK	3,3 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Szent Donát-barlang	Kőszegi TK	13,2 m	nem	nem jelentős	beomlott
Tűzifás-barlang	Kőszegi TK	7,1 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Vadles-melletti-barlang	Kőszegi TK	3,85 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva
Velemi cserkésztábor 1. bánya	Kőszegi TK	7 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva, de nem is szükséges
Velemi cserkésztábor 2. bánya	Kőszegi TK	45 m	igen	jelentős	nincs lezárva, de szükséges volna
Velemi cserkésztábor 3. bánya	Kőszegi TK	50 m	igen	jelentős	nincs lezárva, de szükséges volna
Velemi cserkésztábor kürtő	Kőszegi TK	15 m	nem	nem jelentős	bejárata feltöltődött
Vid alatti Hosszú-táró	Kőszegi TK	36 m	nem	jelentős	nincs lezárva, de szükséges volna

Név	Felszíni terület	Kiterjedés	Védelemre javasolt	Denevér élőhely	Állapot
Vid alatti Rövid-táró	Kőszegi TK	6,5 m	nem	nem jelentős	nincs lezárva, de nem is szükséges

4. Kutatás és monitorozás

4.1 Kutatás

a) Folyóvizek duzzasztógátjainak hatása az élővilágra

A WeCon elnevezésű, osztrák-magyar együttműködésben zajló projekt keretében indítottuk el a vízfolyásokon létesített duzzasztógátak ökológiai hatásának vizsgálatát 2018-ban, amely 2019 végéig folytatódott. A vizsgálat első szakaszában 5 helyszínen, a Rábán az ikervári duzzasztóműnél, a nicki duzzasztásnál, a magyarlakai duzzasztásánál, a Pinkán a felsőcsatári duzzasztóműnél, valamint a Répcén a győri vízimalom duzzasztójánál történtek terepi mintavételezések. Mindegyik helyszínen 5-5 vizsgálati szakasz került kijelölésre a duzzasztásoktól különböző távolságokra. A mintavételezések során a makrofiton állományok, a vízi makroszkopikus gerinctelenek, a halfauna, illetve vízkémiai vizsgálatok történtek. Vízkémiai paraméterek esetében a duzzasztás mértékének erősödésével jelentős változás nem tapasztalható, a makrovegtáció esetében a duzzasztás növeli a típusspecifikus, referenciális állapotra jellemző fajok számát, csökkenti a nem típusspecifikus fajokét, illetve ökológiai állapot nem kalkulálható. A halak és vízi makrogerinctelen közösségek esetében számos paraméterben szignifikáns különbség tapasztalható a duzzasztott és nem duzzasztott szakaszok között, esetükben az összetételében trendjellegű változások figyelhetők meg a duzzasztás mértékének fokozódásával, a duzzasztás mértéke és a duzzasztás hal- és makrogerinctelen közösség EQR (VKI szerinti ökológiai minősítés, 0 és 1 közé eső érték) értéke, valamint ökológiai állapot között negatív összefüggés tapasztalható. A duzzasztók hatása a becsült visszaduzzasztási ponton már nem okoz negatív hatást az ökológiai állapotban.

b) Hallépcsők hatékonyságának vizsgálata

A WeCon projekt keretében hallépcsők vizsgálata 3 helyszínen zajlik a Rába és a Pinka folyón: a szentgotthárdi, az ikervári és a felsőcsatári duzzasztóműnél. Ennek keretében 3 halfaj a márna (*Barbus barbus*), a paduc (*Chondostroma nasus*) és a domolykó (*Squalius cephalus*), összesen 3000 egyedének alvízen történő mikrocsipes megjelölését és nyomkövetését tervezzük. A duzzasztó felvívén jelfogó antennákat helyeztünk el, amelyek detektálni képesek a csippel ellátott halak megjelenését a hallépcső felett. Eddig 391 halegyed jelölése történt a szentgotthárdi hallépcsőnél és 85 különböző egyedről érkezett jel, amelyek így bizonyítottan felúsztak a hallépcsőn. A detektált halak közül 50 márna, 17 domolykó, 1 szélhajtó kűsz (*Alburnus alburnus*) és 1 bodorka (*Rutilus rutilus*) volt. Az alsószőlőki halliftél hasonló technológiával működő leolvasó rendszer adataiból derült fény arra, hogy a márna 9 egyede, melyet Szentgotthárdnál jelöltek meg 2019 tavaszán átjutott a halliften is, vagyis a halak 8,6 kilométert tettek meg a Rábán felfelé úszva.

4.2 Monitorozás

4.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó monitorozás vizsgálatok

4.2.1.1 Országos programok

a) Védett növényfajok monitorozása

Az NBmR módszertan szerint, 2019-ben 7 faj állományváltozásaival kellett foglalkoznia igazgatóságunknak. A vizsgált fajok és felmérésük következtetései az alábbiak:

A kisfészkes aszat (*Cirsium brachycephalum*) felmérése 2019-ben kapacitáshiány miatt elmaradt, 2020-ban elvégezzük. Az állomány helyzete a terepi tapasztalatok alapján összességében stabilnak tekinthető.

A sűrű csetkaka (*Eleocharis carniolica*) 720 egyedét rögzítettük, a szakonyfalui és orfalui állományainak felmérése történt meg 2019-ben. A faj időszakos vízállásokhoz kötött, élőhelyei eltolódhatnak, emiatt a hiányos adatsorok összehasonlítása nem ad objektív eredményt. A kevésbé frekvenciált erdészeti utak, közelítő nyomok, erdei vízállások garanciát jelentenek a faj fennmaradására, ezért bár a mintaterületek adatai csökkenést mutatnak, a faj helyzetét stabilnak tekintjük a térségben.

A kikeleti hóvirág (*Galanthus nivalis*) esetében 2019-ben arra törekedtünk, hogy az ismert, de korábban még fel nem mért, adatbázisunkból hiányzó állományok közül minél többet felmérjünk. Ennek megfelelően Nagytillaj, Béraltavár, Mikosszéplak, Sótöny, Nyögér, Vasvár, Rábahídvég és Egyházashollós településekről újabb 4735 egyed került felvételezésre.

Az adriai sallangvirág (*Himantoglossum adriaticum*) egyetlen ismert élőhelye az igazgatóság működési területén Kőszegen, a Szabó-hegyen található. A korábbi évek adatai alapján évről-évre nő mind a vegetatív, mind a reprodukív tövek száma, tehát az állomány nagyság növekvőnek tekinthető, 2019-ben 934 vegetatív egyed került elő.

A heverő iszapfü (*Lindernia procumbens*) a csapadékviszonyoktól és a művelési módoktól erősen függő növényfaj, ezért előfordulási adatainak sora természetesen jelentős ingadozást mutat. 2019-ben az igazgatóság működési területén korábban ismert élőhelyeiről nem került elő, de eddig ismeretlen élőhelyen, Hegyhátszentjakabon 287 egyedét rögzítették munkatársaink.

A tözegepernek (*Potentilla palustris*) két élőhelye ismert az igazgatóság működési területéről, Szócén és Szentgotthárd Farkasfán. A szőcei állomány csökkenő egyedszáma a faj eltűnését vetíti előre erről az élőhelyről, emiatt a korábbi években a farkasfai Sáros-tóba ex situ szaporításból származó hajtások betelepítése történt, amely sikeresen stabilizálta a faj helyzetét. 2019-ben a tözegeper tendenciája növekvőnek tekinthető, 197 egyed került felvételezésre.

Az osztrák tarsókának (*Thlaspi goesingense*) az igazgatóság területén egyetlen előfordulási helye ismert, amely a Kőszegi-hegységben található Péterics-hegy. Az állomány stabil, 2019-ben 339 egyed virágzott, a teljes egyedszám 396 volt.

b) Cönológiai monitorozás

Az NBmR protokoll szerinti társulásmonitorozás gyep vegetáció monitorozás keretében 2019-ben az orfalui verescsenkeszes hegyi rétek (*Anthyllido-Festucetum rubrae*) és a szalafői illetve szentgotthárd-farkasfai csarabos fenyérek (*Luzulo albido-Callunetum*) felmérését végeztük el, fás vegetáció monitorozása keretében a sitkei genyötés területén cseres-tölgyes erdőtársulás (*Quercetum petrae-cerris*) felmérése történt meg.

Az orfalui verescsenkeszes hegyi réteket (*Anthyllido-Festucetum rubrae*) is érinti az utóbbi évtizedek tendenciája: a háztáji állattartás visszaszorulásával párhuzamosan egyre több egykori kaszálót hagytak fel, vagy azokat csupán évente egyszer a rend kedvéért illetve a támogatás felvételéért kaszálják. A kaszálás elmaradása vagy rendszertelenné válása, késői időpontra tolódása a gyeptársulások szerkezetére, összetételére jelentős hatással van. A tápanyagszegény körülményekhez, intenzív használathoz szokott karakterfajok fokozatosan visszaszorulnak, folytatódik és erősödik a társulás jellegének a mezofil rét irányába való eltolódása. A táji szinten erősen megritkult fajok, mint a szártalan bábakalács (*Carlina acaulis*), a szórfű (*Nardus stricta*), és az intenzív használathoz alkalmazkodott szubasszociáció megőrzéséhez a hagyományos extenzív tájhasználatnak tekinthető júniusi kaszálást követően a sarjú legeltetése vagy évi kétszeri kaszálást javasoltuk a gazdálkodóknak.

A szalafői csarabos fenyér (*Luzulo albido-Callunetum*) a kijelölt területen nem összefüggően, hanem szaggatottan van jelen, megjelenése nem tipikus. A cönotaxon névadó faja a csarab (*Calluna vulgaris*) az egyes kvadrátokban változó borítási aránnyal jelent meg. A felvételek alapján változások tapasztalhatók a fajösszetételben, egyes fajok – köztük karakterfajok – eltűntek, ugyanakkor új fajok megjelentek. A fajösszetételi változások okaként az utóbbi időszakban tapasztalható környezeti, éghajlati és klimatikus változások tehetők felelőssé. Speciális cönotaxonról van szó, mely a korábbi időszakban is csupán néhány helyen fordult elő az országban, az őrségi állományok is minden bizonnyal az Alpokalja hűvösebb, csapadékosabb klímájának köszönhetően fennmaradásukat. A szukcesszió előrehaladtával várhatóan tovább fog csökkenni azoknak a fajoknak a száma, melyek a savanyú, tápanyagszegény talajokhoz kötődnek. A folyamat visszafordítása érdekében szükséges a fa- és cserjefajok rendszeres visszavágása, és nyílt talajfelszínnek mesterséges létrehozása a meglévő csarabos foltok közelében.

A szentgotthárd-farkasfai csarabos fenyér (*Luzulo albido-Callunetum*) területén élőhelyrekonstrukciót végeztünk, melynek során a csarabos felett álló fákat eltávolítottuk, csupán a szegélyeken árnyékolnak. A társulás állapota, természetessége és fajkészlete a beavatkozást követően jó. A csarab (*Calluna vulgaris*) az élőhely egészen jelen van. A szukcesszió előrehaladtával várhatóan megjelenő és növekedő cserjéket a jelenlegi, a társulás számára optimálisnak tűnő szinten kell tartani. A folyamat mérséklése, visszafordítása érdekében szükséges a fa- és cserjefajok rendszeres visszavágása, a lehulló ágak és avar eltávolítása.

A sitkei genyötés területén a cseres-tölgyes erdőtársulás (*Quercetum petrae-cerris*) felmérése a protokoll alapján kijelölt 3 db 30x30 m-es kvadrát területében történt. Az erdőállomány mindenütt egységesen homogén fajösszetételű, egyidős cserekek (*Quercus cerris*) alkotják, a társulásalkotó fafajok közül a kocsányos- (*Quercus robur*) és a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) teljes mértékben hiányzik a területről. A gyertyán (*Carpinus betulus*) és a vadkörte (*Pyrus pyraeaster*) is csak a B szintben van néhány példánnyal. A faállomány a látottak alapján jelenleg nem veszélyeztetett, szárazodás alig látható. A rossz faj- és korszerkezetért az öko-

nómiai célú erdőgazdálkodás tehető felelőssé. A cserjeszint jó állapotú, egyelőre ott sem látszottak a szárazsággal összefüggésben jelentkező problémák.

Előkerültek azonban a xerotherm cserjések jellemző fajai (*Pyrus pyraeaster*, *Rubus fruticosus* és a *Rosa sp.*), térnyerésük a termőhely szárazodásával, tágabb értelemben az éghajlatváltozással van összefüggésben. A gyepszint borítottsága és diverzitása a társulásnak megfelelő, kiemelendő a védett fajok nagyszámú előfordulása. A társulás jellemző védett növényfajai a dunántúli sás (*Carex fritschii*) és a genyöte (*Asphodelus albus*) jelentős egyedszámban fordulnak elő a vizsgált területen. További védett fajok közül a tarka nősziromot (*Iris variegata*), a szarvashagyma (*Allium carinatum*) néhány töves, nyíló állományát és a hegyi hagyma (*Allium lusitanicum*) töveit is megtaláltuk. Összességében a vizsgált erdőtársulás jelenleg még jól tolerálja az éghajlatváltozásból adódó szárazságot, hosszabb meleg időszakot és a csapadékhiányt, bár a fajkészletben már látszik az üde erdei fajok ritkulása, eltűnése. A napjainkra általánossá vált nagyvad károkozás (túrás, taposás, ágtörés) a mintavételi területen nem, illetve elhanyagolható nagyságrendben volt tapasztalható, ennek okaként bizonyára a száraz termőhelyi viszonyok nevezhetők meg. A 2012-es mintavételezést követően egy erdészeti beavatkozás, a harmadik mintanegyzet területén vágott lék okozott jelentősebb változást, hatására megnövekedett a fény mennyiség, amely a nem kívánatos fajok (*Rubus fruticosus*, *Phytolacca americana*) térnyerését segíti, az őshonos fajok, főképp a fák ott nem versenyképesek, a cser nehezen újul. Itt pótlással, ápolással lehet segíteni, hogy mielőbb újból erdő alakuljon ki. A *Phytolacca americana* visszaszorítását kiemelt feladatként kell kezelni.

c) Közösségi jelentőségű élőhelytípusok monitorozása

A közösségi jelentőségű élőhelytípusok monitorozásának keretében 2019-ben 5 gyepes és 5 erdei élőhelytípus állapotfelmérését végeztük el az alábbiak szerint:

- 6240-9003 Pannon lejtősztyeppék és sziklafüves lejtők (Vásárosmiske, Gércei tafagyűrű),
- 6410-9014 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (Csöde, Zala-völgy),
- 6440-9021 Ártéri mocsárrétek (Zalalövő, Zala-menti rétek), 6510-9030 Sík- és dombvidéki kaszálórétek,
- 7230-9027 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (Vásárosmiske),
- 6510-9030 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (Nagyrákos),
- 91G0-9030 Pannon gyertyános-tölgyesek (Gérce),
- 91E0-9030 Puhafás ligetek, éger- és láperdők (Vát),
- 9130-9006 Szubmontán és montán bükkösök (Rábagyarmat),
- 91M0-9014 Pannon cseres-tölgyesek (Szeleste),
- 91F0-9005 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén (Bajánsenye).

Mindegyik helyszínen első alkalommal történt adatrögzítés, ezért összehasonlító értékelésükre jelenleg még nincs mód. Több esetben az előzetesen kijelölt mintavételi pont közelében nem volt megtalálható a felméréndő élőhelytípus, ezért új mintavételi helyek kijelölésére volt szükség.

A mintavételi helyek közül állapotuk értékelésekor 6 kapott „kedvező” minősítést (6410-9003, 6440-9021, 91G0-9030, 7230-9027, 9130-9006, 91M0-9014), 4 élőhelytípus „nem elégséges” besorolást (6240-9003, 6510-9030, 91E0-9030, 91F0-9005) kapott.

d) T5x5_085 Őrség azonosítójú kvadrát NBmR módszer szerinti élőhelyterképezése

Az első NBmR-módszertant követő, és a kvadrát egészét felmérő térképezés 2009-ben történt, ennek megfelelően érdemi elemzést az utóbbi 10 év változásaival kapcsolatban lehet végezni. Amennyiben csak a 2009-es és 2019-es térképi foltokat és határaikat nézzük, számtalan változást találhatunk, ezek nagy része mögött azonban technikai jellegű okok állnak, és a „valós” terepi változások száma lényegesen alacsonyabb.

A lényegesebb változások a következők: újabb vágásterület csak igen kevés helyen, elsősorban a kipusztuló telepített lucosok helyén keletkezett, egyébként az erdők kezelése döntően a folyamatos erdőborítást célzó eljárásokkal történt. A fenyők elegyaránya általában csökkent (azaz a gyérítések során a fenyőfajok eltávolítása került előtérbe), de ezek a változások a 10 év során kevés helyen eredményeztek egyben ÁNÉR-főkategória-változást. A spontán kialakuló pionír erdőfoltok kismértékű térhódítása folytatódott a felhagyott réteken, főleg a településektől távol fekvő, nem kezelt részeken. Bizonyos könnyen hozzáférhető helyeken azonban gyeprekonstrukciók is zajlottak, azaz az elcserjésedett, vagy pionír fafajokkal erdősült gyepeken a fás növényzet kiirtása megtörtént. A kékperjés rétek átalakulása, ill. lassú területvesztése megállíthatatlannak tűnik, főleg a településektől távol fekvő völgyekben magaskórósodnak, vagy erdősödnek be az egykori rétek. Ez viszont elsősorban minőségi, és nem mennyiségi (azaz hektárban mérhető) változás. A 2009-es állapothoz képest a közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésében minimális változások tapasztalhatók, és ezek is inkább módszertani-technikai tényezők következményei. A terület természetességi állapota 2009 és 2019 között érdemben nem változott. Kismértékű, de tendenciaszerű leromlás a települések belterületén tapasztalható, ahol a bekerítések, új építkezések a korábban felhagyott területeken negatív hatással bírnak. Az erdőterületen a fenyők lassú visszaszorulása viszont bár alig érzékelhető, de fokozatos természetességi állapot-javulást vetíthet előre. A területet 75-25%-os arányban borítják természetsszerű (legalább közepes természetességű), ill. másodlagos élőhelyek. A nem természetes élőhelyek térfoglalása 6,9%, a területen a közepes és jó természetességű erdők és gyepek dominálnak (72,8%), sőt több kiváló természetességű folt (majdnem 2%) is van a területen.

e) Kételtű-hüllő monitorozás

A felmérés a NBmR módszertana szerint zajlott Szentgotthárd: Hársas-tó; Szakonyfalu: Nyugati pont elágazótól D-re, Grajka-pataktól K-re dombtetőn, Cigányrudas és környéke; Óriszentpéter: Kis vadkacsás-tó; Farkasfa: Sástó kijelölt mintavételi területeken. A felmérés eredményei szerint a Kis Vadkacsás-tó alpesi tarajosgöte (*Triturus carnifex*) állománya 2019-ben is sikeresen szaporodott. A száraz téli és tavaszi időszak következtében a tóban kialakult alacsony vízszint miatt a gyepi békák peterakása ebben az évben elmaradt. A Hársas-tavon az alpesi tarajosgötét (*Triturus carnifex*), a mocsári békát (*Rana arvalis*) és a barna varangyot (*Bufo bufo*) sikerült kimutatni éjszakai lámpázással. A Sástóban a kis vízboritottság miatt a mocsári béka (*Rana arvalis*) és a gyepi béka (*Rana temporaria*) jelentősen kisebb egyedszámban volt jelen és kevesebb petecsomót rakott, mint az előző években. A Grajka-völgyben a keréknyomokban szaporodó sárgahasú unka (*Bombina variegata*) és az alpesi göte (*Ichthyosaura alpestris*) populációja az időszakos vízterek rövid élettartama miatt alig szaporodott 2019-ben. A mintavételi területen új fajként a mocsári békát (*Rana arvalis*) mutattuk ki.

f) Göte monitorozás

Igazgatóságunk az idei götefelmérést a korábbi évekhez képest a Bártás-tó helyett a Vadkacsás-tónál végezte, mivel előbbi tavasszal szinte teljesen kiszáradt. 2019-ben összesen 66 götét sikerült fognunk palackcsapdás módszerrel.

A Vadkacsás-tónál két faj, az alpesi tarajosgöte (*Triturus carnifex*) és a pettyes göte (*Lissotriton vulgaris*) összesen 13, Szalafőn szintén a fenti két faj 46 egyede került elő. A Grajka-völgyben az idei évben az alpesi göte (*Triturus alpestris*) mellett az alpesi tarajos göte és a pettyes göte fajok egyedeit is megtaláltuk, összesen 7 egyedet (Ta: 4, Lv: 1, Tc: 2) mutatunk ki. A Grajka-völgyben a tavalyi jelentős állomány csökkenéshez képest minimális növekedés figyelhető meg.

g) Ritka és telepesen fészkelő madarak monitorozása

A ritka és telepesen fészkelő madárfajok felmérése ebben az évben a következő fajokat érintette Vas megyében: fekete gólya (*Ciconia nigra*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*), vörös kánya (*Milvus milvus*), hamvas rétihéja (*Cyrcus pygargus*), haris (*Crex crex*), gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), dankasirály (*Larus ridibundus*), küszvágó csér (*Sterna hirundo*), uhu (*Bubo bubo*), gyurgyalag (*Merops apiaster*), partifecske (*Riparia riparia*), és vetési varjú (*Corvus frugilegus*).

Fekete gólya (*Ciconia nigra*): az elmúlt években megszokottakhoz hasonlóan 2019-ben is bővült (összesen kilencre) a megyében ismert fekete gólyafészkek száma. A Farkaserdőn rég óta sejtett fészkek végre előkerült, egy madár foglalta is, költés azonban nem volt. A többi nyolc helyen mindössze három esetben tudunk sikeres fészkelésről (3 + 2 + 2 fióka), Nádasdon pedig sajnos maga a fészkek is eltűnt.

Rétisas (*Haliaeetus albicilla*): továbbra is öt lakott revírről van tudomásunk Vas megyében. 2019-ban mindegyik fészkek foglalt volt, ám biztos költésről csak kettő esetben tudunk megbizonyosodni.

Vörös kánya (*Milvus milvus*): a hazánkban ritka fészkelőként ismert ragadozónak Körmen és Nádasd között került elő fészke a Rába- és Csörnöc völgyben. Egy fiókájuk kelt és repült ki.

Hamvas rétihéja (*Cyrcus pygargus*): a Marcal-medence vasi oldalán ebben az évben sem volt tudomásunk a fokozottan védett ragadozó fészkeléséről.

Haris (*Crex crex*): idén mindössze négy revírről értesültünk a megyében, melyből 1 védett területen, 3 pedig azon kívül helyezkedett el.

Gólyatöcs (*Himantopus himantopus*): a megyében 2016-ban megtelepedő faj (2019-ben az év madara) ebben az évben is fészkel a rábapatyi kavicsbányatavakon. A fészkek pontos felderítése és az egyes példányok együttes összeszámolása a terepviszonyok és a madarak mozgása miatt nem könnyű, azonban legalább 4-5 pár költése idén is valószínűsíthető volt. A Püspökmolnári melletti kavicsbányató-komplexum területén is sikeresen költött legalább egy pár.

Gulipán (*Recurvirostra avosetta*): a rábapatyi kavicsbányatavakon újból megtelepedett egy pár, a szülők két fiókát vezettek.

Dankasirály (*Larus ridibundus*): a megyében 2017-ben megtelepedő faj ezúttal is költött a rábapatyi kavicsbányatavakon, a kifejezetten vízimadarak fészkelése miatt kialakított nagyobb költőszigeteken. Az állomány erősödött, a 2018-as 10 párhoz képest idén legalább a kétszerese telepedett meg.

Küszvágó csér (*Sterna hirundo*): a rábapatyi kavicsbányatavakon minimum 10 pár fészkelte ebben az évben, dankasirályokkal közös telepen.

Uhu (*Bubo bubo*): Cákon és Velemnél 2-2 fióka kelt, Felsőcsatáron azonban nem volt jele fészkelésnek.

Gyurgyalag (*Merops apiaster*) és partifecske (*Riparia riparia*): az ŐNPI ezúttal is elvégezte a Rába Szentgotthárd és Csákánydoroszló közötti szakaszának felmérését kenuból, melynek során 21 pontban 151 gyurgyalag üreget, 6 pontban pedig 35 partifecske üreget észleltek a megfigyelők. Ezen kívül a megye más pontjain 20 kisebb-nagyobb telepen összesen 329 gyurgyalag költőjáratot, partifecske esetében három telepen pedig 930 üreget számoltunk. A Püspökmolnári melletti bányatavakon, a rekultivációval érintett tavon sajnos eltűnt az a partfal (pontosabban sziget), amin előző évben a fecskék fészkeltek.

Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): április első felében ellenőriztük a megyében ismert telepeket. Az állományok túlnyomó része továbbra is Szombathely környékére koncentrálódik, valamint ezektől elkülönülve Szentgotthárdon találhatóak jelentősebb mennyiségben. Az Őrségi Nemzeti Park határain belül idén sem észleltük megtelepedését. A megyében 14 kisebb-nagyobb telepen összesen 1145 fészket számoltunk, így az előző évhez képest valamelyest kevesebbet. A legnagyobb sűrűségben Táplánszentkereszten (170+80 fészkek), valamint Szombathelyen a Pelikán parkban (241) talákoztunk velük.

h) Pele monitorozás

Szalafő, Pityerszeren összesen 25 db pele odút helyeztünk ki kora tavasszal. A három ellenőrzési kör során azt tapasztaltuk, hogy az odúk több mint egy harmadát (9 darabot) elfoglalták a pelék több-kevesebb időre. A nagy pele (*Glis glis*) mellett egy esetben mogyorós pelét (*Muscardinus avellanarius*) is találtunk, melyről megelőzőleg egyáltalán nem volt adatunk az Őrségi Nemzeti Park területéről a biotikai adatbázisunkban. Három, darazsak által elfoglalt odút ősz végén beszedtünk, melyeket 2020 kora tavaszán helyeztünk át pelék számára alkalmasabbnak ítélt élőhelyekre. A Kőszegi TK-ban 2020 tavaszán fognak kikerülni az odúk.

i) Űrge monitorozás

Az űrgeállomány monitorozása a működési terület egyetlen ismert űrgepopulációjában történik a Kenyeri reptéren, NBmR módszertan szerint. Ennek során összesen 5 űrgelyukat találtunk, de magának az állatnak egy példányát sem figyeltük meg. Az előző évek eredményeihez képest az állomány nagyság további jelentős csökkenést mutat.

j) Épületlakó denevérek monitorozása

A felmérés NBmR módszertan szerint, legalább 10 épületben történik az Őrségi Nemzeti Park területén. 2019-ben 29 átvizsgált épületből 12-ben összesen 634-729 egyedét sikerült regisztrálnunk (593-683 *M. myotis*, 25-30 *Plecotus sp.* és 16 *Eptesicus serotinus*), ami a tavalyi évhez képest kisebb mértékű csökkenést jelent. Összességében az állomány továbbra is stabilitást mutat, helyenként növekszik. Az apátistvánfalvai templomban a tavalyi 20 egyed helyett idén már 70-90 példányt találtunk. Hosszúfülű denevérből 2019-ben több került elő, és a közönséges késeidenevért is kimutattuk a Nemzeti Park területén, a szőcei templomban. Idén a rábagyarmati katolikus templomban volt a legtöbb denevér, közel 200 egyed.

k) Kisemlős monitorozás

2019-ben összesen 24 településről gyűjtöttünk mintát öt középtáj területéről (Alpokalja, Győri-medence, Kemeneshát, Marcal-medence és a Sopron-Vasi-síkság), azonban az NBmR protokolljában megadott követelmények (a középtájanként megadott minimális mintaszám) csak a Marcal-medence, a Kemeneshát és a Sopron-Vasi-síkság területére vonatkozóan teljesültek. Az erdei fülesbagolytól, gyöngybagolytól és kuviktól származó 32 minta 2571 köpetéből és törmelékes anyagából összesen 4509 zsákmány egyedét mutattunk ki. A köpetminták elemzése során összesen 23 kisemlős zsákmánykategóriát különítettünk el. A kisemlősök mellett ezekben a mintákban előfordult több madár (köztük egy mezei veréb (*Passer montanus*)), valamint egy béka példány is. A védett kisemlős fajok (például csalityáró pocok (*Microtus agrestis*), északi pocok (*Microtus oeconomus*), törpeegér (*Micromys minutus*)) elterjedésének monitorozásához több bagolyfajra kiterjedő vizsgálatra van szükség, melynek eléréséhez a kihelyezett költőládák teremthetnek lehetőséget.

l) Halközösségek felmérése

A halközösségek országos monitorozása Igazgatóságunk megbízásából zajlott a következő vízfolyásokban: Által-ér, Nádor-csatorna, Concó, Cuha, Fekete-víz, Karasica, Korcsina, Pécsi-víz, Sokorói-Bakony-ér, Zala-Somogy határárok, Alsó-Válicka, Cserta, Dombó-csatorna, Felső-Válicka, Hansági-főcsatorna, Rábca, Szentgyörgyvölgyi-patak, Szévíz.

A Vértesacsai-vízfolyásból kizárólag két jövevény halfaj került kimutatásra, az ezüstkárász (*Carassius gibelio*) és a kínai razbóra (*Pseudorasbora parva*), a Nádor-csatorna három szakaszán összesen 21 halfaj jelenléte nyert bizonyítást, míg az Által-érből hat halfaj volt kimutatható. A mintavételek alkalmával három védett halfaj fordult elő: a szivárványos ökle (*Rhodeus amarus*), a vágó csík (*Cobitis elongatoide*), mely közösségi jelentőségű faj is.

A Concó, Cuha, Fekete-víz, Karasica, Korcsina, Pécsi-víz, Sokorói-Bakony-ér, Zala-Somogy határárok területéről kimutatott 40 faunaelemből 10 faj élvezi a hazai természetvédelem oltalmát – leánykancér (*Rutilus virgo*), nyúldomolykó (*Leuciscus leuciscus*), sujtásos küsz (*Alburnoides bipunctatus*), dunai küllő (*Gobio obtusirostris*), halványfoltú küllő (*Romanogobio vladykovi*), szivárványos ökle (*Rhodeus amarus*), kövicsík (*Barbatula barbatula*), réticsík (*Misgurnus fossilis*), vágócsík (*Cobitis elongatoide*), lápi póc (*Umbra krameri*) – továbbá 8 faj az európai jelentőségű Élőhelyvédelmi Irányelv függelékeiben is megtalálható – leánykancér (*Rutilus virgo*), balin (*Leuciscus aspius*), márna (*Barbus barbus*), halványfoltú küllő (*Romanogobio vladykovi*), szivárványos ökle (*Rhodeus amarus*), réticsík (*Misgurnus fossilis*), vágócsík (*Cobitis elongatoide*), lápi póc (*Umbra krameri*).

Az Alsó-Válicka, Cserta, Dombó-csatorna, Felső-Válicka, Hansági-főcsatorna, Rábca, Szentgyörgyvölgyi-patak és Szévíz összesen 18 mintavételi helyén, helyenként egy-egy alkalommal történt a halállomány felmérése. A felmérések során 31 faj összesen 4271 egyedét találták meg. A legnagyobb egyedszámban a küsz került elő, ugyanakkor a leggyakrabban, a 18 helyből 16-on a szivárványos öklét fogták. A felmérések során hat közösségi jelentőségű fajt találtak meg (szivárványos ökle, vágócsík, halványfoltú küllő, réti csík, balin, márna). Összesen 795 egyed, az összegyedszám 19,5%-a tartozott ebbe a csoportba. A felmért vízfolyásszakaszról nyolc védett és ugyancsak nyolc idegenhonos faj került elő. A közösségi jelentőségű fajokat és védett fajok közül egyaránt a leggyakoribbnak a szivárványos ökle bizonyult (16 lelőhely, 679 egyed), míg az idegenhonos fajok közül a kínai razbóra volt a leggyakoribb. Ez a fajt 11 helyről került elő, összesen 105 egyedét fogták meg.

4.2.1.2 Helyi programok

a) Védett nagygombák állományfelmérése az Őrségi Nemzeti Park területén

Az Őrségi Nemzeti Park hazai viszonylatban különösen gazdag gombavilágnak, ezzel együtt számos védett nagygombafajnak nyújt élőhelyet. Ugyanakkor az említett területeken előforduló védett nagygombafajokról csak nagyon kevés pontos adattal rendelkezik az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság.

A gombafajok tényleges védelme nem valósulhat meg azok elterjedési területeinek, környezeti és élőhelyi igényeinek pontos ismerete nélkül, ezért az igazgatóság külső kutató bevonásával 2017-ben célzott kutatási programot indított e tárgyban.

A kutatás célja, hogy adatokat szolgáltatson valamennyi, a tárgyi területeken potenciálisan előforduló védett nagygombafaj aktuális élőhelyeiről, élőhelyeik állapotáról és a szükséges természetvédelmi beavatkozások köréről. A kutatásból származó információk alapot nyújtanak a körzeti erdőtervek elkészítéséhez, a védett nagygombafajok megóvásához szükséges általános és erdőrészlet szintű kezelési előírások megfogalmazásához, továbbá a füves élőhelyeken növvő nagygombafajok védelme szempontjából is megfelelő gyepterkeztetés megtervezéséhez. 2019-ben igazgatóságunk működési területén 79 db, összesen 17 védett gombafajhoz tartozó gyűjtési adatot, valamint 410 db gombavédelmi szempontból minősített, új élőhelyfoltot rögzítettünk. Két új fajjal (*Agaricus bohusii* és *Lycoperdon mammiforme*) bővült a védett nagygombafajok teljes listája, melyekkel így összesen 36-ra emelkedett a védett nagygombafajok száma az ŐNPI működési területén.

Az Őrségre és a Vendvidékre nézve a jelen vizsgálati periódusban összesen 19 védett nagygombafajjal találkoztunk ténylegesen a terepen. Ezekkel az adatokkal összesen 402 rekordra bővült a védett nagygombafajok adatbázisa és 1030 rekordra a potenciálisan védett gombafajoknak otthont adó élőhelyfoltoké, mely utóbbi így az ŐNPI természeti területeinek kb. 11%-át fedi le. A Vendvidéken a természetszerű élőhelyek vannak többségben, míg az Őrségben a helytelen beavatkozások miatt a rontott, de még restaurálható területek.

b) Közösségi jelentőségű és védett bogárfajok felmérése

A felmérések a HUON20018 Őrség és a HUON20002 Kőszegi-hegység kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területeken zajlottak, és az alábbi bogárfajokat érintették:

Rhysodes sulcatus, *Limoniscus violaceus*, *Cucujus cinnaberinus*, *Lucanus cervus*, *Osmoderma eremita*, *Morimus funereus*, *Cerambyx cerdo*. A skarlátbogár az Őrség területén általánosan elterjedt és gyakori. Elsősorban a nedvesebb puhafás erdők alkalmasak számára.

A nagy szarvasbogár nem ritka a területen, de az ország más területeihez képest sokkal szórványosabban és kisebb egyedszámmal képviselve fordulnak elő populációi az Őrségben. Ennek egyik oka lehet, hogy a nagyobb kiterjedésű fenyvesek miatt a faj nehezebben terjed át a számára megfelelő erdőterületekre. A nagy hőscincér szintén szórványosan fordul elő a területen az idős faegyedeket is tartalmazó tölgyerdők korlátozott száma miatt.

c) Saját vagyongerkeztetésű gyepek nappali lepke közösségeinek monitorozása

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság által 2016-ban elindított gyepterkeztetés-monitorozás részeként transzekt menti (Pollard módszer szerinti) nappali lepke számlálásokat végeztünk 2019-ben is a nemzeti park határain belül található mezofil kaszálókon (Kétvölgy, Apátistvánfalva, Szalafő, Őriszentpéter, Kercaszomor, Magyarszombatfa, Szőce települések közelében). Míg az igazgatóság munkatársai az ŐNPI saját vagyongerkeztetésében lévő 10 különböző gyeperkeztetésen járták le a kijelölt transzektet, addig külsős szakértőink – kontroll terület gyanánt – nem saját kezelésű gyepeken kijelölt, szintén 10 db transzektet végezték a felmérést. Saját gyepeinken 63 faj 2248 példányát, míg a kontroll területeken 66 faj 3088 példányát jegyeztük fel.

A négy éves adatsor kiértékelése folyamatosan zajlik, a következő (2020-as) szezon eredményeinek felhasználásával pedig már egy viszonylag jelentősebb, öt éves ciklus változásaira fogunk rálátni.

d) Védett éjszakai lepkék felmérése az Őrségi Nemzeti Park területén

Az ÖNPI által 2017-ben elkezdett éjjeli lepke (*Heterocera*) kutatást 2019-ben is folytattuk. Az előző évek tapasztalatai alapján tovább finomítottunk a módszeren, és egy öt éves ciklust felölelő projektet indítottunk. Célunk az Őrségi Nemzeti Park éjszakai lepke faunájának, az egyes fajok gyakorisági viszonyainak megismerése, a ritka és/vagy védett fajok elterjedésének feltérképezése. Az öt éves adatsor eredményeit egy átfogó publikációban és/vagy kiadványban (pl. elterjedési atlasz) szeretnénk közzétenni. Az idei évtől önkéntes külsős lepkész (Peter Davey) bevonásával, és hatékony közreműködésével végeztük a terepi felméréseket. A lepkéket (Macro-, és Microlepidoptera) igen jól ismerő angol szakértő számos ritkább, kevés adattal rendelkező fajt mutatott ki 2019-ben az Őrség, és a Vendvidék különböző élőhelyeiről. Az eredmények tükrében a következő évtől anyagi támogatással szeretnénk ösztönözni a további felmérések elvégzésére. Összesen 29 védett éjszakai lepke fajt sikerült kimutatnunk 2019-ben az Őrségi Nemzeti Park területén. Ebből 27 tartozik az ún. nagylepkék (Macrolepidoptera), 2 pedig a molyok (Microlepidoptera) közé. Ezek közül 10 fajnak nem volt konkrét adata eddig a biotikai adatbázisunkban, bár az ÖNP területén belül már kimutatták őket. A *Pammene querceti* (magyar tölgy-makk-moly) azonban nem szerepel az nemzeti parkon belül eddig megfigyelt lepkéfajok listáján. Számos nem védett, ugyan akkor faunisztikailag érdekes faj is felbukkant a lámpázások során (pl. *Orgyia recens*, *Hypena crassalis*, *Autographa pulchrina*, *Noctua orbona*, stb.). A május szinte alkalmatlan volt éjszakai lepkék felméréseire (*Proserpinus proserpina*, *Saturnia pyri*, *Leucodonta bicoloria*, stb. rajzási időszaka), de később, a nyár folyamán is az átlagosnál gyakrabban voltak több napos lehűlések, esős időszakok.

*e) A lápi tarkalepke (*Euphydryas aurinia*) állományfelmérése az Őrségi Nemzeti Parkban*

A D2C projekt keretében elvégeztük a lápi tarkalepke teljes állományfelmérését az Őrségi Nemzeti Parkban. 56 élőhelyfoltot ellenőriztünk, ahol 2007-2011 között előfordult a faj, de mindössze 6 foltban találtuk meg 2019-ben. Elsősorban a kisebb, elszigetelt állományok tűntek el és a korábban is nagyok maradtak meg.

f) Madárközösségek monitorozása a Rábán

2019-ben a szélsőséges időjárási körülmények miatt a felmérést meglehetősen későn, július 5-én végeztük, a Rába Szentgotthárd és Csákánydoroszló közötti szakaszán, kenuból. A vízhez és az árteréhez köthető, természetvédelmileg jelentősebb fajok észleléseinek pontjait koordináta-szinten rögzítettük. A július elejére tolódott felmérés során több partimadarat észleltünk, mint az előző évek megszokott május végi kenuzásai során. Biztos fészkelésre utaló nyomot azonban sajnos nem találtunk sem a kis lile, sem pedig a billegetőcankó esetében. Kis lilének három pontban négy, a billegetőcankónak 14 pontban összesen 18 példányát figyeltük meg.

g) Gyöngybagoly és kuvik felmérés

2019-ben is folytatódott a két fokozottan védett éjszakai ragadozómadárfaj vas megyei felmérése, ezúttal a megye D-i, DK-i településein, érintve az Őrségi Nemzeti Parkot is. A munkát ebben az évben is a Gyöngybagolyvédelmi Alapítvány végezte. Összesen 35 helyszínen, a baglyok számára alkalmasnak tűnő, elsősorban gazdasági épületet próbáltak átvizsgálni, melyek közül 29-be tudtak bejutni. Gyöngybagolyra utaló nyomot egyik esetben sem találtak, kuvik jelenlétére is csak két helyen bukkantak. Az Alapítvány az összes hellyel kapcsolatban feljegyezte a veszélyeztető tényezőket, a tulajdonosok, érintettek - többségében pozitív - hoz-

záállását az esetleges védelmi intézkedésekhez, valamint javaslatot tettek esetleges költőládák kihelyezésére.

h) Tövisszúró gébics és karvalyposzáta felmérés

2019-ben a revírtérképezés módszerével történt a felmérés, egybefüggő területen, összesen 16 db. 2,5x2,5 km-es UTM négyzetben. A bejárások során koordináták szintjén kellett rögzíteni az észlelt madarak helyét, lehetőség szerint ivarát, valamint a fészkelés valószínűségét is. A kedvezőtlen májusi időjárás ennek a felmérésnek az eredményein is tükröződött. Mindösszesen 18 pontban kerültek elő a célfajok (ebből karvalyposzáta 3, tövisszúró gébics 15).

i) Közösségi jelentőségű madárfajok felmérése a D2C projekten

A felmérés célj hat madárfaj legjelentősebb költőhelyeinek feltérképezése Vas megyében és a számukra legfontosabb élőhelyek és ökológiai folyosók azonosítása. A felmérés részét képezi a Vas megyei és a szlovéniai Goričko állományviszonyainak összevetése és az eltérések értelmezése. 2019-ben Vas megye 15 százalékát érintették a felmérések, amelyeknek 50 százaléka egyben a Nemzeti Ökológiai Hálózat része is. A felmérések főbb eredményei az alábbiakban foglalhatóak össze:

Erdei pacsirta: Összesen 57 erdei pacsirta megfigyelést rögzítettünk 19 UTM négyzetben, 46 feltételezett revírt állapotítottunk meg. Goričko területén a fenyőerdők és száraz gyepek megléte kapcsolatba hozható az erdei pacsirta revírek elhelyezkedésével. Magyarországon ehhez képest a száraz gyepek, az intenzíven művelt szántók és kertek, a kertvárosias és intenzív emberi települések magasabb aránya párosult a pacsirtás élőhelyfoltokkal. Magyarország és Goričko közötti összehasonlításban a lombhullató erdők, fenyőerdők, a mezofil gyepek mind intenzív, mind közepes hasznosítás mellett kisebb arányban találhatóak meg a magyar pacsirtás foltokban, mint a szlovén területeken. Az erdei pacsirta előfordulások Magyarországon tehát inkább agrártájba ágyazottan, száraz gyepek, települési környezet és szántóföldi kultúra együttes megléte esetén valószínűsíthetők. Ez az összefüggés a CORIN Land Cover fedvény használatával is megmutatkozott.

Füleskuvik: A 79 felmért négyzet közül összesen 9 négyzetből került elő 1-1 füleskuvik példány/pár. 12 élőhelyváltozót megvizsgálva azt kaptuk, hogy a szántóterületek és a kiskertek jellemző vegetációtípusának borítási aránya és szegélyhossza nagyobb a mintázott szlovén területen, mint Vas megyében.

Búbos banka: 2019-ben 33 búbosbanka megfigyelés történt a saját és a MAP adatbázisból történt lekérdezés alapján. Ezek közül 6 megfigyelés a 79 megfigyelési egységen kívülről származik. 27 adatra lehetett biztosan kijelenteni, hogy fészkelési időszakban valószínű fészkelőhelyen történt a megfigyelés.

A megfigyelések alapján - elmondható, hogy a búbosbankák számára a gyepek mellett az erdők, illetve a kétféle élőhely egymásmellettsége jelentenek fontos vonzerőt. Ezt a fajta kevert szerkezetű tájat lelik meg a parkosított, kertvárosi övezetek szélében is.

Kerti rozsdafarkú: A korábbi évek adataihoz képest 11 új megfigyeléssel gyarapodott Vas megye kerti rozsdafarkú adatbázisa. Négy új UTM négyzetben került elő a faj, amiből az egyik négyzet őszi vonulásban megfigyelt példányt jelent.

Tövisszúró gébics: A vizsgált 79 négyzetből 72 négyzetben előkerült a faj, összesen 563 megfigyelést rögzítettünk. A 79 mintanégyzetből a 632 db, teljes Vas megyét lefedő UTM négyzetre becsült állománynagyság 3400 példányra tehető. A költőpárok megyére történő

korrigálásával Vas megyére 1120 költőpárt kapunk, amely az egyedszámok felezésével kapott 1700 költőpárral jó egyezést mutat.

Karvalyposzáta: A 79 felmérési egységből 21 kvadrátban találtak a felmérők a karvalyposzáttal. A mi vizsgálataink szerint 21 mintavételi négyzetben 32 költőpárt számoltak a felmérők. A megyét lefedő 632 UTM négyzetre felsorozva, ez az érték 963 párra tehető. Az általunk kapott Vas megyei (3336 km²) állománynagyságot Magyarország teljes területére vetítve (93 000 km²) 26 850 költőpárt kapunk, amely nagyságrendileg megfelelő becslés.

j) Erdei denevérközösségek monitorozása az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén

A feladat célja adatgyűjtés az erdei denevérfajok élőhelyeinek és elterjedési területének lehatárolásához, mely információ az erdőtervezés és az erdőgazdálkodási tevékenységek szabályozása során kerül felhasználásra. Az Alsó-Őrség erdőtervezési körzetben 21 helyszínen akusztikus vizsgálatot végeztünk, további 3 helyszínen pedig élőállat befogást kíséreltünk meg. Az ultrahangdetektorral készült hangfelvételek alapján 12 denevérfaj elterjedéséről és élőhely-használatáról nyertünk újabb adatokat.

k) Vadmacska monitorozás az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén

A Nemzeti Park területét jelentős részben erdő borítja, mely lehetőséget ad a rejtett életmódú vadmacska megtelepedésére. Emellett megjelenésükben vadmacskához hasonló egyedek megfigyeléséről is érkeztek bejelentések az Igazgatósághoz az elmúlt időszakban. A korábbi észlelési helyszínek közelében és a potenciálisan alkalmas élőhelyeken vadkame-rákkal és szőrscapdákkal történt az adatgyűjtés. A szőrscapdázásra 16 területrész összesen 32 helyszínen, a fotóscapdázásra 3 területrész 10 db Dörr Snapshot Mini 5.0 MP típusú vadkamerával került sor szeptember-november között.

A szőrscapdákról 20 szőrmintát gyűjtöttünk, a begyűjtött mintáknak csak kis része tartalmazott Felis szőrt. A fotóscapdákkal sikerült bizonyítani a vadmacska fenotípusú egyedek jelenlétét az Őrségben. Két példányt a Kerka- és a Kerca-patakok völgyében, egy példányt a Rába völgyében, további egy példányt pedig a nemzeti park középső területein azonosítottunk. A vadmacska megjelenésének valószínűsége 100 fotóscapda-éjszakára nézve 0,8 volt. Ez azt jelenti, hogy más dunántúli felmért területekhez képest alacsony lehet a vadmacska őrségi állománysűrűsége. A pontosabb értékeléshez azonban további vizsgálatok elvégzése szükséges.

l) Az Alsó-Őrségi erdőtervezési körzet erdeinek ökológiai állapot monitorozása

A részletes vizsgálat számos érdekes eredményt hozott a felmért 507 hektárnyi erdőrészletre vonatkozóan. A mintavételi helyek kétharmadán a korona záródása 80% felett volt, melynek háttérben a bükkösök és az erdeifenyvesek magas értékei álltak.

Az 500 m²-es mintaterületeken összesen 34 fafajt regisztráltunk a különböző faállományokban. Az erdészeti szempontból fontos fafajokon (B, CS, EF, GY, KST, KTT) kívüli őshonos elegyfajok száma az összes minta átlagában mindössze 0,7 volt.

A gyűjtött adatokból kiderül az is, hogy a vizsgált erdőrészletekben nagyon kevés az álló holtfa. A bükkös és tölgyes faállományok felvett pontok háromnegyedében egyetlen álló holtfa (2,5 méter felett) vagy facsonk sem fordult elő. A gyertyános tölgyesekben közel 60%, az erdeifenyvesekben és az égeresekben 40% körül mozgott ez az érték.

Az álló holtfák méret szerinti megoszlása szintén meglehetősen kedvezőtlen: az összesen regisztrált 1031 db álló holtfából mindössze 17 db volt 50 centiméternél vastagabb. Az ökológi-

ai szempontból ugyancsak fontos fekvő holtfa mennyisége sem kielégítő. Az 1075 mintavételi pontból mindössze 70 olyan volt, ahol 35 centiméternél vastagabb fekvő holtfa fordult elő.

A gyertyános-tölgyesek és tölgyesek területén felvett mintapontok több mint 80%-ában a talajfelszín több mint ötven százaléka volt bolygatott. A bolygatás túlnyomó részben vad túsára és taposására vezethető vissza, de a talaj adottságai miatt a közelítés okozta kár is jelentős és tartós hatással van a termőhelyre.

Sajnos kijelenthető, hogy az Alsó-Őrség 2019-ben átvizsgált erdei a faállományhoz köthető mikrohabitatokban igen szegények. Az összes felvett mikrohabitat (2334) több mint fele nem a biológiai szempontból kiemelt jelentőségű mikrohabitatok közé tartozik. Mikrohabitatokban leggazdagabbak a bükkösök, legszegényebbek az égeresek és a gyertyános-tölgyesek.

Az újulat legtöbbször 2-3 fafajból áll, a gyertyán messze a leggyakoribb. A mintaterületek közel harmadán az újulat erősen rágott és alig több mint két százalékán ép állapotú volt. Ez jelentős negatív hatást jelent az itteni erdők felújulási képességére.

m) Védett növény- és madáradatok gyűjtése az Alsó-Őrségi erdőtervezési körzet területén

A feladat célja az Alsó-Őrség erdőtervezési körzetben fellelhető védett lágyszárúak, odúlakó madárfajok és más védett állatfajok előfordulási adatainak gyűjtése volt a 2021-ben esedékes körzeti erdőterv elkészítéséhez.

Összesen 25 védett növény taxon több mint 13 000 egyedének, 1302 előfordulási helyét rögzítettük:

A kék galamb (*Columba oenas*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), hamvas küllő (*Picus canus*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) megfigyeléseken túl 22 további védett állatfaj (5 ízeltlábú, 4 kétéltű, 2 hulló, 10 madár és 1 emlős) biotikai adatait vettük fel a területen.

20 darab, *Formica* hangyák által épített bolyt és egy helyen néhány 3-6 méter törzskörméretű tölgyfát találtunk. Bár az odúlakó madárfajok jelen vannak a fiatalabb fűzesekben és égeresekben is, a zömében keményfákból álló erdőkben több lábon álló holtfára, illetve famatuzsálemre lenne szükség a meglepedésükhöz.

n) A KAP 2021-2027 tervezését megalapozó tanulmány és a 2014-2020 közötti időszak természetvédelmi fejlesztéseinek értékelése

A tanulmány célja egyrészt az volt, hogy az eddigi ismeretek alapján értékelje a Közös Agrárpolitika környezeti vonatkozású eredményeit. Másrészt a kedvező, illetve kedvezőtlen hatású támogatási jogcímek meghatározása, azok végrehajtási vonatkozásainak vizsgálata és javaslattétel az intézkedések jövőbeli alkal-mazására, valamint annak formájára.

A tanulmány legfontosabb megállapításai a következők:

- A 2015-2020 támogatási időszak hazai forrásait alapul véve a közvetlen kifizetések a teljes KAP keret kb. 60 %-át, míg a korábbi időszak tapasztalatai alapján kedvező természetvédelmi hatásúnak ítélt kifizetések (zonális AKG + Natura 2000 kompenzáció + nem termelő beruházások) hozzávetőlegesen a keret 3 %-át kötik le. Fentiek okán a KAP-on belüli természetvédelem értékelése és jövőbeli befolyásolása során nem lehet eltekinteni a közvetlen kifizetések értékelésétől és befolyásolási lehetőségeinek vizsgálatától.

- Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítható, hogy a VP keretében végrehajtott intézkedések elősegítették a biodiverzitás helyreállítását, megőrzését és növelését. Ugyanakkor fontos azt figyelembe venni a kontextus értékeléséhez, hogy a kimutatható hatás csekély mértékű volt az ellentétes irányú tendenciákat képviselő a VP-től független, negatív irányú hatásmechanizmusokhoz (a mezőgazdasági termelés intenzifikációja, a természetes területek

csökkenése) mérve. Az elemzések rámutat-tak arra, hogy egyes támogatási intézkedések képesek a biodiverzitás csökkenés lassítására, sőt esetenként annak megállítására is, ám ezen támogatási felhívások térbeli kiterjedése a teljes mezőgazdasági hasznosítás alatt álló területek elenyésző hányadát, hozzávetőlegesen 10 %-át adják, így a kedvezőtlen tendenciák megállításához kevésnek bizonyulnak.

- A Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv (PAF) a KAP-ra vonatkozóan nevesíti a Natura 2000 célokhoz illeszkedő gazdálkodási előírások alkalmazását a Natura 2000 gyepterületeken, ahol releváns az ehhez kapcsolódó kompenzációs kifizetések biztosítása révén, valamint a közösségi jelentőségű fajok és élőhely-típusok megőrzését szolgáló gazdálkodási előírások önkéntes vállalásának támogatását a mezőgazdasági és erdészeti hasznosítás alatt álló Natura 2000 területeken.

- A Nemzeti Biodiverzitási Stratégia 6 stratégiai területet határoz meg, melyek közül a 3 kifejezetten a mezőgazdaságra vonatkozik (a biológiai sokféleség megőrzésében a mezőgazdaság szerepének növelése). A prioritáson belül 3 célkitűzés tekintetében határoz meg a Stratégia mérhető célokat, azokhoz kapcsolódó intézkedéseket, valamint indikátorokat.

- A KAP 2020 után várható változásait értékelve megállapítható, hogy természetvédelmi szempontból a kormányzat által képviselt álláspont mezőgazdasági termelési hangsúlyllyal jellemezhető, amely a jelenlegi támogatási rendszer fenntartásában érdekelt. Ez a konzervatív álláspont a jelenlegi ismeretek szerint nem kifejezetten érzékeny a környezeti- és természeti kihívásokra és úgy tűnik, hogy első számú stratégiai célként a hazai mezőgazdaság nyugati termelékenységére emelését célozza. Nem vitatva ennek igényét, ezt bizonyosan nem lehet elérni a termelés alapjait szolgáló környezeti közjavak (talaj, biodiverzitás, felszíni és felszín alatti vizek) jelenlegi tendenciában történő lerontása mellett.

o) Erdőkezelés és természetvédelmi előírások hatásának vizsgálata

Igazgatóságunk bekapcsolódik a működési területét érintő körzeti erdőtervezési folyamatba. Célunk, hogy az általunk kidolgozott természetvédelmi javaslatok, előírások, korlátozások beépüljenek a körzeti erdőtervbe és a későbbiekben az erdőgazdálkodás során ezt vegyék figyelembe. Ezúttal a Felső-Órség erdőtervezési körzethez tartozó, a Szombathelyi Erdészeti Zrt. által kezelt állami erdőkben tett előírásaink hosszú távú hatásait kívánjuk vizsgálni. Ehhez szükség volt az általunk ismert adatokat, valamint az ezekre épülő korlátozásokat, előírásokat egy adatbázisban összekapcsolni. Ez szám szerint 2327 erdőrészletet érint (erdészeti az erdőgazdálkodó). Az előírások között szerepel például az álló és fekvő holtfa meghagyása, az általunk megjelölt biotópfák kímélete. Számos esetben – állatfajnál 90, növényfajnál 122 erdőrészlet – tettünk konkrét időbeli, illetve térbeli korlátozásokat. Ezek térképen való megjelenítésével kollégáink hatékonyabban tudják ellenőrizni, hogy a munkálatok során betartják-e az előírásokat, valamint, hogy hosszú távon milyen hatásuk van az adott faj, illetve élőhely fennmaradására

p) Területkezelések az őshonos állatok téli takarmány előállításának megalapozása

Elvégeztük a téli tömegtakarmánybázisok laboratóriumi vizsgálata, továbbá gyeptelepítésre és az állatok téli takarmányozására vonatkozó szaktanácsadás volt. A laboratóriumi vizsgálatok során górcső alá kerültek a szénafélék és szenázsok, az abraktakarmányok, valamint a kukoricaszilázs, melyekben a táplálóanyag- és energia, ásványianyag, valamint az emészthetőség értékeit vizsgálták. Megállapításaik során a 2019-es évben a réti szénák jó minőségűek voltak, rostemészthetőségük elérte a céltartományt (40 % feletti NDF48). A vetett fűszéna kimagasló eredménye kiváló betakarítási technológiára utal. Mindemellert a szénaminták nyersfehérje-tartalma gyenge volt, mely megfelelő tápanyag-utánpótlással javítható. A szénaminták ásványianyagtartalma jelentős mangántöbbletet mutat, illetve esetenként cinkfelhalmozódás is megfigyelhető. A szenázsok nyersfehérje-tartalma gyenge volt és nem elég

fiatalon történt a betakarítás. Az abraktakarmányok mért értékei átlagosnak tekinthetők. Kukoricaszilázs esetében a szárazanyag-tartalom kissé emelkedett, a keményítőtartalma azonban kedvező volt, erjedése jó. A fentiekben részletezett vizsgálatok és a hozzá kapcsolódó tanácsok, javaslatok a jövőben megfontolásra kerülnek, hogy mit és milyen módon lehetne az eddigi gazdálkodási gyakorlatba beépíteni.

4.3 TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként

Az OKIR vagyron és ingatlan moduljának adatokkal való feltöltése korábban megtörtént, így e modulok esetében csak aktualizálást végeztünk. Szerződések közül 36 db-ot töltöttünk fel a rendszerbe. A védett objektum modulban jelenleg összesen 1582 rekord egyedi tájérték található. A 2018. évig rendelkezésre álló biotikai adatokat feltöltése megtörtént. 2019-ben összesen 7678 adatot készítettünk elő a feltöltésre.

4.4 Jelentési kötelezettség

Igazgatóságunk a korábbi évekhez hasonlóan az elvégzett kutatási és monitorozás feladatokról jelentést készít az AM Természetmegőrzési Főosztálya számára.

2018-ban adatot szolgáltatunk az EU Élőhelyvédelmi Irányelve 12. és 17. cikke szerinti országjelentés elkészítéséhez a működési területünkön megtalálható közösségi jelentőségű élőhelyekkel és fajokkal kapcsolatban. Az országjelentés 2019-ben benyújtásra került az Európai Bizottsághoz.

4.1. táblázat: Kutatás

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (eFt)	Kutatás főbb eredményei
1.	Folyóvizek duzzasztógátjainak hatása az élővilágra	Dr. Szabó Anita, Sándor Dániel Benjámín	Ikervár, Nick, Magyarlak, Felsőcsatár	WeCon	10880	Visszaduzzasztás ökológiai hatásainak vizsgálata három vízfolyás öt gátjánál 2018-2019 között. Az előzetes eredmények szerint a duzzasztó felett lényegesen rosszabb a vízminőség.
2.	Hallépcsők hatékonyságának vizsgálata	Sallai Zoltán	Felsőcsatár, Ikervár, Szentgotthárd	WeCon	1952	Hatékonyság vizsgálata két vízfolyás három hallépcsőjénél, összesen 3000 db hal egyedi mikrocsipes jelölésével 2019-2020 között. Előzetes eredmények szerint a szentgotthárdi hallépcsőn képesek feljutni a halak.

4.2. táblázat: Monitorozás

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (eFt)	Kutatás főbb eredményei
1.	Védett növényfajok monitorozása	Dr. Szépligeti Mátyás	Orfalu, Szakonyfalu, Kőszeg, Hegyhátszentjakab, Szőce, Velem, Szentgotthárd- Farkasfa, ÖNPI működési területe	kártala nítási keret	160	7 faj felmérése. Részletes elemzésünket lásd a szöveges részben.
2.	Cönológiai monitorozás	Óvári Miklós	Orfalu, Szalafő, Szentgotthárd-	kártala nítási	400	Az NBmR társulásmonitorozás keretében 2019-ben az <i>Anthyllido-Festucetum</i>

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (eFt)	Kutatás főbb eredményei
			Farkasfa, Sitke	keret		<i>rubrae</i> , <i>Luzulo albido-Callunetum</i> és a <i>Quercetum petrae-cerris</i> társulások felmérésére került sor. A főbb észrevételek a szöveges részben olvashatók.
3.	Közösségi jelentőségű élőhelytípusok monitorozása	Óvári Miklós	Vásárosmiske, Zalalövő, Csöde, Nagyrákos, Gérce, Vát, Rábagyarmat, Szeleste, Bajánsenye	kártala nítási keret	450	A 10 mintavételi hely közül állapotuk értékelésekor 6 kapott „kedvező” minősítést (6410-9003, 6440-9021, 91G0-9030, 7230-9027, 9130-9006, 91M0-9014) és 4 „nem kielégítő” besorolást (6240-9003, 6510-9030, 91E0-9030, 91F0-9005).
4.	T5x5_085 Őrség azonosítójú kvadrát NBmR módszer szerinti élőhelyterképezése	Dr. Király Botond Gergely	Apátistvánfalva, Kétvölgy, Orfalu, Szakonyfalu	kártala nítási keret	850	A kvadrát élőhelyterképezése még nem zárult le, az eredmények értékelésre a későbbiekben lesz mód.
5.	Kétéltű-hüllő monitorozás	Dankovics Róbert	Szentgotthárd, Szakonyfalu, Őriszentpéter, Farkasfa	kártala nítási keret	550	A 12 mintavételi napon összesen 18 mintavétel történt, melynek során az alpesi tarajosgöte (<i>Triturus carnifex</i>), az alpesi göte (<i>Ichthyosaura alpestris</i>), a mocsári béka (<i>Rana arvalis</i>), a barna varangy (<i>Bufo bufo</i>), a gyepi béka (<i>Rana temporaria</i>), a sárgahasú unka (<i>Bombina variegata</i>), és a mocsári béka (<i>Rana arvalis</i>) szaporodó állományainak aktuális állapotát mérte fel.
6.	Göte monitorozás	Tóth Mihály	Őriszentpéter, Szalafő, Szakonyfalu	kártala nítási keret	50	2019-ben összesen 66 gőtét sikerült fognunk palackcsapdás módszerrel. A Vadkacsás-tónál két faj, az alpesi

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (eFt)	Kutatás főbb eredményei
						tarajosgöte (<i>Triturus carnifex</i>) és a pettyes göte (<i>Lissotriton vulgaris</i>) összesen 13, Szalafőn szintén a fenti két faj 46 egyede került elő. A Grajka-völgyben a fenti két fajon kívül az idei évben az alpesi göte (<i>Triturus alpestris</i>) egyedeit is megtaláltuk.
7.	Ritka és telepesen fészkelő madarak	Faragó Ádám	Vas megye	kártala nítási keret	100	A ritka és telepesen fészkelő madárfajok felmérése ebben az évben a következő fajokra terjedt ki Vas megyében: fekete gólya, rétisas, vörö kánya, hamvas rétihéja, haris, gólyatöcs, gulipán, dankasirály, küszvágó csér, uhu, gyurgyalag, partifecske, és vetési varjú.
8.	Pele monitorozás	Faragó Ádám	Szalafő	kártala nítási keret	100	25 db odút raktunk ki, összesen pedig 9 odúban találtunk pelére utaló nyomot a későbbi ellenőrzések során. Három odút később áthelyeztünk alkalmasabbnak ítélt élőhelyre, de a telep közelében.
9.	Ürge monitorozás	Havas Márta	Kenyeri	kártala nítási keret	30	2019-ben összesen 5 ürgelyukat találtunk, de magának az állatnak egy példányát sem figyeltük meg. Az előző évek eredményeihez képest az állomány nagyság további jelentős csökkenést mutat.
10.	Épületlakó denevérek monitorozása	Illyés Zoltán Péter	Őrségi Nemzeti Park	kártala nítási keret	300	Összesen 634-729 egyedet sikerült regisztrálnunk (593-683 <i>M. myotis</i> , 25-30 <i>Plecotus sp.</i> és 16 <i>Eptesicus serotinus</i>), ami a tavalyi évhez képest kisebb mértékű

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (eFt)	Kutatás főbb eredményei
						csökkenést jelent. Összességében az állomány továbbra is stabilitást mutat, helyenként növekszik.
11.	Kismelős monitorozás	Dr. Horváth Győző	Alpokalja, Győri-medence, Kemeneshát, Marcal-medence és a Sopron-Vasi-síkság	kártala nítási keret	500	Összesen 32 mintából származó 2571 darab bagolyköpetet vizsgáltak át, és 4509 zsákmány egyedet találtak. A maradványok 23 biztosan meghatározható kismelős fajhoz tartoztak. Köztük a védett csalitjáró pocok (<i>Microtus agrestis</i>) és a törpeegér (<i>Micromys minutus</i>) is szerepelt.
12.	Védett nagyombák állományfelmérése az Őrségi Nemzeti Park területén	Kutszegi Gergely	Őrség, Vendvidék	kártala nítási keret	600	A 2019-es adatokkal együtt az adatbázis jelenleg 402 gyűjtési adatot számlál, melyek 36 fajhoz tartoznak és az utóbbi 30 évből származnak. A kutatásból származó információk alapot nyújtanak a körzeti erdőtervek elkészítéséhez.
13.	Közösségi jelentőségű és védett bogárfajok felmérése	Rozner György	Kőszegi-hegység, Őrség	kártala nítási keret	500	A felmérések az Őrség és a Kőszegi-hegység kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területeken zajlottak, és az alábbi bogárfajokat érintették: <i>Rhysodes sulcatus</i> , <i>Limoniscus violaceus</i> , <i>Cucujus cinnaberinus</i> , <i>Lucanus cervus</i> , <i>Osmoderma eremita</i> , <i>Morimus funereus</i> , <i>Cerambyx cerdo</i> .
14.	Saját vagyonkezelésű	Dr. Horváth Bálint,	Őrségi Nemzeti Park	kártala nítási	1500	68 faj 11 499 példánya került elő, melyek közül 1385 példány 27 különböző védett

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (eFt)	Kutatás főbb eredményei
	gyepek nappali lepkeközösségeinek monitorozása	Scherer Zoltán		keret		fajhoz tartozott. A védett fajok közül a második legnagyobb egyedszámban megfigyelt lepke, a közösségi jelentőségű vérfű-hangyaboglárka volt.
15.	Védett éjszakai lepkék felmérése az Őrségi Nemzeti Park területén	Faragó Ádám	Őrségi Nemzeti Park	kártala nítási keret	200	Összesen 27 védett éjszakai lepkefajt sikerült megfigyelni, melyek közül tíznek egyáltalán nem volt adata eddig a biotikai adatbázisunkban.
16.	A lápi tarkalepke (<i>Euphydryas aurinia</i>) állományfelmérése az Őrségi Nemzeti Parkban	Dr. Horváth Bálint, Scherer Zoltán	Őrségi Nemzeti Park	D2C	4800	A lápi tarkalepke teljes állományfelmérésének elvégzése az Őrségi Nemzeti Parkban. 56 2007-2011 között lakott élőhelyfoltból mindössze 6 foltban találtak meg.
17.	Kis lile és billegetőcankó monitorozása a Rábán	Faragó Ádám	Rába-folyó: Szentgotthárd- Csákánydoroszló	kártala nítási keret	60	Kis lilét 3 pontban, billegetőcankót pedig 14 pontban figyeltünk meg a Rába Szentgotthárd és Csákánydoroszló közötti szakaszán kenuból.
18.	Gyöngybagoly és kuvik felmérés	Dr. Klein Ákos	Vas megye	kártala nítási keret	500	Összesen 35 különböző épületet kerestek fel, illetve vizsgáltak át. A megye egyéb területeivel összehasonlítva jelentősen alulmaradt ez a vidék a két faj szempontjából, ugyanis egy példány sem került elő.
19.	Tövisszúró gébics és karvalyposzáta felmérés	Takács Árpád, Kóta András	Vas megye	Őrségi Nemzeti Park	500	A 2018-ban elkezdett felmérés folytatódott, ezúttal 16 db. 2,5-es UTM négyzetben. Összesen 18 pontban észlelték a célfajokat a május végéig lezárandó

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (eFt)	Kutatás főbb eredményei
						munka során. A májusi időjárás kedvezőtlenül befolyásolta az eredményt.
20.	Közösségi jelentőségű madárfajok felmérése a D2C projekten	Dr. Klein Ákos	Va megye	D2C	7200	Hat közösségi jelentőségű madárfaj felmérése Vas megye 15%-ának megfelelő területen.
21.	Erdei denevérközösségek monitorozása	Fehér Csaba Endre	Alsó-Őrség	kártala nítási keret	700	Az akusztikus vizsgálat során 12 denevérfaj elterjedéséről és élőhely-használatáról nyertünk újabb adatokat. Közülük kiemelendő a közösségi jelentőségű közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>) és a nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>).
22.	Vadmacska monitorozás	Dr. Lanszki József	Őrség	kártala nítási keret	600	32 helyszínen kihelyezett szőrscapdákról 20 szőrmintát gyűjtöttünk. A fotócsapdákkal sikerült bizonyítani a vadmacska fenotípusú egyedek jelenlétét az Őrségben. A vadmacska megjelenésének valószínűsége 100 fotócsapda-éjszakára nézve 0,8 volt.
23.	Az Alsó-Őrségi erdőtervezési körzet erdőinek ökológiai állapot monitorozása	Dr. Standovár Tibor	Alsó-Őrség	kártala nítási keret	4500	2019-ben 507 ha erdő ökológiai alapállapotának felvétele történt meg 1075 mintavételi ponton. A területen nem áll rendelkezésre elegendő holtfa és mikrohabitat. Kevés az elegyfa, a talaj sok helyen bolygatott, az újulat pedig a vadállomány által rágott.

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (eFt)	Kutatás főbb eredményei
24.	Védett növény- és madáradatok gyűjtése az Alsó-Őrségi erdőtervezési körzet területén	Dr. Illyés Zoltán Péter, Zalai Béla	Alsó-Őrség	kártala nítási keret	1000	Összesen 25 védett növény taxon több mint 13 000 egyedének, 1302 előfordulását rögzítették. A kék galamb (<i>Columba oenas</i>), fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>), hamvas küllő (<i>Picus canus</i>), közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>), örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) megfigyeléseken túl 22 további védett állatfaj biotikai adatait vették fel a területen.
25.	A KAP 2021-2027 tervezését megalapozó tanulmány és a 2014-2020 közötti időszak természetvédelmi fejlesztéseinek értékelése	Dr. Podmaniczky László	--	kártala nítási keret	5000	A tanulmány értékeli a Közös Agrárpolitika környezeti vonatkozású eredményeit. Valamint meghatározza a kedvező, illetve kedvezőtlen hatású támogatási jogcímeket, vizsgálja azok végrehajtási vonatkozásait és javaslatokat tesz az intézkedések jövőbeli alkalmazására, valamint annak formájára.
26.	Erdőkezelés és természetvédelmi előírások hatásának vizsgálata	Góczán Éva	Felső-Őrség	kártala nítási keret	300	Összesen 2327 erdőrészletet érintő természetvédelmi korlátozást rögzítettünk térinformatikai formában.
27.	Halak monitorozása	Halasi-Kovács Béla, Keresztessy Katalin, Polyák	Alsó-Válicka, Cserta, Dombó-csatorna, Felső-Válicka, Hansági-főcsatorna, Rábca, Szentgyörgyvölgyi-	kártala nítási keret	3 000	Halközösségek és közösségi jelentőségű halfajok felmérése 20 vízfolyáson. Részletes eredmények a szöveges részben.

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (eFt)	Kutatás főbb eredményei
		László, Olajos Péter, Sallai Zoltán, Takács Péter, Czeplédi István, Preisznér Bálint, Erős Tibor, Specziár András, Tóth Balázs, Sevcsik András, Szalóky Zoltán	patak, Szévíz, Concó, Cuha, Fekete-víz, Karasica, Korcsina, Pécsi-víz, Sokorói- Bakony-ér, Zala- Somogy határárok, Által-ér, Nádor- csatorna			
28.	Területkezelések az őshonos állatok téli takarmány előállításának megalapozása	Állattenyésztési Teljesítményvizsgáló Kft.	Őrségi Nemzeti Park	kártalanítási keret	1993,9	2019-es évben a réti szénák jó minőségűek voltak, rostemészthetőségük elérte a céltartományt (40 % feletti NDF48). A vetett fűszéna kimagasló eredménye kiváló betakarítási technológiára utal.
	Összesen				46275,9	

5. Természetvédelmi kezelési tevékenység

5.1 A) Természetvédelmi kezelési tervek

Igazgatóságunk működési területén, a meglévő tíz, egyedi jogszabállyal létesített országos jelentőségű védett természeti területből öt rendelkezik jogszabályban kihirdetett kezelési tervvel:

- Jeli Arborétum Természetvédelmi Terület: 86/2015. (XII. 21.) FM rendelettel módosított 109/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet;
- Kámoni Arborétum Természetvédelmi Terület: 162/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet;
- Körmendi-kastélypark Természetvédelmi Terület: 20/2016. (III. 30.) FM rendelettel módosított 152/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet;
- Kőszegi-tőzegmohás Láp Természetvédelmi Terület: 29/2006. (V. 22.) KvVM rendelet;
- Sághegyi Tájvédelmi Körzet: 16/2008. (VI. 3.) KvVM rendelet.

A Kőszegi TK kivételével a többi védett terület kezelési terve elkészült, de még nem került sor a területi szintű egyeztetés lefolytatására.

2013-ban zajlott az Őrségi Nemzeti Park kezelési övezeteinek lehatárolása. Az Igazgatóság és a Szombathelyi Erdészeti Zrt., valamint a Zalaerdő Zrt. kompromisszumos megállapodásának megfelelően a védett terület 3%-a került a természeti övezetbe, 95%-a a természetkímélő hasznosítási övezetbe és 2%-a a szolgáltató övezetbe. 2019-ben újratárgyaltuk a erdészetekkel az ügyet, de ez az egyes övezetek összes kiterjedését nem befolyásolta.

5.1. A. táblázat: Kezelési tervek

A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció (+,-)	Részletes természetvédelmi kezelési terv (+,-)	"C" fejezet, jogszabály melléklete (+,-)
Őrségi Nemzeti Park	44 048	+	+	+
Sághegyi TK	238	+	+	+
Csörnöc-menti TK (tervezett)	6 147	+	+	+
Kőszegi TK	4 351	-	-	-
Kámoni arborétum TT	25	+	+	+
Jeli arborétum TT	75	+	+	+
Szelestei arborétum TT	14	+	+	+
Sárvári arborétum TT	9	+	+	+
Kőszegi Tőzegmohás Láp TT	4	+	+	+
Körmendi Várkert TT	37	+	+	+
Nemesmedvesi Történelmi Emlékhely TT	59	+	+	+

5.1 B) Natura 2000 fenntartási tervek

Az Igazgatóság működési területén a Pinka, a Rába és Csörnöc völgy, a Gércei tufagyűrű és láprét, a Kenyeri reptér, a Kemenessömjéni cserjés legelő és az Ostffyasszonyfa-csöngői legelő természetmegőrzési területek esetében állnak rendelkezésre fenntartási tervek, amelyek az Igazgatóság honlapján elérhetőek. Ezek a tervek az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból kapott támogatásból készítettük el. 2016-ban további négy terület esetében készítettünk fenntartási terveket és végeztük el azok társadalmi egyeztetését. A Kölestető, az Öregcser és a Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét természetmegőrzési területek fenntartási terveit az FM Szakmai Bizottsága jóváhagyta. Váti gyakorlótér korábban elkészült fenntartási tervét 2019-ben frissítettük és 2020-ban fogjuk benyújtani a Szakmai Bizottsághoz. A Váti gyakorlótér fenntartási tervének elkészítését a Magyarország-Svájc Együttműködési Program támogatta, a többi terv pedig a Földművelésügyi Minisztérium „Természetvédelmi kártalanítás” előirányzatából készítettük el. 2017-ben elkészült a Kőszegi-hegység, az Ablánc-patak völgye és a Sághegy természetmegőrzési területek fenntartási terve is, amelyeket 2018-ban benyújtottunk a Szakmai Bizottsághoz. Ezek közül 2019-ben az Ablánc-patak völgye és a Sághegy tervének elfogadása megtörtént. 2018-ban megkezdtük az Őrség kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási tervének elkészítését is. Év végére elkészült a megalapozó dokumentáció, melyhez frissítettük a terület élőhelytérképét, valamint újabb felméréseket végeztünk el két védett lepkefaj, a szürkés hangyaboglárka és a lápi tarkalepke esetében, valamint védett erdei növényfajokat mértünk fel a Vendvidéken. Az korábbiaktól eltérő módon az Őrség fenntartási tervét teljes egészében részvételi módszerrel készítjük, így nagy hangsúlyt fektettünk a gazdálkodók bevonására. 2018-ban 45 gazdálkodóval készültek részletes interjúk, illetve lebonyolítottunk egy lakossági fórumot is. 2019-ben elkészült a fenntartási terv és lezajlott a teljes társadalmi egyeztetés is. Ez utóbbi során 20 mezőgazdálkodóval folytattunk gazdaság-szintű egyeztetéseket a kezelési előírásokról, valamint 10 erdőgazdálkodó képviselőivel zajlottak terepi egyeztetések.

5.1 B. táblázat: Natura 2000 fenntartási tervek

A Natura 2000 terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Elfogadott terv (+)	Elfogadásra váró terv (+)	Készülő terv (+)
HUON20006 Pinka	486	+		
HUON20008 Rába és Csörnöc-völgy	12147	+		
HUON20009 Ostffyasszonyfa-csöngői legelő	181	+		
HUON20011 Kenyeri reptér	699	+		
HUON20012 Kemenessömjéni cserjés legelő	618	+		
HUON20014 Gércei tufagyűrű és láprét	455	+		
HUON20013 Öregcser	258	+		
HUON20007 Köles-tető	385	+		

A Natura 2000 terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Elfogadott terv (+)	Elfogadásra váró terv (+)	Készülő terv (+)
HUON20020 Gyöngyös-patak és kőszegi Alsó-rét	337	+		
HUON20001 Ság-hegy	238	+		
HUON20002 Kőszegi-hegység	4018		+	
HUON20003 Ablánc-patak völgye	1465	+		
HUON20005 Váti gyakorlótér	597			+
HUON10001 Őrség különleges madárvédelmi terület	45694			+
HUON20018 Őrség kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	44165			+

5.2 Élőhely-fenntartás, kezelés

5.2.1 Élőhelyeket érintő legjelentősebb ökológiai állapotváltozások

Gyepék és szántók

Az Őrségi Nemzeti Park területén a gyepék és a szántók esetében két egymással ellentétes folyamat játszódik le. Egyrészt továbbra is jellemző az apró rét és szántó parcellák felhagyása és erdősülése, de emellett más területeken egyre jellemzőbbé válik a gazdálkodás intenzitásának növekedése is. A gyepék esetében ezt az állattartás lassú, de mégis érzékelhető fellendülése okozza, aminek következtében a meglévő rétek kezelése egyre intenzívebbé válik. A Szentgyörgyvölgyi-patak völgyében például újra jellemzővé vált az évi kétszeri kaszálás. A szántók esetében egyre több a nagytáblás monokultúra, ami nagyban eltér a hagyományos Őrségi gazdálkodástól. Megjelent az igény egyik oldalról az öntözésre, másiktól pedig a meliorációra. Pozitív folyamat ugyanakkor a gyepék esetében, hogy Igazgatóságunk folyamatosan hajt végre élőhelyrekonstrukciókat, aminek keretében gyomosodott és cserjésedett réteket állít helyre és tesz újra művelhetővé. Ezzel párhuzamosan több magángazdálkodó is elkezdte a korábban felhagyott területeinek helyreállítását és ezeket újra hasznosítani kezdte. A legeltető állattartás is egyre jellemzőbbé válik a nemzeti park területén, ami részben az igazgatóság állatkihelyezési programjának is köszönhető. Számos előnye mellett a legeltetés jelentős természetvédelmi kockázatokat is hordoz, elsősorban az üde gyepék esetében, ahol a nem megfelelő talajállapotok mellett végzett legeltetés könnyen az élőhelyek leromlását, gyomosodását okozhatja.

Erdők

Az erdők esetében több jelentős változás is bekövetkezett az utóbbi időszakban. A szántók és gyepék beerdősülésével az erdők aránya folyamatosan növekszik, jelenleg az Őrségi Nemzeti Park 72%-át erdők borítják (beleszámítva a cserjéseket is). A gazdálkodás módszereinek

megváltozásával a lombos fafajok aránya folyamatosan növekszik, az erdeifenyő pedig rohamosan szorul vissza. Kivételt képeznek ez alól azok az erdők, ahol a gazdálkodó szándékosan visszaszorítja a lombos fafajokat az erdeifenyő javára. Ennek egyik sajnálatos következménye, hogy még mindig kevés olyan erdő van, amely esetében biztonságosan kivitelezhető a természetes folyamatokra alapozott kezelés és köztük a természetes felújítás. A kispaszti szálalás eltűnésével veszélybe kerültek a számos védett növényfaj (pl. körtikék, korpafüvek) élőhelyét jelentő mészkőrű erdeifenyvesek. Pozitív folyamatok indultak el az erdők elegyességének és szerkezeti változatosságának növelése terén, azonban ez még nem általános. Sok esetben sajnos még most is bevett gyakorlat az elegyfajok, elsősorban a pionír lombos fafajok teljes eltávolítása a tisztítások és gyérítések során. Az erdeifenyves monokultúrákban több ezer köbméteres széltöréseket okozott a tavaly augusztusi szélvihar, a klíma szárazodása következtében pedig a lucfenyő erőteljes visszaszorulása (szűfajok okozta pusztulás) zajlik.

Vizes élőhelyek

A vizes élőhelyek állapotának változására leginkább a klímaváltozás miatti kiszáradás a jellemző. Számos vendvidéki kis patak, amely korábban gazdag halfaunának adott otthont, mostanra időszakossá vált és a nyár nagy részén a medre teljesen szárazra kerül. A lápokot ugyanez a folyamat veszélyezteti. Élőhelyrekonstrukciós munkái során Igazgatóságunk igyekszik ezeknek az értékes élőhelyeknek a vízellátását megoldani. Több láp esetében készültek vízvisszatartó műtárgyak, amely várhatóan mérsékli majd a szárazodás káros hatásait. A kis vízfolyásokkal és a Rábával kapcsolatos másik jelentős folyamat a szennyezések általi terhelés növekedése. A Rába mentén ennek legfőbb oka az intenzív mezőgazdasági művelés, ami a vegyszerek bemosódásának mértékét növeli meg. A kisvízfolyások esetében ez a probléma kevésbé áll fenn, ehelyett a kis vízhozammal párosuló növekvő szennyvízbevezetés okoz gondot. A Zala nemzeti parki szakaszán több alkalommal is előfordult, hogy tisztítatlan szennyvíz került a patakba, ennek hatására pedig a gerinctelen élővilág jelentős részben megsemmisült. A szennyvíz csatornahálózat és a tisztítók elégtelen működése miatt a szennyezések várhatóan a jövőben is elő fognak fordulni.

5.2.2 Élőhely-fenntartás, kezelési tevékenységek ismertetése

Az Őrségi Nemzeti Park gyepterületei

2019-ben saját használatban lévő gyepterületeink 979 hektárt tettek ki, haszonbérbe adott saját kezelésű gyepterületünk 262 hektár volt, így összesen 1241 hektár gyepterülettel rendelkezünk. A saját használatban lévő területek tekintetében 723 hektáron az első növedéket kaszáltuk, 256 hektáron legeltettünk és további 210 hektáron a második növedéket legeltettük.

A legeltetett földrészletek egy része egykori parlag szántó volt, amelyeket a folyamatos használattal, vagy fűkeverék telepítésével vontuk újra művelésbe. A vegyes művelésű területek első növedékét kaszáltuk, második növedéket legeltettük. A kaszálassal kezelt termőföldjeink között található nemzeti parkunk legértékesebb gyepterületei. Bérbeadott területeink között legelők és kaszálók is vannak. A nem kezelt gyepterületek egy része korábban becserjésedett és helyreállításra vár, más részük nem igényel kezelést, mert magassásos növényzet található rajta.

A Kőszegi Tájvédelmi Körzet gyepterületei

A Kőszegi Tájvédelmi Körzet mocsárrétjeinek területéből 60 hektárt használati megállapodás keretében a Kőszegi Evangélikus Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium kezelte. A vagyonkezelésünkben lévő területeken 2019-ben 7,7 gyeptet használatba adással hasznosítottunk, 4 hektárt pedig megbízás alapján vállalkozóval kezeltünk. A Kőszegi Tájvédelmi Körzet részét képező doroszlói réteken gyeprekonstrukciót végzünk mintegy 70 ha kiterjedésben KEHOP projekt keretében.

A Sághegyi Tájvédelmi Körzet gyepterületei

A Sághegyen 2019-ben nem végeztünk gyepkezelési tevékenységet.

Natura 2000 területek gyepterületei

A védett területeken kívüli Natura 2000 területeken 138 ha gyeptet kaszáltunk és 82 ha-t használatba adtunk. A fennmaradó gyepterületek egy része korábban becserjésedett és helyreállításra vár, más részük nem igényel kezelést, mert magassásos növényzet található rajta.

Az Őrségi Nemzeti Park szántói

Szántóföldi művelést közel 500 ha-on végeztünk, elsősorban szántóföldi szálastakarmány előállítás érdekében, de jelentős gabona területeink is voltak, melyek mind a gabona, mind az alomszalma igény kielégítése érdekében.

Az Őrségi Nemzeti Park erdei

Igazgatóságunk vagyonkezelésében 3068 hektár erdőterület áll, ebből bejelentkezett erdőgazdálkodóként 312 db helyrajzi számban 1380 hektáron gazdálkodunk. Ebből Igazgatóságunk 19 db osztatlan közös helyrajzi számban erdőgazdálkodó, ezekben az esetekben 9 közgyűlést tartottunk a tulajdonostársak összehívásával. Erdőgazdálkodásunk szervezésében jelentős kihívást okoz, hogy az erdőterületek birtokszerkezet szerint elaprózottak. Az erdők jelentős részét a határsávban található erdők (475 ha) teszik ki, ami egy 20-50 m széles, hosszú, rendkívül nehezen kezelhető területet jelent

A KEHOP Erdőt természetesen! „Bolygatott erdei élőhelyek rekonstrukciója az Őrségben” című projekt keretében több mint 18 hektár pusztuló lucfenyves számoltunk fel, amelyek helyén fenyőelegyes gyertyános tölgyesek és égeresek felújítása van folyamatban.

Igazgatóságunk vagyonkezelésében lévő erdőkben 61 darab mintegy 700-2000 m² nagyságú terjedő lék nyitása történt meg ezidáig. Ebből mintegy 32 db lék kerített és mesterséges úton került felújításra, elegyfafajok és cserjefajok kiegészítő ültetésével. A természetes felújításra alapozott lékekben szükség szerint sarjleverést, kézi ápolást alkalmazunk, a akác sarjak mechanikus visszaszorítását végeztük el, segítve a bőséges makktermés után megjelent tölgy újulatot. Ugyanebből a megfontolásból az ún. PRO Silva erdőben a lékek bővítést végeztük el főleg gyertyánok kivágásával, illetve ígértes kocsánytalan tölgy újulatra nyitottunk új lékeket.

5.2. táblázat: Élőhely-fenntartás

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	Fenntartás célja – fő beavatkozások/kezelések
1.	Őrségi NP	934	gyep	Védett növények és nappali lepkék élőhelyének fenntartása érdekében végzett kaszálás és legeltetés.
2.	Kőszegi TK	135	gyep	Kaszálás és legeltetés védett fajok élőhelyének fenntartása érdekében.
3.	Sághegyi TK	0	gyep	2019-ban nem történt kezelés.
4.	Natura 2000 területek	220	gyep	Védett növények és nappali lepkék élőhelyének fenntartása érdekében végzett kaszálás.
5.	Őrségi NP	21	erdő	Folyamatos erdőborítás elérése és az erdők természetességének növelése érdekében végzett gazdálkodás.
6.	Őrségi NP	500	szántó	Szántóföldi madár és apróvad élőhelyek fejlesztése, fenntartása extenzív gazdálkodással.

5.3 Élőhely-rehabilitáció

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén számos olyan kisebb méretű, de természetvédelmi szempontból értékes gyepfolt található, melyek a hosszú ideig tartó kezeletlenség következtében becserjésedtek, fajkészletük leromlott, idegenhonos özönnövények uralkodtak el rajtuk, ugyanakkor az igazgatóság nem rendelkezik a helyreállításukhoz szükséges kapacitással. Az Igazgatóság ezért a védett és fokozottan védett növényfajok veszélyeztetett állományai és a veszélyeztetett élőhelyek megőrzése céljából a szükséges beavatkozásokat külső vállalkozó megbízása útján végeztette el.

A beavatkozásokkal megcélzott élőhelytípusok: 4030 Száraz fenyérek, csarabosok, 6210 Szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyeppek, 6240 Pannon lejtősztyepppek és sziklafüves lejtők, 6410 Kékperjés láp-rétek, 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), 6520 Hegyi kaszálórétek, 7230 Mészkedvelő (meszes talajú) üde láp- és sásrétek.

Az élőhelyrehabilitációval érintett védett fajok: *Ornithogalum sphaerocarpum*, *Pulsatilla grandis*, *Pulsatilla nigricans*, *Ophrys sphegodes*, *Orchis ustulata*, *Eriophorum angustifolium*, *Iris variegata*, *Adonis vernalis*, *Dicamnus albus*, *Achillea ptarmica*, *Gladiolus imbricatus*, *Gentiana pneumonanthe*, *Epipactis palustris*, *Schoenus nigricans*, *Iris sibirica*, *Himantoglossum adriaticum*, *Hemerocallis lilio-asphodelus*.

1. Kisméretű, speciális kezelést igénylő közösségi jelentőségű gyepes élőhelytípusok helyreállítása, kézi és kisméretű erővel végzett kaszálás és szénalehordás útján – Belső-Őrségi gyeppek
A 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) közösségi jelentőségű élőhelytípus, valamint az *Iris sibirica*, *Gentiana pneumonanthe*, *Hemerocallis lilio-asphodelus* védett fajok érdekében Kercaszomor, Magyarszombatfa települések közigazgatási határán belüli gyepterületeken, összesen 2,19 ha-on történt kaszálás, illetve a cserjesarjak eltávolítása. A cserjéket és a kaszálékot a legyűjtötte a tárgyi területekről a kezelésbe bevont vállalkozó.

2. Kisméretű, speciális kezelést igénylő közösségi jelentőségű gyepes élőhelytípusok helyreállítása érdekében kézi erővel végzett szénalehordás Apátistvánfalva, Kondorfa, Nagytillaj, Nemesmedves, Náriai és Kőszeg települések közigazgatási területén

A 6210 Szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyeppek, 6520 Hegyi kaszálórétek, a 6410 Kékperjés láp-rétek közösségi jelentőségű élőhelytípusok, az *Orchis ustulata*, *Ornithogalum sphaerocarpum*, *Pulsatilla grandis*, *Ophrys sphegodes*, *Eriophorum angustifolium*, *Iris sibirica*, *Gladiolus imbricatus* védett növényfajok, valamint a *Hemerocallis lilio-asphodelus*, *Himantoglossum adriaticum* fokozottan védett növényfajok élőhelyének helyreállítása érdekében vállalkozó bevonásával összesen 3,07 ha nagyságú területen végeztünk kaszálást. A vállalkozó a munkálatok során a kaszálék lehordását végezte, ezzel hozzájárult az érintett gyepterületeken a tápanyagfeldúsulás megelőzéséhez, a honos fajok életterének növeléséhez, az özönfajok és egyéb gyomok, cserjék visszaszorításához.

3. Kisméretű, speciális kezelést igénylő közösségi jelentőségű gyepes élőhelytípusok helyreállítása kézi és kisméretű erővel végzett kaszálás és szénalehordás útján Apátistvánfalva, Felsőszőlők, Kétyölgy, Kondorfa, Nádasd, Orfalu, Szakonyfalu és Szőce községek területén.

A 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), 6520 Hegyi kaszálórétek, a 6410 Kékperjés láp-rétek közösségi jelentőségű élőhelytípusok, az *Eriophorum angustifolium*, *Iris sibirica*, *Gentiana pneumonanthe*, *Achillea ptarmica* védett növényfajok, valamint a *Hemerocallis lilio-asphodelus* fokozottan védett növényfaj élőhelyének helyreállítása, fenntartása érdekében vállalkozó bevonásával összesen 5,62 ha nagyságú

területen terveztünk kaszálást, szénalehordást. A vállalkozó túl lassú munkavégzése miatt azonban szerződésbontásra volt szükség, így végül csupán 3,5 ha kiterjedésű területen történt meg a tervezett kezelés. A fennmaradó területrészek kezelését más vállalkozóval végeztettük el.

4. Kisméretű, speciális kezelést igénylő közösségi jelentőségű gyepes élőhely fenntartása érdekében kézi és kisméretű erővel végzett kaszálás és a kaszálék lehordása a Celldömölk 0142 helyrajzi számú ingatlan 0,6 ha kiterjedésű részterületén

Celldömölk 0142 helyrajzi számú ingatlan területén a 7230 Mészkeszede (meszes talajú) üde lág- és sásrétek közösségi jelentőségű élőhelytípus és a *Schoenus nigricans*, *Epipactis palustris* védett növényfajok érdekében, vállalkozó bevonásával végeztünk kaszálást 0,6 ha kiterjedésben 2019. szeptember hónapban. A kaszálékot legyűjtötte az érintett területekről a kezelésbe bevont vállalkozó.

5. Kisméretű, speciális kezelést igénylő közösségi jelentőségű gyepes élőhelytípusok helyreállítása érdekében kézi és kisméretű erővel végzett kaszálás Felsőmarác területén

A 6410 Kékperjés lágprétek közösségi jelentőségű élőhelytípusok helyreállítása, a *Solidago gigantea* idegenhonos özönnövény visszaszorítása érdekében vállalkozó bevonásával végeztünk kaszálást Felsőmarác település közigazgatási területén összesen 14 ha kiterjedésben.

6. Kisméretű, speciális kezelést igénylő közösségi jelentőségű gyepes élőhelytípusok helyreállítása érdekében kézi erővel végzett kaszálás és szénalehordás Ják, Kondorfa, Nemesmedves, Nári, Pornóapáti községek területén

A 6410 Kékperjés lágprétek közösségi jelentőségű élőhelytípus, az *Iris sibirica*, *Gladiolus imbricatus*, *Gentiana pneumonanthe* védett és a *Hemerocallis lilio-asphodelus* fokozottan védett növényfajok megőrzése érdekében végeztünk kaszálást és szénalehordást összesen 3,34 ha kiterjedésben.

7. Kisméretű, speciális kezelést igénylő közösségi jelentőségű gyepes élőhelytípusok helyreállítása érdekében kézi erővel végzett kaszálás és szénalehordás Szőce község területén

A 6410 Kékperjés lágprétek közösségi jelentőségű élőhelytípus, az *Achillea ptarmica* védett és a *Hemerocallis lilio-asphodelus* fokozottan védett növényfajok megőrzése érdekében végeztünk kaszálást és szénalehordást összesen 0,98 ha kiterjedésben.

8. Kisméretű, speciális kezelést igénylő közösségi jelentőségű gyepes élőhelytípusok helyreállítása érdekében kézi erővel végzett kaszálás Magyarszombatfa község területén

A 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) közösségi jelentőségű élőhelytípus, valamint az *Iris sibirica*, *Gentiana pneumonanthe*, *Hemerocallis lilio-asphodelus* védett fajok érdekében Magyarszombatfa település közigazgatási határán belüli gyep-területeken végeztünk kaszálást és szénalehordást összesen 0,85 ha területen.

9. Kisméretű, speciális kezelést igénylő közösségi jelentőségű gyepes élőhelytípusok helyreállítása érdekében kézi és kisméretű erővel végzett kaszálás Útján Ivánc község területén

A 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) közösségi jelentőségű élőhelytípus érdekében Útján Ivánc település közigazgatási határán belüli gyep-területeken végeztünk kisméretű szárzúzást összesen 18 ha területen.

10. Kisméretű, speciális kezelést igénylő közösségi jelentőségű gyepek élőhelytípusok helyreállítása érdekében kézi vagy kisméretű eszközökkel végzett kezelések Kemenesmihályfa, Kis-somlyó, Nemeskocs, Vásárosmiske községek területén

A 6210 Szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek, 6240 Pannon lejtősztyepek és szikla-füves lejtők, a 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) közösségi jelentőségű élőhelytípusok, valamint a *Pulsatilla grandis*, *Iris variegata*, *Adonis vernalis* védett növényfajok megőrzése érdekében 2,75 ha kiterjedésben végeztünk cserjeirtást, továbbá 20 ha területen kisméretű szászást.

5.3 táblázat: Élőhely-rehabilitáció

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	A rehabilitáció célja - fő beavatkozások/kezelések
1	Belső-Őrségi gyeppek	2,19	6510	A közösségi jelentőségű élőhelytípus, valamint az <i>Iris sibirica</i> , <i>Gentiana pneumonanthe</i> , <i>Hemerocallis lilio-asphodelus</i> védett fajok megőrzése. – Kézi és kisépí eróvel végzett kaszálás.
2	Apátistvánfalva, Kondorfa, Nagytilaj, Nemesmedves, Nári és Kőszeg	3,07	6210, 6520, 6410	A közösségi jelentőségű élőhelytípusok megőrzése, az <i>Orchis ustulata</i> , <i>Ornithogalum sphaerocarpon</i> , <i>Pulsatilla grandis</i> , <i>Ophrys sphegodes</i> , <i>Eriophorum angustifolium</i> , <i>Iris sibirica</i> , <i>Gladiolus imbricatus</i> védett növényfajok, valamint a <i>Hemerocallis lilio-asphodelus</i> , <i>Himantoglossum adriaticum</i> fokozottanvédett növényfajok élőhelyének helyreállítása. – Kézi és kisépí eróvel végzett kaszálás.
3	Apátistvánfalva, Felsőszőlők, Kétyölgy, Kondorfa, Nádasd, Orfalu, Szakonyfalu és Szóce	3,5	6510, 6410	A közösségi jelentőségű élőhelytípusok megőrzése, az <i>Eriophorum angustifolium</i> , <i>Iris sibirica</i> , <i>Gentiana pneumonanthe</i> , <i>Achillea ptarmica</i> védett növényfajok, valamint a <i>Hemerocallis lilio-asphodelus</i> fokozottanvédett növényfaj élőhelyének helyreállítása, fenntartása. – Kézi és kisépí eróvel végzett kaszálás.
4	Celldömölki láprét	0,6	7230	A közösségi jelentőségű élőhelytípus és a <i>Schoenus nigricans</i> , <i>Epipactis palustris</i> védett növényfajok megőrzése. – Kézi és kisépí eróvel végzett kaszálás.

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	A rehabilitáció célja - fő beavatkozások/kezelések
5	Felsőmaráci rétek	14	6410	A közösségi jelentőségű élőhelytípus helyreállítása, a <i>Solidago gigantea</i> idegenhonos özönnövény visszaszorítása. – Kézi és kismépi erővel végzett kaszálás.
6	Ják, Kondorfa, Nemesmedves, Nári, Pornóapáti	3,34	6410	A közösségi jelentőségű élőhelytípus, az <i>Iris sibirica</i> , <i>Gladiolus imbricatus</i> , <i>Gentiana pneumonanthe</i> védett és a <i>Hemerocallis lilio-asphodelus</i> fokozottan védett növényfajok megőrzése. – Kézi és kismépi erővel végzett kaszálás.
7	Szócei láprétek	0,98	6410	A közösségi jelentőségű élőhelytípus, az <i>Achillea ptarmica</i> védett és a <i>Hemerocallis lilio-asphodelus</i> fokozottan védett növényfajok megőrzése. – Kézi és kismépi erővel végzett kaszálás.
8	Magyarszombatfai gyepek	0,85	6510	A közösségi jelentőségű élőhelytípus, valamint az <i>Iris sibirica</i> , <i>Gentiana pneumonanthe</i> , <i>Hemerocallis lilio-asphodelus</i> védett fajok megőrzése. – Kézi és kismépi erővel végzett kaszálás.
9	Ivánci gyepek	18	6510	A közösségi jelentőségű élőhelytípus helyreállítása. – Kismépi erővel végzett szárzúzás.
10	Kemenesmihályfa, Kissomlyó, Nemeskocs, Vásárosmiske	22,75	6210, 6240, 6510	A közösségi jelentőségű élőhelytípusok, valamint a <i>Pulsatilla grandis</i> , <i>Iris variegata</i> , <i>Adonis vernalis</i> védett növényfajok megőrzése. – Kézi és kismépi erővel végzett kaszálás, kismépi erővel végzett szárzúzás.

5.4 Fajmegőrzési tevékenységek

5.4.1 A fajokat érintő legjelentősebb ökológiai állapotváltozások

A védett réti fajokat az élőhelyük kezeletlensége vagy épp ellenkezőleg, a túl intenzív kezelés, elsősorban a túllegettetés veszélyezteti. Ezek következtében továbbra is jellemző a gyepek, forráslápok gyomosodása, cserjésedése, erdősödése. Ezzel a fajok élőhelye fokozatosan szűkül, a megmaradt élőhelyek egymástól elszigetelődnek. A mézkerülő erdeifenyvesek, csarabosok és védett fajaik a váltógazdálkodás, majd az erdei avargyűjtés megszűnését követően folyamatos visszaszorulást mutatnak. Sajnos a nemzeti park területének túlnyomó részén jelenleg a túl nagy vágásterületekkel dolgozó állami erdőgazdálkodás a jellemző, ami védett fajok tömegeit veszélyezteti. A tájban jellemző méretű vágásokban ugyanis teljesen megváltoznak a növények életkörülményeit meghatározó fény és nedvességviszonyok, agresszíven terjedő és növekedő gyomnövények jelennek meg, ezzel az eredeti erdei növényzet alkotói erősen megritkulnak vagy eltűnnek. Az elegyfajok száma általánosságban véve alacsony, az erdőállományok sematikus kor- és fajösszetételűek, kevés idős és holt fát tartalmaznak, ami kedvezőtlenül hat számos védett faj fennmaradására nézve.

5.4.2 Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése

Karcsú pásztorbotmoha (*Hamatocaulis vernicosus*)

A Magyar Természettudományi Múzeum munkatársainak közreműködésével a szőcei láprétekre megkíséreltük visszatelepíteni a hazánk területéről kipusztult karcsú pásztorbotmohát. A kísérlet negyedik éve is biztató eredményekkel szolgált, mert valamennyi kiültetett telep továbbra is folyamatos növekedést mutat. Ebben fontos szerepe van a rendszeres, körültekintő kezelésnek.

Keskenylevelű gyapjúsás (*Eriophorum angustifolium*)

A keskenylevelű gyapjúsás az elmúlt évtizedek során erősen megritkult az Őrség és a Vendvidék területén, ezért megőrzése érdekében igazgatóságunk és az ELTE Fűvészkert munkatársai közösen fáradoznak a faj helyi állományának felszaporításán. A Lápok Háza udvarán kialakított szaporító kertből származó egyedekkel az elkövetkező években vélhetően tovább folytatható a természetes állományok megerősítése.

Tőzegeper (*Potentilla palustris*)

A Szent István Egyetem közreműködésével megkíséreltük a tőzegeper őrségi helyzetét stabilizálni, ennek érdekében az Igazgatóság működési területén egyedüli szőcei populációból dugványszaporítás útján nyert 3 egyedet a Szentgotthárd-farkasfai Sásos-tó lápi zsombékosába ültettünk ki 2015-ben. 2017-ben, majd 2018-ban és 2019-ben is újabb állományerősítés történt, melynek során további 3-3 egyedet helyeztünk ki. Az újonnan telepített egyedek mindegyike túlélte és virágzott, majd termést is érlelt. A korábban ültetett egyedek láthatóan megerősödtek, és folyamatos terjedésben vannak. A hajtások száma jelenleg 120 körülire tehető.

A faj egyetlen, az igazgatóság működési területén található élőhelyén a kipusztulás szélére került az élőhelyül szolgáló láp feltöltődése miatt, ezért a Lápok Háza udvarán kialakított szaporító kertben folyamatosan dolgozunk az egyedszám mesterséges megnövelésén. A szaporítás egyelőre sikeresnek bizonyul, az elkövetkezendő években már új, alkalmas élőhelyekre való kiültetés is lehetséges.

Leánykököröcsin (*Pulsatilla grandis*)

A leánykököröcsin működési területünkön élő populációi évről évre zsugorodnak. Ennek fő oka a magántulajdonban levő élőhelyeik kezeletlensége. E jelenség ellensúlyozásául, a faj megőrzése érdekében az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság Vas megye szerzte több, mint 30 magántulajdonú ingatlan területén végez cserjeirtást és kaszálást a területtulajdonosokkal együttműködve, külső vállalkozó bevonásával. 2019-ben, mint ahogy 2018-ban is, feltehetőleg a kezelések hatására is nagy mennyiségben virágzott a faj. Populációinak megerősítése céljából együttműködünk az ELTE Fűvészkerttel, ahol kertészeti körülmények között szaporítják a fajt. A későbbiekben ezek kiültetésével stabilizálhatók jelenlegi kis egyedszámú állományai.

Kereklevelű harmatfű (*Drosera rotundifolia*)

A korábbi évek tapasztalataiból kiindulva a Szőcei láprétek területén új helyen való magvetéssel igyekeztünk a faj elterjedését elősegíteni. A meglévő állományt speciális módon kezeljük, csak a kisebb állományok felett vágjuk kéthavonta a növényzetet, míg az azokat körülvevő vegetációt a harmat visszatartása érdekében megkíméljük és csak az ősz végén vágjuk le. Szőcén a megfelelő kezelés eredményeként tovább növekedett a faj egyedszáma a korábbi évekhez képest, jelenleg itt megközelítőleg 400 egyed található. A Sásos-tó úszólápján mesterségesen kialakított populáció immáron mintegy 1700 egyedet számlál, és folyamatos terjedésben van.

A Grajka-patak völgyébe visszatelepített állomány viszont továbbra is gyengének mutatkozik, ezért megerősítése és intenzívebb kaszálása szükséges. A Lápok Háza melletti szaporító kertben megkezdtük a faj mesterséges állománynövelését.

Közönséges zergeboglár (*Trollius europaeus*)

A magok a Szőcei tőzegmohás láprétekről származnak, 2018. június 8-án és 2019. június 22-én lettek gyűjtve, és még aznap kerültek átadásra a Fűvészkert számára. A gyűjtött magok össztömege 0,612 g, amely 732 db mag. A magok között sok az apró, steril mag. A magok 2018 és 2019 őszén kerültek talajba elvetésre. Előbbiből 6 egyedet sikerült felnevelni. A 2019-ben gyűjtött magok még nem kezdtek el csírázni.

Réti kardvirág (*Gladiolus imbricatus*)

2018. augusztus 17-én lettek gyűjtve Ják határában két foltból, és kerültek átadásra az ELTE Fűvészkert számára. Az egyedek többsége a magszórás végén volt, így csak kitartó keresés után sikerült elegendő magot gyűjteni. A gyűjtött magvak össztömege 1,7094 g, ami összesen 550 db mag. A magok 2018 őszén talajba kerültek elvetésre. 2019 tavaszán 63 mag csírázott ki.

Szakállas orbáncfű (*Hypericum barbatum*)

A Sorokpolány határában, 2018. augusztus 17-én gyűjtött magok még aznap átadásra kerültek az ELTE fűvészkert számára. A magvak rendkívül aprók, a magszámolás alapján 820 mag került a Fűvészkert kezelésébe, melyek még az ősszel talajba elvetésre kerültek, és 2019 tavaszán kezdtek el csírázni. A magvak egy részét csíráztatási teszt alá vetették a Fűvészkert munkatársai a csírázás sikerének fokozása érdekében. 2019. március 4-én gibberellinsav 2% m/V%-os oldatába áztatták a magokat egy órára, majd desztillált vízzel leöblítették és elvetették Petri-csészébe szűrőpapírra helyezve azokat. Három ismétlésben 12 magot (+ kontrolllok) egyenletes szobahőmérsékleten, 2-3 órás közvetlen, egyébként diffúz napfényen

csíráztattak. 2019 március 8-án kezdtek csírázni a magvak. A kezelt 92%, a nem kezelt 63%-os sikerrel csírázott.

Lápi tarkalepke (*Euphydryas aurinia*)

Ez a ritka lepkefaj az utóbbi 10 évben a kipusztulás szélés sodródott a nemzeti parkban, ahol lápréti ökotípusának legjelentősebb hazai állománya él. A visszaszorulás megállításának érdekében fajvédelmi programot indítottunk. Ennek keretében a két legjelentősebb élőhelyen, ahol a jelenlegi állomány túlnyomó része él, teljeskörű hernyófészkek felmérést végeztünk a kaszálás megkezdése előtt. A fészkeket kijelöltük, kézi kaszával körbekaszáltuk, így a gépi kaszálás során ezek érintetlenek maradtak. A fészkeken kívül a terület többi részét évi kétszeri kaszálással kezeljük a kedvező gyepszekezet fenntartásának érdekében.

Ragadozómadárvédelem

Az Igazgatóság működési területén fészkelő nappali- és éjszakai ragadozó madárfajok közül a rétisas (*Haliaetus albicilla*), a vörös kánya (*Milvus milvus*), a gyöngybagoly (*Tyto alba*), a kuvik (*Athene noctua*) és az uhu (*Bubo bubo*) kapott kiemelkedőbb figyelmet. 2019-es helyzetükről a ritka- és telepesen fészkelő madárfajoknál, illetve a gyöngybagoly- és kuvik felmérést bemutató pontban teszünk említést. A rétisások sikeres fészkelésének biztosítása érdekében minden esetben elrendeltettük a szükséges korlátozásokat. A vörös kánya esetében – mivel az saját kezelésű területünkön fészkel – erre nem volt szükség.

Igazgatóságunk vércsevédelmi programot hirdetett "Adj otthont egy vércsecsaládnak!" címmel. A kezdeményezés célja az volt, hogy tartós mesterséges fészkelőhelyeket biztosítsunk a vörös vércsék számára a lakosság bevonásával. A projekt alapját az adta, hogy az E.ON Hungária Zrt-vel közösen végeztünk próba vércseláda-kihelyezéseket a cég nagyfeszültségű távvezeték tartó oszlopaire és a madarak azokat kivétel nélkül elfoglalták. Az áramszolgáltató jelezte, hogy kész nagyobb számú költőládát is felszerelni a hálózatra. A nyilvánosan meghirdetett programhoz csatlakozó azt vállalták, hogy örökbe fogadnak egy vagy több tartós alumínium költőládát, ez a gyakorlatban az előállítási költség átvállalását jelentette. Igazgatóságunk szervezte a gyártást és a kihelyezéseket. A több mint negyven felajánló (cégek és magánszemélyek vegyesen) összesen 103 mesterséges fészkelőhely elkészítését és felszerelését tették lehetővé. A ládák kihelyezését megelőzően végigjártuk a Vas megyében futó teljes 120 kV-os hálózatot (mintegy 600 oszlopot) és kiválasztottuk a vércsék számára legideálisabb objektumokat. A program fontos része a felajánlókvaló kapcsolattartás: Igazgatóságunk nevesítette őket a honlapján, oklevelet állított ki a részükre, a munkafolyamat minden fázisáról részletes tájékoztatást kaptak (a ládák felszerelését követően térképet továbbítottunk részükre, ahol valamennyi műfészkek látható, illetve pontosan beazonosíthatják az általuk felajánlottakat is), továbbá Igazgatóságunk vállalta, hogy legalább három éven át tájékoztatást kapnak a költségi eredményekről.

Madárodútelepek

A Chernel-kerti odútelep a 2019-es költségi szezont 38, részben felújított mesterséges fészkek-odúval kezdte meg (ebből 2 db A, 34 db B, 2 db C típusú volt). A költségek ellenőrzését áprilistól júniusig, összesen négy alkalommal végeztük. Kihasználságuk a korábbi években tapasztaltakhoz képest kiemelkedően magas volt, a költő párok 26 odút foglaltak el (68 %), 15 odúban sikeresen költöttek is. A költő fajok között a széncinege (*Parus major*), a kék cinege (*Parus caeruleus*), a mezei veréb (*Passer montanus*), a seregély (*Sturnus vulgaris*), a csuszka (*Sitta europea*) és a nyaktekercs (*Jynx torquilla*) szerepeltek. A széncinege 8, a kék cinege 1,

a mezei veréb és a csuszka 2-2, a nyaktekercs és a seregély pedig 1-1 odút foglaltak. Idén legalább 124 fióka hagyta el sikeresen az odútelepet. A széncinege esetében ez min. 73, a kék cinegénél 8, a mezei verébnél 17, a seregélynél 4, a csuszkánál 12, a nyaktekercsnél pedig 10 kirepült fiókát jelentett. A korábbi évekhez hasonlóan jellemző volt az odúkban a nagy pele (*Glis glis*) jelenléte. A hat ilyen odúból kettőben kölykök is nevelkedtek.

Az ellenőrzések során a megfelelő korban lévő fiókákat egyedi jelölőgyűrűvel láttuk el. Összesen 6 faj 44 példánya (14 széncinege, 7 csuszka, 8 kék cinege, 2 mezei veréb, 10 nyaktekercs és 3 seregély) kapott gyűrűt.

Az Őrségi Nemzeti Park területén, két helyszínen üzemeltetünk énekesmadár-odútelepet 40-40 db odúval. A csörötnekiek közül 31 volt foglalt, a legtöbbet (17) széncinegék vettek birtokba. Rajtuk kívül kék cinege, csuszka, örvös légykapó jelenlétét észleltük még. A rábagyarmati telepen is igen hasonló volt a helyzet: 30 lakott odú, ebből 16-ban széncinege pár. A kék cinege, csuszka, és örvös légykapó mellett utóbbi helyszínen mezei veréb is mutatkozott.

5.4. táblázat: Fajmegőrzés

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajmegőrzési terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
1.	Karcsú pásztorbotmoha (<i>Hamatocaulis vernicosus</i>)	-	V, Natura 2000	Visszatelepítés a Szőcei láprétekre: valamennyi egyed folyamatos növekedést mutat a megfelelő kezelés hatására.
2.	Keskenylevelű gyapjúsás (<i>Eriophorum angustifolium</i>)	-	V	A Lápok Háza szaporító kertjében mesterséges állománynövelés folyik, az elkövetkezendő években lehetőség lesz az innét származó egyedek állományerősítésekben való felhasználására.
3.	Tőzegeper (<i>Potentilla palustris</i>)	-	FV	Sikeres szaporítás, 2019-ben újabb telepítés, a telepített egyedekből kialakított mesterséges állomány hajtásszáma 120-ra nőtt. A Lápok Háza szaporító kertjében megkezdjük a faj szaporítását.
4.	Leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>)	-	V, Natura 2000	A faj fogyatkozó állományainak megmentése érdekében szükséges kaszálási munkálatok útján úgy tűnik sikerül stabilizálni helyzetét, illetve több élőhelyének helyreállítása is folyamatban van. A faj mesterséges szaporításával az ELTE Fűvészkerttel működünk együtt.
5.	Kereklevelű harmatfű (<i>Drosera rotundifolia</i>)	+	V	Élőhely kézi kaszálása, sikeres állománynövelés és fenntartás. Folyamatosan növekvő állomány a Sásostavon, stagnáló a Grajka-völgyben. Szaporítókert sikeres üzemeltetése a Lápok Háza udvarán, Szőcén.
6.	Közönséges zergeboglár (<i>Trollius europaeus</i>)	-	V	Maggyűjtés, mesterséges szaporítás. Sok a léha mag.
7.	Réti kardvirág (<i>Gladiolus imbricatus</i>)	-	V	A 2018-ban gyűjtött magokból 63 csíranövény.
8.	Szakállas orbáncfű (<i>Hypericum barbatum</i>)	-	FV	A gyűjtött 820 mag többsége 2019-ben kicsírázott.
9.	Lápi tarkalepke (<i>Euphydryas aurinia</i>)	+	V, Natura 2000	Hernyófészkek feltérképezése és kihagyása a kaszálásból.

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajmegőrzési terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
10.	Ragadozómadárvédelem	-	FV, V	Rendszeres megfigyelés, fészektérképezés, a fészkek védelme az erdőgazdálkodás során. Több mint negyven felajánlónak köszönhetően összesen 103 mesterséges fészkelőhely helyeztünk ki kistestű sólymok számára nagyfeszültségű távvezeték tartó oszlopokra.
11.	Madárodútelepek	-	V	Karbantartás, ellenőrzés.

* Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)

** Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)

5.4.3 Védett fajokkal kapcsolatos illegális cselekmények észlelése

Tárgyévben két esetben derítettünk fel védett fajokkal kapcsolatos illegális cselekményt. Dozmat község területén egy fehér golyára lőttek. Rendőrségi feljelentést tettünk, ám az elkövető kiléte nem volt megállapítható.

Igazgatóságunk Természetvédelmi Őrszolgálat 2018. november 18-án észlelte, hogy a körmendi MJUS szállodán korábban található 44 db fecskefészkeket eltávolították. A természetvédelmi hatósághoz fordultunk. A 2019. február 18-án hozott határozattal csupán figyelmeztették a céget és - szakmai álláspontunk ellenére - nem kötelezték a fészkelés türésére, fecskepelenkák kihelyezésére sem. A döntést megfellebeztük, a másodfokú döntés kis pénzbírsággal rendezte az ügyet. A cselekmény 2019-ben a visszatérő fecskék ragadozó sziluetttel való illegális riasztásával folytatódott. Az ügyet a hatóságnak jeleztük, ám ezt a riasztást a hatóság nem tekintette problémásnak, szankciót nem vetett ki, mert a madarak nem reagáltak rá. Másfajta riasztásra kért engedélyt a szálloda, de ezt a hatóság elutasította.

5.5 Idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos gyakorlati tevékenységek

2018. január elsejével indult el a WeCon projekt, melynek keretében 2019-ben elvégezték a Rába folyó vízgyűjtőjén előforduló inváziós állat és növényfajok felmérését. A felmérés alapjául szolgáló összesen 58 db 10×10 km-es ETRS négyzet az egész projektterületet lefedte. A széleskörű felmérésben pontos térképezés készült a mintaterületekről az alábbi növény; japánkeserűfű hibrid (*Fallopia × bohemica*), ártéri japánkeserűfű (*Fallopia japonica*), kaukázusi medvetalp (*Heracleum mantegazzianum*), egynyári seprence (*Erigeron annuus*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), kései meggy (*Prunus serotina*), fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*), magas aranyvessző (*Solidago gigantea*), bíbor nebáncsvirág (*Impatiens glandulifera*), süntök (*Echinocystis lobata*), zöld juhar (*Acer negundo*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) és az alábbi állatfajokról; amuri kagyló (*Sinanodonta woodiana*), cifrarák (*Orconectes limosus*), jelzörák (*Pacifastacus leniusculus*), tömzsi hólyagcsiga (*Physella acuta*), új-zélandi iszapcsiga (*Potamopyrgus antipodarum*), kosárkagylók (*Corbicula* spp.), *Barbronia weberi* (pióca faj), naphal (*Lepomis gibbosus*), amurgéb (*Perccottus glenii*), kínai razbóra (*Pseudorasbora parva*), ezüstkárász (*Carassius gibelio*), törpeharcsa fajok (*Ameiurus* spp.).

A 14 növényfaj közül mindnek van adata legalább egy ETRS négyzetből. Igen gyakori fajok a fehér akác (47 négyzet), az egynyári seprence (49 négyzet) és a magas aranyvessző (48 négyzet). Gyakori a hibrid japánkeserűfű (41 négyzet) és a zöld juhar (39 négyzet). Ritka fajok az ártéri japánkeserűfű (2 négyzet), a kaukázusi medvetalp (1 négyzet), a keskenylevelű ezüstfa (11 négyzet) és a kanadai aranyvessző (9 négyzet), ezeknek új adata a felmérések során nem keletkezett.

A projekt felméréseinek keretében célirányosan vizsgált vízi makroszkopikus gerinctelen fajok közül (faunisztikai jellegű vizsgálatát 60, mennyiségi típusú felmérését 40 mintavételi egységben) igen erős, kiterjedt állományai vannak a jelzöráknak (*Pacifastacus leniusculus*), a tömzsi hólyagcsigának (*Physella acuta*), az új-zélandi iszapcsigának (*Potamopyrgus antipodarum*) és a kosárkagyló fajoknak (*Corbicula* spp.). Az amuri kagyló (*Sinanodonta woodiana*) és a *Barbronia weberi* nevű pióca faj csupán néhány mintavételi szelvényben fordult elő. A cifrarák (*Orconectes limosus*) előfordulását egyetlen mintavételi szelvényből sem igazoltuk.

Halfaunisztikai vizsgálatok 63 mintavételi egységben történtek, a felmérések során a naphal (*Lepomis gibbosus*) állományait főleg a Rába középső szakasza mentén mutatták ki, az előkerülések mintázatából pedig valószínűsítjük, hogy terjedési útvonalai a folyóvizek. Az amurgéb (*Perccottus glenii*) nyugat-magyarországi elterjedéséről csupán néhány adattal rendelkezünk, a Rába vízgyűjtőjéről pedig csak most, a projekt felmérései nyomán került elő (Kis-Rába). A kínai razbóra (*Pseudorasbora parva*) jelenlétét viszonylag kevés ponton detektálták, és – két mintavételi hely kivételével – állományainak denzitás értékei elmaradnak az országos átlagtól. Az ezüstkárász (*Carassius gibelio*) a projektterület leggyakoribb inváziós halfaja. Számos víztestből előkerült kisebb-nagyobb egyedszámban, és valószínűsítjük, hogy – a gyors folyású kisvízfolyások kivételével – a nem vizsgált víztestek jelentős részében is jelen van. A projektterületen a törpeharcsa fajok (*Ameiurus* spp.) közül csak a törpeharcsa (*Ameiurus nebulosus*) került elő. Annak ellenére, hogy csupán egy víztestből származik friss előfordulási adat, úgy gondoljuk, hogy ha nem is nagy egyedszámmal, de több víztestben is előfordulhatnak a két törpeharcsa faj állományai.

Az elterjedési térképek és megkerülési pontok alapjául szolgálnak majd az ellenük való fellépéshez szükséges intézkedési terv 2020-ban történő elkészítéséhez.

A 2018-ban felmért kaukázusi medvetalp (*Heracleum mantegazzium*) állomány kezelése folytatódott, a magbankból újra kihajtó fiatal egyedeket 2019 tavaszán mechanikus úton eltávolítottuk, majd a nyár folyamán a Kozár-Borzó patak mentén Bozzai településig a fejlettebb egyedek glifozát tartalmú vegyszeres injektálására került sor 3 alkalommal. Az injektált kb. 150 tő elszáradt, azonban biztos pusztulásukat igazolni, csak a következő év tavaszán tudjuk. A területen folyamatos monitoring munkát folytatunk a jövőben is.

A 2018-ban megtalált selyemkóró (*Asclepias syriaca*) állományok (Bérbaltavár, Kétvölgy, Körmend, Sárvár, Bejcgertyános) vegyszeres permetezése 2019-ben is folytatódott, a növényfoltok kiterjedése láthatóan csökkent, az 5 nagyobb egybefüggő folt elszáradt, helyenként pár tő megmaradt, újra sarjadt. Később ezeket is kezeltük. A következő évi lehetséges kihajtás, sarjadzás miatt a vegyszeres pontpermetezését 2020 tavaszára is beütemeztük.

5.6 Génmegőrzés

5.6.1 Génmegőrző tevékenység állatok esetében

Az Igazgatóság a kezelésében lévő gyepterületeket elsősorban saját állatállománnyal hasznosítja, legeltetéssel, illetve az állatok részére történő szénakészítéssel. Az Igazgatóság a magyar tarka szarvasmarhákat és a muraközi lovakat elsősorban génmegőrzési és területkezelési céllal, míg a juh, kecske és szamár egyedeket bemutatási céllal tartja. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságé hazánk egyetlen muraközi ménese.

Magyartarka szarvasmarha:

Igazgatóságunk 2003-óta tart és tenyészt magyartarka marhát, amely veszélyeztetett, tradicionális magyar fajta. Igazgatóságunk a húshasznosítású típust tartja, és bikaelőállító törzs-tenyészeti rangunk van. Az ellési időszakban 178 ellésünk volt (9 %-os borjúelhullás mellett). A leválasztott borjakat ivaruktól függetlenül értékesítettük, mivel a korábbi években meghagyott üszőállományból a tehénállományt kívántuk növelni, melynek eredményeképpen több borjúra számítottunk, emiatt azonban nem lett volna elegendő helyünk a szaporulatot is megtartani.

A jövő évben reményeink szerint elérjük az általunk kitűzött állatlétszámot, ami a 300 tenyésztésén. Ezt követően üszőborjakat a saját állományunk selejtezésére, pótlására hagyunk meg.

Mesterséges termékenyítést és természetes fedeztetést is alkalmaztunk. Mesterséges termékenyítés keretében az ivadékvizsgálati bikák szaporítóanyagát (3 tenyészbika), továbbá a bika-nevelő tehenekre kijelölt szaporítóanyagot (7 tenyészbika) használtuk. Természetes fedeztetésben öt tenyészbikát használtunk hárembe sorolva (29924 Őrségi PŐLÖSKE Hubertus, 24229 Vasvári KONRÁD Hubertus, 29596 Nyőgéri PORTRÉ Iklad, 33220 Őrségi SZINKRON Nadap, 26532 Derecskei MARCEL Gormo, 34311 Őrségi TIBORC Mathew).

2019. esztendőben a 205 napos választási súlyok a következőképpen alakultak: bikánál 270,9 kg, üszőnél 248,4 kg, állományszinten: 260,23 kg volt (1308 g-os életnapra jutó testtömeggyarapodás mellett).

Az évente megrendezésre kerülő hódmezővásárhelyi kiállításon egy borjas tehénrel, a Kaposvári Állattenyésztési Napokon pedig egy borjas tehénrel és két vemhes üszővel képviseltük Igazgatóságunkat.

Muraközi ló:

A muraközi ménesünk létszámát 2019-ban sem növeltük. Az újonnan beállított tenyészkanca javító hatással vannak állományunk minőségére. A teljes szaporulat 2019-ben 17 csikó volt (6 kanca-, 11 méncsikó). 21 kancát fedeztettünk, 3 tenyészment használtunk (5698 Őriszentpéter-8 Vazul, 5842 –Őriszentpéter Vérmes, 5923 Csögle 1 Csibész). Az állományból az értékesítésre kínált egyedeket sikerült eladni, ezek között szerepelt idősebb kanca, illetve általunk a továbbtenyésztésben nem kívánatos egyedek, valamint választási csikók és selejt mének is.

A BGMF/680-1/2019 támogatói okiratszámú magyar hidegvérű fajta muraközi típusú ló génmegőrzési mintaprogram 2019. évi elvégzett feladatai:

- Az induló kanca és ménállomány adatfelvétele az új Típusbírálat módszertanával,
- Párosítási terv elkészítése,
- Párosítási terv végrehajtása,
- Ellési adatok gyűjtése, rendszerezése.
- Fedeztetési adatok gyűjtése rendszerezése.
- Csikó választási adatok gyűjtése, rendszerezése, elemzése.
- Növendék csikók minősítése.
- Választási csikók minősítése.
- Muraközi szakmai nap szervezése, lebonyolítása.
- Muraközi törzskönyv felállítása, vezetése.

Hagyományos magyar kutyafajták

Jelenleg 3 db mudi és 2 db pumi kutya alkotja az állományunkat. Működési, tenyésztői program ezidáig nem készült, így Igazgatóságunk további egyedeket nem szerzett be.

5.6.2 Egyéb állatállomány és kezelésük

Igazgatóságunk egyéb állatállománya bemutatási célokat szolgál. Ezek között megtalálható a baromfi, a kameruni törpekecske, a magyar parlagi szamár és a cigája juh. Ezenkívül eurázsiai vadlovat és európai bölényt is tartunk a Szalafői bemutatóhelyünkön, az európai bölény állományunkat a jövőben növelni is kívánjuk.

Jelenlegi bölényállományunk egy részét átszállítottuk egy közel 90 hektáros területre, ahol kialakítottuk a Kondorfa Hegy-völgy Vadon Területet szeretnénk kialakítani, ahol az emberi

beavatkozást minimalizálni kívánjuk. A területet folyamatos monitorozással kívánjuk ellenőrizni és a nyomon követni az élőhely átalakulását.

5.6.3 Génmegőrző tevékenység növények esetében

Óriszentpéteren, a Csörgőalma és a Keserúszeri Gyümölcsöskertben az őrségi és a vendvidéki helyi honos gyümölcsfajtákból összegyűjtött gyümölcsfaoltványok fenntartása során tavasszal metszést végeztünk, pótoltuk a hiányokat, nyáron kétszer kaszáltunk. A fajták megismerését táblák segítik, de az ismertető táblák előregedtek, cserére lesz szükség. A látogatható gyümölcsöskertekről, a legkritkább 20 őrségi gyümölcsfajtaról kiadvány készült. A génmegőrző kertjeinkből szedett oltóvesszőket márciusban megtartott Csörgőalma Oltónapon hasznosítottuk, biztosítva ezzel a régi fajták szaporítását. Az oltónapon közel 300-an vettek részt, 500 gyümölcsfa oltása történt meg, kerülhetett elültetésre a térségben, magán gyümölcsöskertekbe. Ezek a fácskák magukban hordozzák azt a gazdag genetikai állományt, ami a nemzeti park területén évszázadok alatt alakult ki.

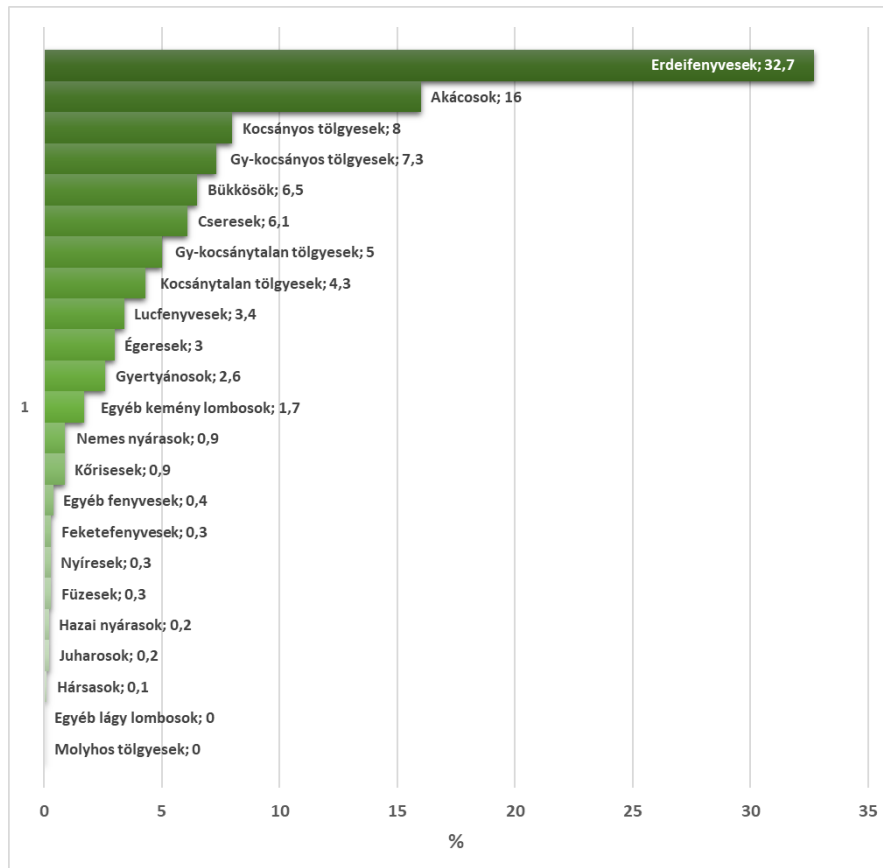
5.5. táblázat: Saját állatállomány

Faj	Korcsoport	Egyedszám	Változás 2019-ben
Szarvasmarha /magyartarka/	Tehén	235	5
	Tenyészbika	4	1
	Vemhes üsző	0	-1
	Növendék	138	-713
	Hízóbika	0	-4
	Szopós borjú	32	-31
	Összesen:	409	-101
Ló /muraközi/	Kanca	20	2
	Szopós csikó	0	0
	Növendék mén	24	13
	Növendék kanca	0	-15
	Tenyészmén	3	0
	Egyéb kanca	0	0
	Herélt	0	0
	Összesen	47	0
Juh /cigája/	Anyajuh	8	3
	választott bárány	0	0
	Jerke toklyó	0	-3
	Növendék kos	4	0
	Tenyészkos	1	0
	Ürü	0	0
	Összesen	13	0
Szamár/magyar parlagi/	Kanca	2	0
	Mén	1	0
	Növendék csikó	0	0
	Szopós csikó	1	0
	Összesen	4	0

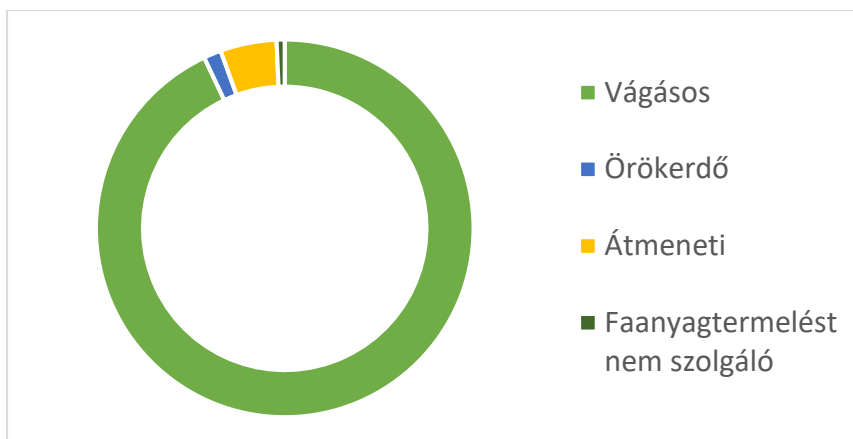
5.7 Erdőterületek, erdőgazdálkodás

5.7.1 Nem saját vagyongazdálkodásban lévő erdőterületek

Működési területünkön az erdőtervezett terület összesen 101.291 ha, amelynek túlnyomó részét vágásos üzemmódban, elsősorban gazdasági szempontok alapján kezelnek. Az állami tulajdonú, védett és közjóléti rendeltetésű, 1-3 természetességi kategóriákba tartozó erdőkből jelenleg 25% van folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódban. Az Igazgatóság működési területén legnagyobb arányban – 32,7% - erdeifenyves faállománytípusba tartozó erdők találhatók, amelyeknek csaknem 44%-a természetes vagy természetszerű.

Igazgatóságunk területén a vágásos üzemmódban kezelt erdők aránya mintegy 93%, az átmeneti üzemmód részaránya 5%. Az örökzöld és a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok részaránya kevesebb, mint 2%.

Az Igazgatóság működési területén az üzemtervezett erdőkben 63 687 hektáronon van fahasználati előírás, amely mintegy 4 672 699 m³ fakitermelési lehetőséget biztosít. A legmagasabb területarányal a gyéritések (31 000 hektár), és a készletgondozó fahasználat (7 723 hektár) bírnak.

A védett és fokozottan védett erdőterületek az Őrségi Nemzeti Parkban, a Kőszegi és Ság-hegyi Tájvédelmi Körzetben és a Természetvédelmi Területeken található, valamint jelentős a Natura 2000 területen levő erdők mennyisége is. Jellemző állománytípusaik a gyertyános-tölgyesek, bükkösök, cseres-tölgyesek, erdei fenyvesek, kisebb területeken fűz-nyár-éger ártéri és ligeterdők, akácok.

Az erdők megoszlása a védelem típusa szerint:

Igazgatóságunk működési területén 6 064 hektár fokozottan védett, 56 170 hektár védett és 9 306 hektár nem védett erdő található. Ebből 30 529 hektár „különleges madárvédelmi”, 382 hektár „különleges természetmegőrzési” és 40 631 hektár „kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület”.

Az erdőterület 38 százaléka bír védelmi elsődleges rendeltetéssel, amelynek zöme az Őrségi Nemzeti Park területén található védett erdő. Jelentős, az erdőterület közel 40 százalékát érinti a Natura 2000 kijelölés. A további rendeltetéseket is vizsgálva 1 % fölötti arányban talajvédelmi erdők (jellemzően vízmosásos részek), víz-, part- és településvédelmi erdők is megtalálhatók. A gazdasági elsődleges rendeltetésű erdők teljes egészében a faanyagtermelést szolgálják.

Az erdőterület megoszlása elsődleges rendeltetés szerint:

Védelmi	37 701	ha
Gazdasági	56 092	ha
Közjóléti	843	ha
Egyéb	4 546	ha

Általános elvárás a védett erdőterületeken, hogy az erdőgazdálkodási módszerek közül a törvény által szabályozott mértékben a folyamatos erdőborítást biztosító megoldásokat kell alkalmazni, ezért tarvágás kultúr-, és ültetvényerdőkön kívül csak kivételesen alkalmazható. Elsődlegesen az erdők biológiai és genetikai sokféleségének megőrzése, lehetőség szerinti gazdagítása a cél a megfelelő erdőművelési eljárások alkalmazásával, ehhez az erdészeti beavatkozások során a természetes erdődinamikai folyamatokat kell segítségül hívni. A természetvédelmi szempontok minél teljesebb érvényesülése érdekében Igazgatóságunk

évekkel ezelőtt egy útmutatót adott ki az erdőgazdálkodók részére, amely bemutatja az erdők legjelentősebb természeti értékeit és az érdekében szükséges kezeléseket.

A Natura 2000 területekre vonatkozóan a fő kezelési elvárás a jelölő élőhelyek és fajok természetvédelmi helyzetére jelentős, kedvezőtlen hatást nem gyakorló erdőkezelés végzése.

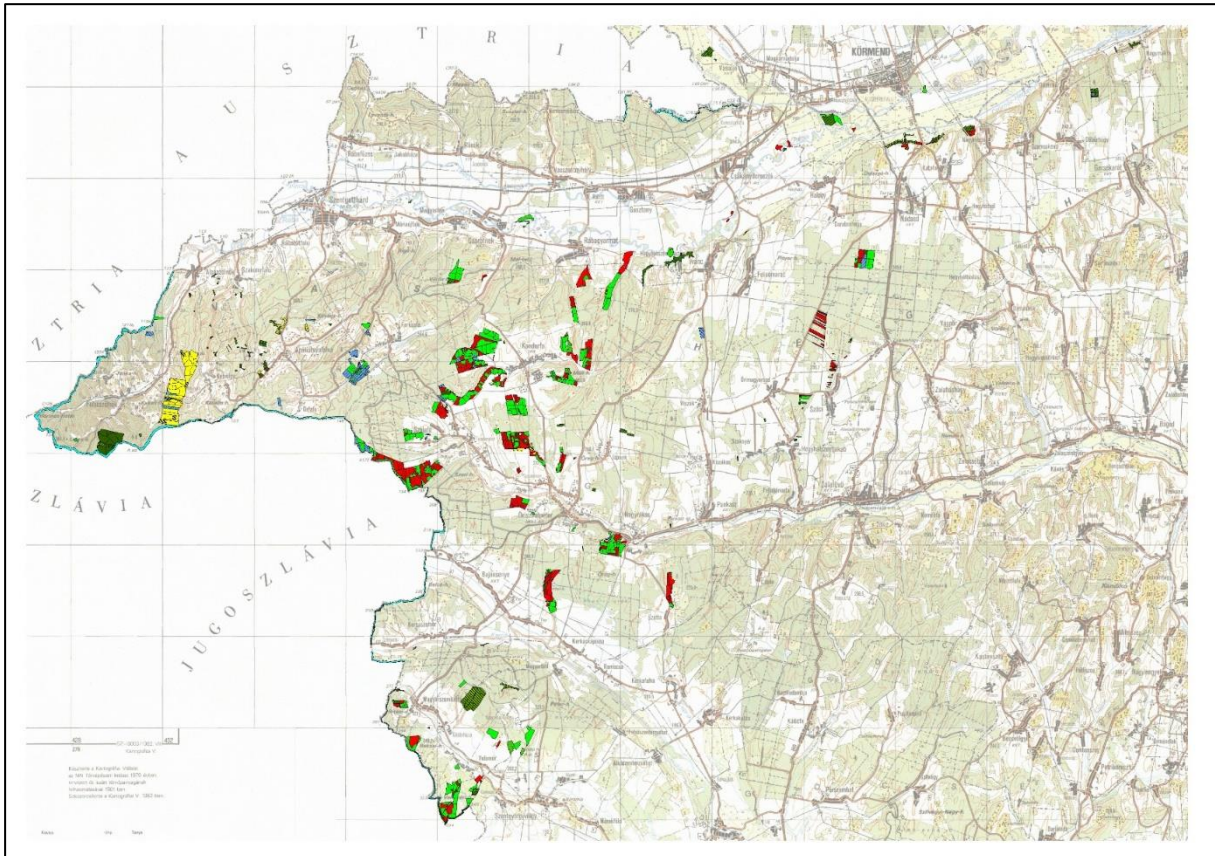
Az igazgatóság működési területén levő nem védett erdőterületek jelentős részére jellemzőek a monokultúrák, melyek döntően erdei fenyő, akác és nemesnyár fafajokból állnak. Ezeken a területeken csak a védett értékek megóvása érdekében van lehetőségünk természetvédelmi célból a gazdálkodásra hatást gyakorolni.

5.7.2 Erdőrezervátum felmérésének főbb eredményei

2019 évben erdőrezervátum felmérést nem végeztünk.

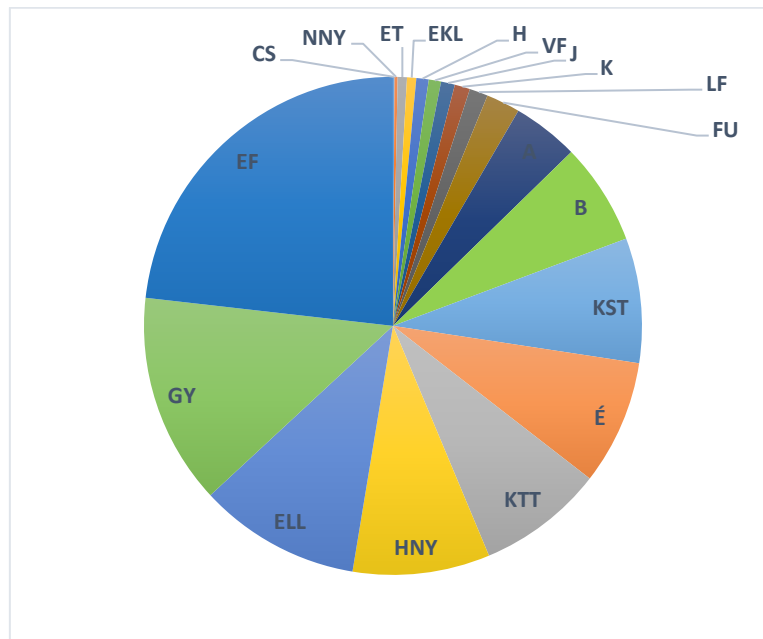
5.7.3 Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése

Igazgatóságunk vagyonkezelésében 3068 hektár erdőterület áll, ebből bejelentkezett erdőgazdálkodóként 1380 hektárt kezel.

A vagyonkezelt erdőterület 58,5%-a „vágásos”, 39,2%-a „faanyagtermelést nem szolgáló és 2,3%-a „örökerdő” (korábban „szálasó”) üzemmódban kezelt erdő. Természetesség szempontjából az erdők csaknem 90%-a természetszerű vagy származék erdő.

Fafajok megoszlása az Igazgatóság vagyonkezelésében lévő erdőkben:

Igazgatóságunk a vagyonkezelésében levő erdőterületein általános alapelvként a fenntartható használat követelményeinek megfelelően, az erdei haszonvételek gyakorlása során olyan módszereket alkalmaz, amelyek biztosítják, hogy az erdő megőrizze biológiai sokféleségét, természetességét vagy természetszerűségét, termőképességét, felújuló képességét, életképességét.

A terület természeti adottságait, erdeinek történetét, mai állapotát és a természetvédelmi szem-pontokat figyelembe véve – a fent részletezett erdőfenntartási szemlélet következményeként – az alábbi általános elvek és célok fogalmazhatók meg:

- A vágásos erdőgazdálkodás visszaszorítása, a folyamatos erdőborítást biztosító használati módok előtérbe helyezése;
- A természetes erdődinamikai folyamatokra minél nagyobb mértékben támaszkodó erdőkezelés kialakítása és alkalmazása;
- Az erdő(állományok) természetességi állapotának javítása, a természeti értékek megőrzése;
- Az erdőhöz kötődő védett és közösségi jelentőségű élőhelytípusok és fajok állományának fenntartása, növelése;
- Erdemi változás ne csak állományléptékben, hanem táji léptékben is tetten érhető legyen.

Erdőgazdálkodásunk szervezésében jelentős nehézséget okoz, hogy az erdőterületek birtokszerkezet szerint elaprózottak. Az erdők jelentős részét a határsávban található erdők (475 ha) teszik ki, ami egy 20-50 m széles, hosszú, rendkívül nehezen kezelhető területet jelent. Súlyozottan a nemzeti park területén található az erdeink kétharmada. A tömbben lévő erdőterületek Apátistvánfalva, Magyarszombatfa, Kondorfa, Nádasd, Körmend, Katafa községhatárban találhatók.

Erdőgazdálkodási tevékenységünk 2019-ben az alábbiak szerint alakult:

ERDŐMŰVELÉS

Ültetések, pótlások

4 erdőrészletben mintegy 23 300 db csemete került elültetésre 2019-ben. Igazgatóságunk kezelésében hátralékos erdőfelújítás nincsen. Magánerdőgazdálkodóktól átvett hátralékos területeinken az erdősítést újraindítottuk. Fafajcserék után gépi ültetés tuskómarás és pásztázás után gépi és kézi ültetést alkalmaztunk. A kisebb vágásterületeken kézi ékásos ültetést, alkalmaztunk tuskómarás után.

Ápolási munkák:

9 erdőrészletben zajlottak ápolási munkák. Az erdősítéseink ápolási munkálatait saját eszközzel (gépi sorközi ápolóval) és vállalkozóval végeztük el. Lékekben történő ápolási munkákat csak a főfaj egyedeinek a megsegítése céljából végeztünk.

2019. év folyamán 5 843 fm erdővédelmi kerítés készült el, és további mintegy 6 500 fm építése volt folyamatban.

FAHASZNÁLAT

Fakitermelések végzése:

Fakitermeléseink 2019-ben zömében pusztuló lucosok tarvágással történő fafajcseréje, ill. erdeifenyvesek és keményfás ligeterdők folyamatos erdőborításának megvalósítása érdekében történtek, részben pályázati forrásból, részben pedig önerőből.

A fakivágások döntő többsége harveszteres fakitermelés során, tő melletti felkészítést alkalmazó munkarendben, a kerítésnyomvonalakon és néhány egyedi esetben előforduló kézi motorfűrészes döntés és darabolás mellett történt.

A kihordást többnyire sikerült száraz körülmények között elvégezni, a vágásterületeken a gépek nem okoztak talajkárosodást.

Fakitermeléseink után minden esetben növeltük az erdőben a holtfa jelenlétét, döntött és lábön álló egyedeket egyaránt hátrahagyva.

A kitermelt faanyagból 4 808 m³ rostfa, 1 096 m³ tűzifa, 832 m³ papírfa és 838 m³ rönk választékunk volt.

Saját vagyonkezelésű, de nem az Igazgatóság erdőgazdálkodásában lévő erdőterületek

Igazgatóságunk vagyonkezelésében mintegy 1035 ha olyan állami tulajdonú terület van, amelyek osztatlan közös erdőterületek részeit alkotják és erdőbirtokosságok, vagy magánszemélyek a bejegyzett erdőgazdálkodók. Ezekben az erdőkben az állami tulajdoni hányad jellemzően 50% alatti. Egyik legfőbb törekvésünk, hogy a jogszabályi lehetőségeinket kihasználva ezeknek a területeknek az erdőgazdálkodását kontroll alatt tartjuk, évenként szakmai és pénzügyi tekintetben is elszámoltassuk a mintegy 72 különböző erdőgazdálkodót. Célunk, hogy minden erdőgazdálkodóval szerződésünk legyen, amelyben biztosítjuk az állami területek kezelésének és a gazdálkodásnak a kereteit. Amely esetekben indokolt és lehetséges ott használati megosztási megállapodást kötünk a tulajdonostársakkal és elválasztjuk az állami és a magán területek gazdálkodását.

Mindezekon felül az Igazgatóság vagyonkezelésében 337 hektár (154 db ingatlan) rendezetlen erdőgazdálkodói jogviszonyú erdőterület áll, amelyekben az alacsony állami tulajdoni hányad és a nehezen megszólítható tulajdonosi közösség miatt a gazdálkodás megkezdése

akadályozott, de legalábbis nagyon lassú folyamat.

5.8 Vadászterületek, vadgazdálkodás

Igazgatóságunk önálló vadászterülettel nem rendelkezik, vadgazdálkodási tevékenységet nem folytat.

5.9 Halgazdálkodási vízterület

Igazgatóságunk működési területén összesen 31 db jelentősebb halászati víztérként nyilvántartott vízfolyás és tó található, amelyeket az 5.7 táblázat mutat be. A halászati vízterek hasznosítása az Igazgatósággal egyeztetett módon történik, mind a haltelepítési tervek, mind a horgászatra vonatkozó szabályok előzetes egyeztetés után kerülnek engedélyezésre. A 44/2015. (VII. 28) FM rendeletnek megfelelően igazgatóságunk kezdeményezésére 18 halgazdálkodási vízterületet nyilvánított a hatóság különleges rendeltetésűvé. Ezen vízterületek halgazdálkodási joga igazgatóságunkhoz került (lásd 5.6. táblázat).

5.9.1 Természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek

Az Igazgatóság működési területén összesen 32 víztér áll védettség alatt, amelyből 18 van igazgatóságunk halászati kezelésében. Javaslatunk alapján a halászati hatóság ezeket a vízterületeket különleges rendeltetésűvé nyilvánította. Igazgatóságunk a területeken semmilyen gazdálkodási tevékenységet nem folytat.

5.6. táblázat: Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság halgazdálkodási kezelésében lévő víztestek

Sorszám	A halászati víztér	Kiterjedése (ha)	Víztérkód
1.	Szakonyfalui-patak	7,2	18-067-1-1
2.	Grajka-patak	4,8	18-065-1-1
3.	Hársas-patak	11,5	18-066-1-1
4.	Huszászi-patak	13,1	18-068-1-1
5.	Lugosi-patak	15,0	18-069-1-1
6.	Szentgyörgyvölgyi-patak	3,6	18-070-1-1
7.	Kerca-patak	10,7	18-071-1-1
8.	Kerka-patak	7,7	18-072-1-1
9.	Alsószölnök 029/1a hrsz holtág	0,4	18-073-1-1
10.	Csörötnek kavicsbánya-tó	7,5	18-085-2-1
11.	Rábagyarmat kavicsbánya-tó	12,6	18-086-2-1
12.	Rátóti kavicsbánya-tó 1	6,3	18-087-2-1
13.	Szerdahelyi-patak teljes szakasza, eredetétől a Gyöngyös-patakig	6,0	18-088-2-1
14.	Cáki-patak teljes szakasza, eredésétől a Doroszlói-patakig	1,2	18-089-2-1
15.	Bozsoki-patak teljes szakasza, eredetétől az Arany-patakig	3,5	18-090-2-1
16.	Rátót kavicsbánya-tó 2	6,7	18-092-2-1

Sorszám	A halászati víztér	Kiterjedése (ha)	Víztérkód
17.	Rátót kavicsbánya-tó 3	9,0	18-093-2-1
18.	Csörötnek kavicsbánya-tó	6,6	18-095-2-1
Összesen:		133,4	

A jóváhagyott halgazdálkodási terv szerint e vízterületeken sem halászati sem horgászati tevékenység továbbra sem folyik. Cél a természetes-természetközeli állapotok fenntartása, melynek érdekében a természetvédelmi kezelés részeként halfaunisztikai vizsgálatokat végeztünk elektromos halászgéppel.

5.9.2 Védett természeti területen található halastavak

Az Igazgatóság működési területén összesen három védett természeti területen lévő tó van, a Himfai-tó a Szombathelyi Erdészeti Zrt., a Vadása-tó magán, a Hársas-tó pedig önkormányzati vagyonkezelésben van. A tavak mindegyike horgászati hasznosítás alatt áll, halászat nem folyik rajtuk. Az Igazgatóság vagyonkezelésében védett halastó nincs.

5.10 Természetvédelmi mentőtevékenység

Igazgatóságunk Chernel-kerti Madárvédelmi Mentőközpontjába 65 madárfaj 438 sérült vagy elárvult egyede került be 2019 folyamán. A leggyakoribb fajok a molnárfecske (34), az énekes rigó (33), az erdei fülesbagoly (30) és az egerészölyv (29) voltak. A szabad életre alkalmatlan, a telepen élő és párba álló fehér gólyáknál és a vörös vércsénél egy-egy párnál volt sikeres költés. Előbbiek 1, utóbbiak 2 fiókát neveltek fel. 208 madár repatriálására került sor, ebből 14 fokozottan védett faj példánya volt (11 fehér gólya, 1 törpegém, 1 réti fülesbagoly, 1 gyurgyalag). A madarak mellett 87 emlőst fogadott a mentőközpont, a három leggyakoribb faj a keleti sün (33), a fehérszélű törpedenevér (20) és az európai mókus (18) volt. Az emlősök közül 56 egyedet sikerült repatriálni.

5.10. táblázat: Chernel-kerti Madárvédelmi Mentőközpontba bekerült állatfajok

Faj	Egyedszám	Faj	Egyedszám	Faj	Egyedszám
Madarak		Kanalas réce	1	Süvöltő	2
Balkáni fakopáncs	1	Karvaly	9	Szárcsa	2
Balkáni gerle	2	Kék cinege	8	Ökörszem	1
Barátposzáta	6	Kenderike	4	Vándorsólyom	2
Barázdabillegető	1	Kerti geze	1	Vetési varjú	12
Barna rétihéja	2	Kerti rozsdafarkú	1	Vörösbecgy	3
Búbos vöcsök	1	Kis poszáta	2	Vörös vércse	23
Citromsármány	3	Kis sólyom	1	Zöldike	1
Csicsörke	2	Kis vöcsök	1	Zöld küllő	3
Csóka	2	Közép fakopáncs	2	Emlősök	
Dolmányos varjú	1	Léprigó	1	Eurázsiai hód	1
Egerészölyv	29	Macskabagoly	6	Európai mókus	18
Énekes nádiposzáta	1	Meggyvágó	9	Fehérszélű törpedenevér	20
Énekes rigó	33	Mezei veréb	3	Keleti sün	33
Erdei fülesbagoly	30	Molnárfecske	34	Közönséges denevér	1
Erdei pinty	10	Nagy fakopáncs	10	Közönséges késeidenevér	1
Fehér gólya	22	Nyaktekercs	1	Közönséges törpedenevér	4
Fekete harkály	1	Őzlapó	6	Nagy pele	3
Fekete rigó	28	Réti fülesbagoly	1	Nyugati piszedenevér	1
Füsti fecske	15	Sárgafejű királyka	1	Rőt koraidenevér	1
Guvat	1	Sárgalábú sirály	1	Szürke hosszúfűlűdenevér	1
Gyöngybagoly	1	Sárgarigó	4	Törpedenevér faj	2
Gyurgyalag	4	Sarlósfecske	22	Vidra	1
Házi rozsdafarkú	7	Seregély	5		
Házi veréb	16	Szajkó	6		
Héja	1	Szécinege	19		
Heringsirály	1	Szürke légykapó	1		
Holló	1	Tengelic	6		
Kabasólyom	3	Törpegém	1		
Kakukk	1	Tüzesfejű királyka	1		

5.7. táblázat: Halgazdálkodási vízterületek

Név	Vízípus	Kiterjedés (ha)	Átlagos vízmélység (m)	Leírás
Abért-tó	mesterséges	25,85	1,5	A két vízterület a Lukácsházi árvízcsúcs csökkentő tározó töltésének anyag-nyerőhelyének rekultivációja során került kialakításra. Az Abért I. tavat a Rába folyó vízrendszeréhez tartozó Gyöngyös-patak táplálja egy vízkivételi műtárgyon keresztül. Az Abért I. tó egy átfolyón keresztül látja el vízzel az Abért II. tavat, melynek felesleges vize egy öblítő-csatornán keresztül ismét a Gyöngyös-patakba folyik. A tavak vízminősége a tápláló Gyöngyös-patakéhoz hasonlóan kiváló.
Csepregi-tó	agyagbányató	0,8	3,5	A tó kialakulása az 1960-as évek végére tehető. A tó eredeti területe 0,5 ha volt, de az 1990-es évek elején kotrással bővítették tovább így érte el mai méretét, mely a 2011. évben egy alapos "felújításon" esett át a Szövetség jóvoltából. A tavon környezetvédelmi okok miatt általános etetési tilalom van érvényben.
Gencs-Perenyei-tó	mesterséges	1,8	1,5	A tó Perenye község határában helyezkedik el. A kicsi, de annál hangulatosabb horgászó jellemző halai a ponty, és a keszegfélék. Tagolt partját körben nád, sás szegélyezi. A part növényzetére a kisebb bokrok és keskeny fasorok jellemzőek. A tó középső területén egy kis sziget található, melynek környéke kedvelt terület a halak számára.
Gersekarát-Sárvíz-tó	halastó	36	1,5-2	A tó vize horgászat mellett fürdésre is alkalmas, szépen gondozott partján strandolásra és kempingezésre is lehetőség van. Jelzett túra útvonal is áthalad a településen.

Név	Víztípus	Kiterjedés (ha)	Átlagos vízmélység (m)	Leírás
Gyöngyös	patak	25	0,3-1,5	Gyöngyös-patak a Rába baloldali mellékvize. Vörösvágás közelében ered, Kőszeg magasságában éri el Magyarországot, ahol délnek fordul. Szombathelyet érintve már újra keleti irányban folyik tovább, Vasszécsenytől pedig észak-keletnek tartva Sárvárt veszi célba, ahol, mintegy kilencven kilométer megtétele után a Rábába torkollik. Magyarország legkiválóbb pisztrángos vizeként tartják számon, elsősorban az ideális vízhőmérsékleti mutatók miatt. A nyári kánikulai időszakban is hűsz Celsius fok alatt marad a vízhőmérséklet és az oldott oxigén tartalma pedig 11 mg/liter felett van egész évben.
Hársas-tó-Máriaújfalu	völgyzárógátas víztározó	17,4	3	1980-as évek végén a Hársas-patak felduzzasztásával létrehozott völgyzárógátas árvíztározó. A Hársas-tó az Őrségi Nemzeti Park része. A Hársas-tó létesítésekor az elárasztásra szánt völgy jelentős részéhez nem nyúltak hozzá. Ezért a felső, tehát a déli, befolyó környéki területtől számítva körülbelül a tó kétharmada szinte megtartotta az eredeti medret. A befolyó környéke, köszönhetően az adottságainak kiváló ivóhelynek minősített terület. Ezen a részen 100 méter hosszán egész évben tilos a horgászat természetvédelmi és halvédelmi okokból.
Herpenyő	patak	21,85	0,2-1	A Rába folyó jobb parti mellékvize. Kis esésű, lassú folyású víz. Folyása nagyjából párhuzamos a Rába folyóval, melyből Sárvár felett az ikervári erőmű alvízcsatornával egyesülve torkollik bele. A patak teljes hosszában sokféle vízínövény fordul elő, melyek néhol teljesen beborítják a víztükröt. A Vas megyei Horgász Szövetség tervei között szerepel a patak renaturálása, amely többletvíz juttatást jelent a patak számára.

Név	Víz típus	Kiterjedés (ha)	Átlagos vízmélység (m)	Leírás
Himfai-tó	körtöltéses tározó	11,2	1,5	A tó az Őrségi Nemzeti Park területén helyezkedik el, melyet a Himfa-patak táplál. A tó közvetlen környezetében található erdő igazi természetes környezetet biztosít. Vas megye igazi süllős vizeként tartják számon.
Kerka-patak	patak	127	változó	Kerka-patak két ágon, a szomszédos Ausztriában ered és 54 km hosszú. Vízyűjtő területe 1762 km ² . Magyarföldnél lép be hazánk területére, délen Kerkaszentkirály után torkollik a Lendvába az országhatárnál, majd Muraszemenye (Csernec) alatt egyesül a Murával. Vízjárása nagyon ingadozó. A Kerka felső szakasza bővizű, gyors lefolyású, az alsó szakaszon a folyó lelassul. A térségben hegyvidéki jellegű ionszegény források, lápok, gyors lefolyású kis patakok révén sűrű vízhálózat alakult ki. A Kerka mentén évszázadokon át gondot okozott a nagy vízfelesleg elvezetése, a patakok szabályozása. E vidéken 1798 óta többször folyt csatornázás, kisebb folyóvíz-szabályozás. A kanyargós Kerkát teljesen megszelídítették, kanyarulatait levágták, medrét kitisztították. A Kerka élővilága kiemelkedő természeti értékek hordozója. A forrás- és torkolatvidékük között folyamatosan változó környezeti adottságok igen sok, egymástól nagyon különböző igényű faj számára biztosítanak életlehetőséget.
Magyarszecsődi-tó	kavicsbányató	9	2	A több mint 20 éves tó a kavicsbánya múlt ellenére nagyon vadvíz jellegű. Elsősorban a bányászatnak köszönheti ezt a tulajdonságát. A tó egyenetlen parttal és mederviszonnyal rendelkezik. A félszigetekkel tagolt part, medencékkel, öblökkel, szorosokkal színesített medret alakított ki, melyben még szigeteket is találunk. A tavat rengeteg bokor, kis sziget és félsziget övezi emiatt rendkívül változatos.

Név	Víz típus	Kiterjedés (ha)	Átlagos vízmélység (m)	Leírás
Marcal	folyó	43	0,5-2	Rába jobb oldali mellékveze, a Bakonyban ered több patakából Zala megye É-i részén. A patakban megtalálható halfajok száma 23 db. Hangulatos, csendesen áramló kis folyócska, és sok minden színesíti környezetét. Elsősorban folyami halak jelenléte a jellemző. Érdekesség, hogy szinte teljesen átlátszó, tözezes, barnás színű víz jellemzi, még a csapadékos időszakokban is.
Mersevát-tó	tőzezbányató	4,24	2	Helyén körülbelül 1955-60-táján kezdték kitermelni (talajjavítás céljára) a tőzeget, Mintegy 15 évi bányászat után a 1970-es években jelent meg a víz a gödörben, eddig tartott a művelés. A vízutánpótlást egy magasabban fekvő lapályos vízgyűjtőterületről a Fekete-árok, egy kis patak szállítja.
Perint	patak	5,2	0,2-0,5	Szeszélyes kanyargó víz, bedőlt fák, szép kavicszátonyokkal váltakozó langyosabb részek találhatók ebben a tiszta vizű hegyi patakban.
Pinka	patak	5,2	0,5-3	A Pinka patak a Rába legjelentősebb vasi mellékveze. A magyar-osztrák határhoz közel ered és ezt a tulajdonságát végig megtartva a két ország között kanyarog. Körülbelül 55 km hosszú, legnagyobb mellékvezeinek a Strém-patak számít. Több malom, duzzasztó települt sebes vizére.
Püspökmolnári-tó	kavicsbányató	4	2-2,5	A Püspökmolnári-kavicsbányató, mint neve is mutatja bányató, kavicskitermelés következtében jött létre. Növényzettel jól körbenőtt partja tagoltnak mondható.
Rába	folyó	790,7	2-5	A Rába vasi szakaszára jellemző az állandó vízszint és a csodálatos vadvízi környezet. Borzasztóan sok arca van, köszönhető a rendkívül sok kanyarnak és mőtárgynak melyekkel útja közben találkozik. Az évtized folyójában megtalálható halfajok száma 53.

Név	Víz típus	Kiterjedés (ha)	Átlagos vízmélység (m)	Leírás
Rábasömjéni-tó	kavicsbányató	3,2	1,8	A 84-es főközlekedési út melletti több egységből álló tóegység közül ma már csak 2 tó számít horgászvíznek. Több mint 20 éve a többi tó elmocsarasodott. A tavak párhuzamosak a közúttal, melyhez innen termelték ki a kavicsot. A vízparton jelentős vizenővényzet és fa van.
Répcse	folyó	23	0,3-1,5	A Rába baloldali mellékvize. A patakban megtalálható halfajok száma 24 db.
Szombathelyi csónakázó- és hotgásztó	mesterséges	12,4	1,5-3	Az egykori agyagbányászat miatt keletkezett kubikgödrök átalakításával hozták létre a hatvanas évek elején a Csónakázó-tavat, és a Horgásztavat. Az Arany-patak táplálta horgásztóból jut a csónakázó tóba a víz, a két tavat mindössze egy sétány választja el egymástól.
Újperint 1. sz. tó	kavicsbányató	4,67	1,3	A kavicsbányászat során 4 kavicsbánya-tó született évtizedekkel ezelőtt. A tó szinte szabályos téglalap formájú, de a mesterséges kinézet ellenére a partot nád szegélyezi.
Vadása-tó	völgyzárógátás víztározó	4	1,8	4 hektár területen, csodálatosan szép környezetben, a hasonló nevű patak vizének felduzzasztásával keletkezett. Elnevezése onnét ered, hogy a környéken sok volt a róka, ezek lyukakat ástak a patak mentén, így lett vad-ásta, Vadása-patak, illetve tó. Vize kristálytiszta, a tavat 12 forrás táplálja. A tó kialakulása a 20. század elejére tehető, de az 1920-as évek után teljesen elhanyagolták a területet. az Őrség egyik, ha nem a legismertebb üdülőövezete. Csodálatos környezetben fekszik, mely egyben természetvédelmi terület. Az Őrségi Nemzeti Park jó járható turistaújtjai itt futnak össze.
Vasvári csónakázótó	mesterséges	4	1,3	A tó eredete 1965-re tehető mikor a Csörnöc-Herpenyő patak nagy árvízzel öntött ki. Egy következő kiáradást megelőzendően a helyi lakosság hozzálátott egy körtöltés építéséhez, melyhez a földet a

Név	Víz típus	Kiterjedés (ha)	Átlagos vízmélység (m)	Leírás
				jelenlegi tó helyéről bányászták ki. A szabdalt partú mesterséges tó partját nádasok, bokrok, ligetek teszik változatosabbá.
Strém	patak	1,7	0,2-0,5	Szeszélyes kanyargó víz, bedőlt fák, szép kavicszátonyokkal váltakozó langyosabb részek találhatók ebben a tiszta vizű hegyi patakban.
Arany-patak	patak	8,9	0,4 - 0,8	Országhatártól a Soro-Perintig, a felső szakasz viszonylag érintetlen, mezőgazdasági területek között folyik, több település belterületét érintve. Tervezett vízügyi beavatkozás a Dozmat közigazgatási területén tervezett árvízcsúcs-csökkentő tározó.
Hosszú-víz	patak	6,4	0,2-1,2	Eredetétől időszakos vízfolyás, bővizű évben folyamatos vízborítású, a 86-os számú főúttól a Gyöngyös-műcsatornába torkollásig van stabilabb víztest. A torkolat és a feletti szakaszán a Gyöngyös teljes halállománya megtalálható. Csénye térségében pl. sebes pisztráng fogás is gyakori.
Lánka-patak	patak	37	0,1 - 0,8	A régen malmokat működtető patak mára az eróziós folyamatos és a talajvízszint csökkenése miatt sajnos időszakos vízfolyássá vált, különösen a Gércse környéki szakaszon. Az alsó, Rábába torkolló szakaszán értékes patakparti társulások találhatók, a kisebb-nagyobb "bögékben" megáll a víz.
Kőrös patak + árapasztó	patak	29,4	0,4 - 1,5	A Kőrös-patak és a vele párhuzamosan folyó árapasztója tipikus kispataki halfaunával rendelkezik, vizinövényzettel jelentősen benőtt, vízhozama változatos a csapadékviszonyok függvényében.
Láhn-patak	patak	13,8	0,6-1,5	Az országhatártól a Vörös-patakba torkollásig tartó vízfolyáson az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság és a VÍZIG közös LIFE-projektje során több, ökológiai célú beruházás történt, mely során változatos vízi élőhelyek kerültek kialakításra.

Név	Víztípus	Kiterjedés (ha)	Átlagos vízmélység (m)	Leírás
Vörös-patak	patak	17,3	0,6-1,5	Az országhatártól a Rába folyóig folyó Vörös-patak a Rábai reofil halfajok régi ívóhelyeként szolgált. A sekélyebb, könnyebben felmelegedő és oxigéndús víz kiváló adottságokkal rendelkezik (rendelkezik) a folyóvízi halfajok természetes szaporodásához.
Szőlnöki-patak	patak	6,9	0,4 -1,2	A korábban természetes pszitráng-állományáról híres patak az eróziós folyamatok és a vízhozam csökkenése miatt jelentősen veszített víztestéből. A Rábát tápláló patakként szóba jöhetne természetes ívóhelyként, azonban a hordalékzátonyok, bukók nem teszik lehetővé a halak jelentősebb vándorlását. A patak védett területen található, védett fajok, pl. dunai ingola élőhelyéül szolgál.
Kerka-patak	patak	21,4	0,4 -1,5	Az országhatártól Alsószenterzsébetig (bukógátig) tartó szakaszán az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság halászatra jogosultként a természetes állapotok megőrzése mellett elkötelezett. A patak védett területen folyik, a megyében híres a rák állománya, az alsóbb szakaszokon régen híres paduc (podvív) -ívó helyek voltak, melyek mára stabil víztest hiányában nem minden évben adnak lehetőséget az eredményes szaporodásra.

6. Tájvédelem

6.1 Egyedi tájértékek

Az Igazgatóság működési területén **106** településen összesen **1.914** db egyedi tájértéket tartunk nyilván. Targyévben 10 településen 178 újabb tájértéket vettünk nyilvántartásba.

Település	Értékek száma	változás 2019-ben
Bajánsenye	7	-
Bozsok	11	-
Cák	9	-
Felsőjánosfa	12	-
Felsőmarác	12	-
Hegyhátszentmárton	9	-
Ispánk	10	-
Ivác	22	-
Kercaszomor	10	-
Kerkáskápolna	6	-
Kisrákos	18	-
Kőszegdoroszló	33	-
Kőszegszerdahely	10	-
Magyarszombatfa	13	-
Nagyrákos	17	-
Orfalu	27	-
Órimagyarósd	13	-
Perenye	12	-
Szaknyér	11	-
Szalfő	84	-
Szatta	16	-
Velem	11	-
Velemér	8	-
Viszák	17	-
Alsószölnök	9	-
Apátistvánfalva	66	-
Csörötnek	13	-
Daraboshegy	12	-
Felsőszenterzsébet	7	-
Felsőszölnök	15	-
Halogy	11	-
Kétvölgy	7	-
Kondorfa	12	-
Kőszeg	20	-
Magyarföld	18	-
Magyarlak	9	-

Település	Értékek száma	változás 2019-ben
Nádasd	19	-
Őriszentpéter	51	-
Pankasz	11	-
Rábagyarmat	14	-
Szakonyfalu	14	-
Szentgotthárd	21	-
Szentgyörgyvölgy	10	-
Szóce	14	-
Döbörhegy	17	-
Nagymizdó	27	-
Petőmihályfa	52	-
Sárfimizdó	13	-
Szarvaskend	30	-
Csönge	25	-
Kemenessömjén	22	-
Kenyeri	27	-
Pápoc	15	-
Vönöck	21	-
Csehimindszent	13	-
Csipkerek	18	-
Mikosszéplak	20	-
Olaszfa	25	-
Pácsony	15	-
Harasztifalu	17	-
Horvátlövő	11	-
Kemestaródfa	26	-
Magyarnádalja	11	-
Nagykölked	13	-
Pinkamindszent	24	-
Pornóapáti	28	-
Rádóckölked	9	-
Szentpéterfa	29	-
Vasalja	17	-
Meggyeskovácsi	23	-
Nemeskolta	14	-
Püspökmolnári	17	-
Rábahídvég	23	-
Rábatöttös	16	-
Zsennye	16	-
Gyanógeregye	17	-
Csákánydoroszló	18	-

Település	Értékek száma	változás 2019-ben
Döröske	18	-
Egyházashollós	26	-
Gasztony	18	-
Magyarszecsőd	15	-
Molnászecsőd	20	-
Nemesmedves	17	-
Rátót	8	-
Rönök	19	-
Vasszentmihály	17	-
Andrásfa	14	-
Felsőcsatár	21	-
Gersekarát	19	-
Halastó	21	-
Hegyháthodász	11	-
Hegyhátsál	15	-
Katafa	8	-
Narda	17	-
Telekes	11	-
Vaskeresztes	21	-
Bérbaltavár	25	25
Bögöte	16	16
Csehi	13	13
Duka	12	12
Győrvár	13	13
Hegyhátszentpéter	17	17
Hosszúpereszteg	34	34
Keléd	7	7
Nagytilaj	26	26
Vashosszúfalu	15	15
Összesen	1914	178

6.2 Településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezése, valamint településképi arculati kézikönyv és településképi rendelet véleményezése, közreműködés az elkészítésben

Az igazgatóság 2019-ben településrendezési eszközök módosításának/felülvizsgálatának véleményezése keretében összesen 31 alkalommal tett szakmai állásfoglalást. ÉTAK (Építészeti Tájégségi Arculati Kézikönyvek) kiadványok véleményezése történt februárban, decemberben pedig Vas megye területrendezési tervének előzetes véleményezését végeztük el. Ezen kívül Zala megye területrendezési terve előkészítő fázisának véleményezésében is volt szerepe az igazgatóságnak.

A településképi arculati kézikönyvek és településképi rendeletekkel kapcsolatos feladatok	Kimenő ügyiratok száma 2019
Adatszolgáltatások a településképi arculati kézikönyvek és településképi rendeletek készítéséhez	2
Településképi arculati kézikönyvek véleményezése	5
Településképi rendeletek, ill. rendelet módosítások véleményezése	52
Összesen 2019. év végéig:	59

6.3 Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

Az igazgatóság szakvéleményt adott ki Szombathely új integrált településfejlesztési stratégiájára, valamint Nádasd község településfejlesztési koncepciójának felülvizsgálatára vonatkozóan. Településrendezési terv véleményezésére három, településszerkezeti terv véleményezésére két alkalommal, helyi építési szabályzat véleményezésére kettő, szabályozási terv véleményezésére egy alkalommal került sor.

6.4 Tájvédelmi szakértői tevékenység

Az igazgatóság tájvédelmi tevékenysége elsősorban a hatósági munka segítésének céljával kiadott belföldi jogsegély keretein belül valósul meg. Az igazgatóság 2019-ben nyolc alkalommal művelési ág váltás, három esetben más célú hasznosítás, szintén háromszor telek alakítás, négyszer pedig gyepterület kezelés ügyében adott ki nyilatkozatot. Az elsődlegesen élővilág védelmével kapcsolatos ügyek véleményezése során minden esetben figyelembe vettük azok tájvédelmi vonatkozásait is.

Az igazgatóság összesen 17 esetben adott építésügyi szakvéleményt. A tervezők jellemzően elfogadták, és a tervekbe beépítették a javaslatokat. A véleményezések tárgyát épület felújítása/bővítése, családi házak, vendégház, lombház, gazdasági épületek, kutyatenyésztő (bulldog) telep, halnevelde telep építése, valamint sportpark és panoráma távcsővel ellátott kilátópont kialakítása képezte.

6.5 Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások

2019. évben védett természeti területen jelentős tájképi értéket kedvezőtlenül befolyásoló beruházás nem történt.

7. Projektek

Megalakulásunk óta folyamatosan figyelemmel kísérjük az aktuális pályázati lehetőségeket. A központi költségvetési keretek szűkös volta miatt a nagyobb léptékű célok eléréséhez szükséges a pályázati lehetőségek kiaknázása. 2019-ben pályázati aktivitásunk az előző évhez hasonlóan alakult azzal a különbséggel, hogy a sikeres közbeszerzési eljárásokat követően kivitelezési munkák indultak meg, ill. több eredménytelen közbeszerzési eljárásunkat meg kellett ismételnünk. Az év során, novemberben helyet adtunk az Agrárminisztérium és igazgatóságunk szervezésében megvalósított nemzeti park igazgatósági pályázatkezelői értekezletnek.

2019-ben az alábbi eredményeket értük el a források lekötése és a projektek megvalósítása terén:

- A Doroszlói-rétek helyreállítása Kőszeg-hegylánján című projektben a rekonstrukciót végző vállalkozó elvégezte a tevékenységét. Ajánlat hiányában eredménytelenné kellett nyilvánítanunk a vízépítési munkálatokra szóló beszerzési eljárásunkat. A megismételt eljárás eredményes volt és a szerződéskötést követően a vízépítési munkák megkezdődtek, év végéig mintegy 80%-os készültségi állapotba jutottak.
- A Természetvédelmi rendeltetésű területek muraközi lóval történő kezeléséhez szükséges istálló és kiszolgáló létesítmények fejlesztése című KEHOP pályázatunkban sikertelen lett a második közbeszerzésünk is, a beérkezett ajánlat az áttevett, csökkentett műszaki tartalom ellenére jelentősen meghaladta a rendelkezésre álló forrás mértékét. Új, harmadik eljárást indítottunk, amely feltételes közbeszerzésként az év végén még folyamatban volt. Tárgyévben megépítettük a muraközi ló népszerűsítését szolgáló szabadtéri tantermünket Óriszentpéter Siskaszeren.
- Az Erdőt természetesen – leromlott állapotú erdei élőhelyek rekonstrukciója az Őrségben című KEHOP projektben elindított második eljárás eredményes volt, a vállalkozó a szerződéskötést követően megkezdte a munkát és a tervezett ütemezés szerint haladt vele a tárgyév során.
- A Magyartarka szarvasmarhával történő természetvédelmi célú területkezelés infrastrukturális feltételeinek kialakítása című KEHOP projekt esetében a kerítésrendszerek kivitelezése az előző évi, extrém száraz talajviszonyok miatt kialakult haváriahelyzet okán tárgyév elejére készült el. A projektben tervezett vízépítési munkálatok beszerzési eljárását vállalkozó hiányában nem tudtuk megindítani. A kilátók építésére vonatkozóan eredményes beszerzést követően szerződést kötöttünk és az építmények el is készültek. Előkészítettük a szarvasmarha istálló építésének közbeszerzési eljárását, amelyet a következő év elején tervezünk megindítani.
- Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található Natura 2000 területeket bemutató hálózat létrehozása során a projekt maradványának terhére új projekt-elemmel egészítettük ki a fejlesztést és sikeres közbeszerzési eljárást követően tárgyévben megépítettük és átadtuk az erdei iskoláknak is helyet biztosító, kibővített és korszerűsített Natura 2000 szemináriumi szálláshelyünket.
- A Rába és ártere közösségi jelentőségű természeti értékeinek interaktív bemutatásához szükséges infrastruktúra kialakítása című projektben sikeres közbeszerzési eljárást bonyolítottunk le az építési feladatok vonatkozásában. A forráshiányt mutató projektben ráemelési kérelmet nyújtottunk be az Irányító Hatósághoz, amelynek elbírálása tárgyév végén folyamatban volt.
- A Szlovénia-Magyarország Határon Átnyúló Program által támogatott Green Exercise

című pályázatunkat bemutató túrák sikeres lebonyolításával fejeztük be.

- Az Ausztria-Magyarország Határon Átnyúló Program pályázati kiírása által támogatott PaNaNet+ című pályázatunkban megjelentettük a nemzeti parki újságunk harmadik számát, amely Harmónia címmel a nemzeti park minden háztartásába eljutott és nagyon jó fogadtatásban részesült az olvasók, a lakosság részéről.
- A Lepkeháló c. projektben sikeresen működtettük önkéntes lepkefelmérő hálózatunkat, önkénteseinkkel részt vettünk Németországban az ottani partnerünk által rendezett természetvédelmi tábor munkájában és fogadtuk nálunk a vezető partner képviselőjét. Év végére elkészült a projekt eredményeit és a lepkék világát bemutató új, interaktív kiállításunk és a megnyitásának napjára időzített, az önkéntesség természetvédelmi szerepét elemző munkaértekezlet megrendezésével lezártuk a projektet.
- A WeCon projektben megkezdtük a Rábán lévő duzzasztóművek hatásának vizsgálatát, valamint a halak jelölését.
- 2019-ben elindult a „Pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszútávú megőrzése a Priorizált Intézkedési Terv intézkedéseinek megvalósítáival” című LIFE projektünk, aminek keretében cserjeirtáshoz, és gyepterület kezeléshez szükséges gépeket, eszközöket szereztünk be.
- A Téry Ödön Turistaházfejlesztési Programra benyújtott pályázatunk kedvező elbírálását követően lebonyolított közbeszerzési eljárás nyomán megkezdtük a Keserűszeri turistaházunk korszerűsítési munkálatait.
- Környezettudatos hulladékkezelést népszerűsítő pályázatot bonyolítottunk le, amelyből tanösvényt építettünk, szemléltetőkészleteket szerveztünk működési területünk oktatási intézményeiben, továbbá oktatócsomagokat fejlesztettünk, amelyek használatát pedagógus továbbképzéseken tanítottuk be az érintetteknek.
- Contracts 2.0 projektünkben életre hívtuk az Innovációs Műhely az Őrségért fórumot, ahol gazdálkodókkal, turizmusban, helyi termék előállításban érdekelt szereplők bevonásával dolgozunk együtt a fenti tárgykörökben új, a jelenleginél hatékonyabb támogató, ösztönző rendszerek fejlesztésén.
- D2C pályázatunk kutatási tevékenységei zajlottak a tárgyévben a szomszédos Goričko Tájvédelmi Park és nemzeti parkunk ökológiai hálózatának összekapcsolása, továbbá állományfelmérési, gyakorlati természetvédelmi tevékenységek összehangolása tekintetében.

7.1. táblázat: Projektek

Projekt címe	Időtartama	Forrás megnevezése	Projekt célok, tevékenységek röviden	Célterület		Pályázat költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2019. évi teljesítése
				megnevezése	kiterjedése (ha)			
Doroszlói-rétek helyreállítása Kőszeghegyalján KEHOP-4.1.0-15-2015-00002	2015.12.08.- 2020.06.30.	KEHOP	A Kőszegi TK részét képező Doroszlói-rétek megtisztítása a cserjéktől, inváziós növényektől, a terület vízháztartásának rekonstrukciója és a fenntarthatóság érdekében szarvasmarhával történő legeltetés infrastruktúrájának kialakítása.	Gyöngyöspatak és a Kőszegi Alsórét HUON 20020	70,63 ha	221 784 000	221 784 000	69 805 201
Természetvédelmi rendeltetésű területek muraközi lóval történő kezeléséhez szükséges istálló és kiszolgáló létesítmények fejlesztése KEHOP-4.1.0-	2016.04.01.- 2021.09.30.	KEHOP	Az ÖNP gyepterületeinek megőrzése és génmegőrzés céljából tartott muraközi ló állománya számára istálló és kiszolgáló berendezések létesítése, beszerzése.	Őrség HUON 10001, HUON 20018	209,2 ha	443 974 000	443 974 000	16 475 392

Projekt címe	Időtartama	Forrás megnevezése	Projekt célok, tevékenységek röviden	Célterület		Pályázat költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2019. évi teljesítése
				megnevezése	kiterjedése (ha)			
15-2015-00001								
Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található Natura 2000 területeket bemutató há-lózat létrehozása KEHOP-4.1.0-15-2016-00016	2016.08.01. – 2020.03.31	KEHOP	Natura 2000 Fogadó- és Látogatóközpont létesítése Őriszentpéteren, továbbá információs pont létesítése 16 helyszínen, az ŐNPI illetékességébe tartozó Natura 2000 területek mindegyikének központi településein. Szemléletformáló akciók, kiállítások létesítése. Natura 2000 Szemináriumi szálláshely fejlesztése és Natura 2000 szemináriumsorozat lebonyolítása	ŐNPI működési területe	nr.	782 042 640	782 042 640	197 340 901
Erdőt természetesen leromlott állapotú erdei élőhelyek rekonstrukciója az Őrségben KEHOP-4.1.0-15-2016-	2016.09.01. – 2021.06.30.	KEHOP	Elpusztult lucfenyő állományok helyén elegyes, lombos fafajú erdőállományok létrehozása, elegyeség fokozása erdőfelújításokban, elegyetlen, egykorú erdők változatos kor- és fafajszerkezetűvé	Őrség HUON10001, HUON20018	172,87 ha	379 345 000	379 345 000	121 839 757

Projekt címe	Időtartama	Forrás megnevezése	Projekt célok, tevékenységek röviden	Célterület		Pályázat költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2019. évi teljesítése
				megnevezése	kiterjedése (ha)			
00039			alakítása.					
Magyartarka szarvasmarhával történő természetvédelmi célú területkezelés infrastrukturális feltételeinek kialakítása KEHOP-4.1.0-15-2016-00060	2017.01.01-2021.02.28.	KEHOP	Legelők bekerítése, itatókutak létesítése, legelő állatok bemutatójának kialakítása, gépbeszerzés, szarvasmarha istálló építése.	Órség HUON 10001, HUON 20018	992,9610 ha	407 982 000	407 982 000	72 182 173
A Rába és ártere közösségi jelentőségű természeti értékeinek interaktív bemutatásához szükséges infrastruktúra kialakítása KEHOP-4.1.0-15-2017-00087	2017.10.01-2021.12.31.	KEHOP	A Rába- és Csörnöc-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen található természeti értékek bemutatathatóságának elősegítése, ennek keretében egy természetvédelmi fogadóközpont kivitelezése, valamint a hazai Natura 2000 hálózat ismertségének előmozdítása.	Rába- és Csörnöc-völgy HUON 20008	nr.	611 000 000	611 000 000	6 673 221

Projekt címe	Időtartama	Forrás megnevezése	Projekt célok, tevékenységek röviden	Célterület		Pályázat költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2019. évi teljesítése
				megnevezése	kiterjedése (ha)			
Green Exercise SIHU18	2016.07.01. 2019.06.30.	SI-HU Interreg	A projektből rekreációs parkok, kerékpáros pihenőhelyek, jelzett kerékpáros túraútvonalak, elektromos kerékpárok és kisbusz beszerzés valósul meg, továbbá közös kerékpáros túravezető képzésre, természetismeret, egészséges életmód, ökológiai gazdálkodás, stb. témájú műhelymunkákra kerül sor.	ÖNPI működési területe	nr.	69 474 000	69 474 000	3 359 783
PaNaNet + ATHU003	2016.05.01. 2020.10.31.	AT-HU Interreg	A projektből természetismereti és népi hagyományok játszóháza épül, határon átnyúló diáknapok és további rendezvények valósulnak meg, kiadásra kerül egy nemzeti parki újság, szakmai tanulmányutakon veszünk részt.	ÖNPI működési területe	nr.	144 504 000	144 504 000	13 276 555

Projekt címe	Időtartama	Forrás megnevezése	Projekt célok, tevékenységek röviden	Célterület		Pályázat költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2019. évi teljesítése
				megnevezése	kiterjedése (ha)			
WeCon ATHU077	2018.01.01.-2020.12.31.	AT-HU Interreg	A táj és az ökoszisztémák ökológiai stabilitásának és ellenálló képességének javítása	ÖNPI működési területe	nr.	108 589 000	108 589 000	15 002 625
Lepkeháló	2017.10.13.-2019.12.13.	Deutsche Bundesstiftung Umwelt	Civilek bevonása a nappali lepkeállomány felmérésébe, adatgyűjtő felületek és adatbázis létrehozása.	ÖNPI működési területe	nr.	55 809 300	27 357 500	37 778 860
Pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszútávú megőrzése a Priorizált Intézkedési Terv intézkedéseinek megvalósításával LIFE17 IPE/HU/000018	2019.01.01.-2026.12.31.	LIFE	A LIFE integrált projekt elsősorban a jelentős környezetvédelmi értékkel bíró féltermészetes gyepterületes élőhelyekre fókuszál, amelyek aktív beavatkozást és élőhelykezelést igényelnek a kedvező környezetvédelmi állapot elérésének és biztosításának érdekében.	ÖNPI működési területe	nr. (beavatkozási terület 100 ha)	344 960 000	344 960 000	24 000 000
Környezettudatos hulladékkezeléssel kapcsolatos	2019.01.01.-2019.12.31.	Innovációs és Technológiai Minisztérium	A lakosság szemléletformálása, célul tűztük ki, a helyben élők szemléletének fejlesztése annak ér-	ÖNPI működési területe		6 800 000	6 800 000	6 800 000

Projekt címe	Időtartama	Forrás megnevezése	Projekt célok, tevékenységek röviden	Célterület		Pályázat költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2019. évi teljesítése
				megnevezése	kiterjedése (ha)			
szemléletformálás az ŐNPI működési területén			dekében, hogy a nemzeti park területét minél kisebb hulladékterhelés érje.					
H2020 Contracts2.0	2019.06.01. – 2023.05.31.	European Comission	Az ŐNPI megvizsgálja az agrár-környezetvédelmi beavatkozások különböző megközelítéseit, és elemzi azok hatékonyságát befolyásoló tényezőket. A meglévő fizetési rendszereken kívül (pl. Agrár-környezetvédelmi támogatások) az ŐNPI megvizsgálja az ökoszisztéma-szolgáltatások támogatásán alapuló új megközelítés bevezetésének lehetőségét.	ŐNPI területén belül gazdálkodók		26 625 000	26 625 000	904 792
D2C – DaRe to Connect	2018.06.01. – 2021.05.31.	Danube Transnational Programme Interreg	A Duna Régió ökológiai összeköttetésének támogatása a zöldövezet mentén a Natura 2000 területek összekapcsolá-	ŐNPI működési területe	nr.	48 000 000	48 000 000	13 198 636

Projekt címe	Időtartama	Forrás megnevezése	Projekt célok, tevékenységek röviden	Célterület		Pályázat költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2019. évi teljesítése
				megnevezése	kiterjedése (ha)			
			sával					
Muraközi Ló Génmegőrzési Program 2019.	2019.01.01. – 2019.12.31.	Agrárminisztérium	A program célja egy értékes géntartalék megmentése, ezáltal a muraközi típusú ló fenntartása, újratenyésztése lehetővé válik.	ÖNPI működési területe	nr.	12 390 000	12 390 000	12 390 000
Téry Ödön Nemzeti Turisztaház-fejlesztési Program 2019.	2019.01.01 – 2020.06.30.	Miniszterelnöki Kabinetiroda	Az Őrségi Nemzeti Parkba érkező turisták kiszolgálási színvonalának növelése az Igazgatóság Keserúszeri Vendégházának komfortnövelő felújítása révén	ÖNPI működési területe	nr.	45 000 000	45 000 000	0
Összesen						3 708 278 940	3 679 827 140	611 027 896

8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenységek

8.1 Az Igazgatóság ügyiratforgalma

Igazgatóságunk központi iratkezelése az IQtató SQL nevű iktatóprogramon történik. A Központi Érkeztető Rendszerből az ügyiratok hivatali kapun keresztül, illetve papír alapon jutnak el hozzánk. Az elektronikusan érkező iratok is nyomtatásra kerülnek, illetve digitálisan is lementjük őket. A digitalizált dokumentumok tárolása – mivel azt az iktatóprogram nem teszi lehetővé – a központi szerveren történik. Az iktatóprogram email-rendszerrel, illetve hivatali kapuval való összekapcsolása nem lehetséges. Az ügyiratok ügyintézőnek való továbbítása a programon keresztül nem megoldható, így az ügyintézési folyamat nehezen nyomon követhető. A küldemények továbbítása postai, valamint elektronikus úton (email, hivatali kapu, e-papír) egyaránt történik, nagyságrendileg a kimenő ügyiratforgalom egyharmadának küldése történik elektronikusan. A hatósági ügyek intézése nagyrészt hivatali kapun keresztül valósul meg. A 2019. évi ügyiratforgalom 7812 iratot tartalmazott. Ezek közül 2232 e-mail, 2154 postai levél, 1474 Hivatali Kapu, 20 honlap, 17 Céghkapu és 1913 pedig egyéb (pl. belső levelezés) útján bonyolódott.

Igazgatóságunknál a munkavállalók rendelkeznek ügyfélkapus tárhellyel. Az új belépők a munkába állás után legkésőbb 15 napon belül nyilatkozatot tesznek a biztonságos kézbesítési szolgáltatásra alkalmas elektronikus elérhetőségükről, valamint hozzájárulnak természetes személyazonosító adataik kezeléséhez. A meghírusulási igazolásból látható, hogy ki nem veszi át az elektronikus küldeményt. A fizikai állomány tagjai azok, akik elsősorban nem használják az ügyfélkapujukat, ott is az idősebb korosztály, akinek otthon nincs internet hozzáférése, vagy számítógépe sem, és a munkaköréből adódóan a munkavégzéséhez sincs rá szüksége. Ők továbbra is kérik a papír alapú kiadmányozást.

Az iktatórendszerünk nem alkalmas az e-HR folyamatra. Másik iktatórendszer bevezetése - mely alkalmas lenne az e-HR eljárásra-, nagyon költséges lenne. Az e-személyi anyagok tárolására, valamint biztonsági mentésére szükségünk lenne tárhely bővítésre.

8.1.1 Szakvélemény adás, adatközlés hatóságok részére

Működési területünk a Vas és a Zala Megyei Kormányhivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztálya Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztályának illetékességi területét érinti, valamint egyes ügyekben a Pest Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztályának illetékességi területét. A szakértői munka és a terepi munkarészek zömét a Természetmegőrzési Osztály, valamint az Természetvédelmi Őrszolgálati Osztály végezte. A fenti hatóságok összesen 123 ügyben keresték meg Igazgatóságunkat. A Vas Megyei és Zala Megyei Kormányhivatal Erdészeti Osztálya további 35 ügyben küldött megkeresést. Elővásárlási ügyek közül 346 zajlott az Igazgatóságon.

Igazgatóságunk a 481/2013. (XII. 17.) Kormányrendelet 42. § d) alapján vesz részt a településrendezési, illetve térségi rendezési tervek véleményezésében. 2019 folyamán Igazgatóságunk 63 eljárásban vett részt.

8.1.2 Jelentési feladatok az Agrárminisztérium számára

Igazgatóságunk a szakmai irányító szerv által kért jelentéseket, adatszolgáltatásokat az év folyamán maradéktalanul határidőre teljesítette. Elkészítette a 2018. évre vonatkozó szakmai és pénzügyi beszámolóját. Jelentést készített a 2018-ben elvégzett kutatási és monitorozás feladatokról is. A Költségvetési és Gazdálkodási főosztály felé az államháztartási jogszabályokban meghatározott követelményeknek megfelelően eleget tettünk beszámolási és

adatszolgáltatási kötelezettségünknek. A Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály számára beküldtük 2018. évi vagyonkezelési tervezést és jelentést, valamint havi rendszerességgel a Természetvédelmi Őrszolgálat működéséről, hatósági feladatairól beszámoló jelentést. Rendszeres tájékoztatást adtunk a közbeszerzési eljárásainkról.

A Személyügyi Főosztály részére rendszeresen adatot szolgáltatunk a létszám- és bérgazdálkodásra vonatkozóan.

8.1.3 Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés

Igazgatóságunk 2019-ben összesen 571 ügyben levelezett különböző ügyfelekkel különböző témákban. Ezek között a legjelentősebb számban a kaszálási bejelentések (440 db) voltak. Kisebb számban érkeztek területbérletekkel kapcsolatos megkeresések (45 db) és terület felajánlások megvásárlásra (20 db). Emellett voltak engedélyezési eljárásokat megelőző állásfoglalás kérések (23 db), lakossági bejelentések (31 db), valamint szakdolgozó és szakmai gyakorlatos jelöltek megkeresései (12 db).

8.2 Szabálysértés

A 2012. évi II. törvény alapján Igazgatóságunk már nem szabálysértési hatóság, ezért a Vas Megyei Kormányhivatalnál vagy az illetékes rendőrkapitányságokon kezdeményezhet szabálysértési eljárást. 2019-ben nem kezdeményeztünk szabálysértési eljárást. Ugyanakkor egyes lopásként indított ügyeink végül tulajdon elleni szabálysértésként folytatódtak.

8.3 Természetvédelmi bírság

A Vas Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztályán 15 eljárást kezdeményeztünk. Ezek között volt védett ill. Natura 2000 területet érintő illegális szemét elhelyezés, rét engedély nélküli műtrágyázása, illegális fakitermelés, illegális, a védett rétet károsító szóró létesítés, vízmederben engedély nélkül végzett munka, denevérek veszélyeztetésével végzett építési munka.

Az ügyek többségében természetvédelmi bírság nem került kiszabásra. Két ügyet a Katasztrófavédelem felé jelentettünk, ez szennyvíz rétre ill. közterületre folyásának bejelentése volt.

8.4 Büntető ügyek

A rendőrség felé 5 bejelentésünk volt, egy fehér golyóra lövés, egy vadkamera lopás és három falopás ügyében.

8.5 Polgári perek

2019-ben új per nem indult. A 2018-ban a Kőszegi Járásbíróság Bárdics Zoltánné (9737 Bozsok, Rákóczi u. 127.) felperesnek,- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (1149 Budapest, Bosnyák tér 5.) által képviselt Magyar Állam I.r., Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság (9941 Őriszentpéter, Siska szer 26/A.) II.r. és Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (1149 Budapest, Bosnyák tér 5.) III.r. alperesek ellen tulajdonjog megállapítása iránt indított 3.P.20.155/2017/37. számú perben a bíróság a keresetet ítéletével elutasította, kötelezte a felperest, hogy saját költségei viselése mellett fizessen meg II.r. és III.r. alpereseknek személyenként 54.480,- (ötvennégyezer-négyszáznyolcvan) forint perköltséget 15 napon belül. Ezt az ítéletet a felperes megfellebezte, az ügy 2019-ben folytatódott. A másodfokú eljárásban szintén elutasították a felperes kérelmét. A felperes felülvizsgálati kérelmet nyújtott

be a Kúriához, melynek kapcsán a tárgyalást később tűzik ki.

8.1. táblázat: *Bírságok*

	Ügyek száma	Kiszabott bírság összege (eFt)
Szabálysértési eljárás	0	0
Helyszíni bírság	8	130000

8.2. táblázat: *Büntető ügyek*

	Feljelentések száma	Eredményes	Eredménytelen	Folyamatban
Természetkárosítás	1	0	1	0
Hulladékgazd. rendjének megsértése	4	1	2	1

8.3. táblázat: *Polgári perek*

	Ügyek száma	Nyert	Vesztett	Folyamatban
Polgári perek	1	1	0	0

9. Természetvédelmi őrszolgálat

9.1 Alapadatok

9.1.1 Személyi feltételek

Igazgatóságunk Természetvédelmi Őrszolgálat az év során 3 tájegységben, 11 fővel látta el feladatait, ebből 10 fő felsőfokú, 1 fő középfokú végzettségű volt. Az év során egy kolléga felmondott, helyette az év közepén tudott munkába állni egy másutt már tapasztalatokat szerzett természetvédelmi őr. A szűk létszám már a nemzeti park területén is nehézzé teszi a feladatellátást.

A jogszabályban előírt képesítéssel és az egyéb szükséges jogosítványokkal (maroklófegyver vizsga, „B” kategóriás jogosítvány) is mindenki rendelkezik. Középfokú idegen nyelv ismerete 7 főnek van, német, ill. angol nyelvből, illetve 1 főnek francia, 1 főnek angol nyelvből felsőfokú nyelvvizsgálója van. Egy fő PhD fokozatot szerzett.

Az egy főre jutó terület tekintetében az országos átlagot 10 fős létszámbővítéssel érjük el.

9.1.2 Technikai felszereltség, őrszolgálati irodák

A jogszabályban előírt egyenruházattal az őrszolgálat minden tagja rendelkezik, de a beszerzések csak a terepi egyenruhára korlátozódnak, társasági egyenruhára nem. A rendszeresen, minden tájegységben, tartott helyszíni őrszolgálat-vezetői ellenőrzések eredményeként azt az örök előírászerűen viselik.

Jelenleg 9 gépjármű (3 db Suzuki Jimny, 5 db Toyota Hilux, 1 db Dacia Duster) áll az őrszolgálat használatában, műszaki állapotuk a jó és a kiváló között van. Az Észak-Vasi Területi Osztályon lévő gépkocsikat ugyan nemcsak az Őrszolgálat, hanem a többi dolgozó is használja, ez azonban nem okoz fennakadást a munkavégzésben.

Az Őrségi Nemzeti Park területén dolgozó 8 természetvédelmi őr az év nagy részében összesen 5 db őrszolgálati gépkocsival rendelkezett, így itt a gépkocsi használat összehangolásával, illetve páros szolgálattal igyekeztünk megoldani a helyzetet. Az év végén egy Dacia gépkocsival bővült az állomány. A javuló gépkocsi ellátottság kissé ellensúlyozza a létszámbeli hiányosságokat.

Az őrszolgálat minden tagja rendelkezik szolgálati mobiltelefonnal, kézi távcsővel. 6 db spektív (állványos távcső) áll rendelkezésre.

Az őrszolgálat használatában van még 13 db digitális fényképezőgép. A mobile mappar-ek sok problémája miatt az Őrszolgálat okostelefonos alkalmazással is gyűjt adatokat, a tervek szerint teljesen erre állunk át.

9.1.3 Polgári természetőrök

25 fő polgári természetőr segíti munkánkat. Sérült madarak begyűjtésében, monitorozási feladatokban és közös hétvégi szolgálatban is lelkesen részt vesznek.

9.2 Feladatellátás

9.2.1 Hatósági feladatellátás

A szolgálatteljesítés a létszám és az egyéb feladatok miatt korlátozott. Leginkább a rendszeres területbejárás marad el.

A jogellenes tevékenységeket ezért gyakran későn észleljük, ami nemcsak az elkövetők felderíthetlenségét okozza, hanem a területek, értékek is nagyobb kárt szenvednek. A kiemelten kezelt tavaszi tőzike őrzését polgári természetőrök és a Vas Megyei Rendőrfőkapitányság munkatársainak segítségével oldottuk meg.

9.2.2 Együtműködés más hatóságokkal

Rendszeresen együttműködtünk - a megkötött együttműködési megállapodások alapján - a területileg illetékes rendőri, katasztrófavédelmi szervekkel, valamint a polgárőrséggel. Közös járőrszolgálatot láttunk el a rendőrhatalóság tagjaival, elsősorban a védett területeken végzett engedély nélküli közlekedés visszaszorítása, illetve a saját vagyongazdálkodásban lévő erdők vagyongazdálkodásának érdekében. A rendőrséggel való közös szolgálat örömdetes módon rendszeres lett.

A Magyar Államkincstár munkatársaival mezőgazdasági támogatások ellenőrzése kapcsán 75 esetben bonyolítottunk le helyszíni ellenőrzést, amelyben 12 munkatársunk vett részt. Az együttműködés célja, hogy az évente, részben véletlenszerűen, részben kockázatelemzéssel kiválasztott gazdálkodók VP agrárkörnyezetgazdálkodási intézkedéseinek, VP Natura 2000 kompenzációs kifizetések és a természetvédelmi vonatkozású kölcsönös megfeleltetési szabályok (JFGK2,3) helyszíni ellenőrzésében résztvevő munkatársaink a Kincstár munkáját segítve, szakértőként működnek közre. Az ellenőrzések szinte kivétel nélkül a Kincstár által előre kiválasztott gazdálkodókra terjednek ki. Évente egy két esetben azonban, a gyepterületeken rendellenesség, a 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet megszegésének észlelése esetén eseti ellenőrzést is kezdeményezünk a Kincstárnál.

Igazgatóságunk biztosította az ellenőrzések lebonyolításához szükséges, terepi ismeretekkel rendelkező szakértői jelenlétet. Az azonos napon, azonos időpontban, de egyszerre több helyszínen lezajló helyszíni ellenőrzések esetében is megoldott volt a folyamatos munkához szükséges létszámú szakértők jelenléte Igazgatóságunk részéről. Szakembereink feladataikat mind a közösségi, mind a hazai jogszabályok teljes körű betartása mellett végezték. Igazgatóságunk szakemberei, a Megyei Kormányhivatalok Helyszíni Ellenőrzési Osztályaival előre egyeztetett időpontokban mindig a helyszíni ellenőrök rendelkezésére álltak.

Az ellenőrzésekben résztvevő munkatársaink, a Megyei Kormányhivatalok helyszíni ellenőrzésben érintett munkatársai és a NÉBIH munkatársai között jó munkakapcsolat alakult ki az évek során. Az együttműködés hatékonysága továbbra is példás. A helyszíni ellenőrzések lebonyolítása, még az azonos időpontban különböző helyszíneken elvégezve is gördülékeny. Elmondható mindez a gazdálkodókkal való kapcsolattartásra is. Az évenkénti rendszeres ellenőrzések hatására a gazdálkodók nagy része már tudja, hogy a természetvédelmi előírások betartásának kérdésében melyik területileg illetékes természetvédelmi őrhöz fordulhatnak tanácsért, segítségért. Ezzel megelőzhető az a helyzet, hogy a helyszíni ellenőrzéskor derül csak fény az előírások részbeni be nem tartására, amely ezután a Kincstárnál szankciót von maga után.

Problémák, a természetvédelmi előírások részbeni vagy teljes be nem tartása leginkább csak az olyan gazdálkodóknál fordul elő, akik helyszíni ellenőrzést eddig még sohasem kaptak ill. területalapú támogatáson kívül másra nem nyújtottak be kérelmet. Leggyakoribb ilyen probléma a vadriasztó láncfüggöny használatának hiánya, a bűvósávok meghagyásának hiánya ill. a kaszálási időpont bejelentésének a mellőzése.

9.2.3 Nem hatósági feladatok ellátása

A hatósági, szakhatósági eljárásokban a Vas Megyei Kormányhivatal az Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának bevonását kérte, elsősorban a friss terepi információk szükségessége, a helyszíni bejárások és a határozatokban foglaltak ellenőrzése miatt.

Rendszeresen végeztük a védett, fokozottan védett, illetve Natura 2000 jelölőfajok monitoringját. Emellett az őrszolgálat tagjai végezték a saját vagyonkezelésben lévő gyepek kezelésének monitorozását is.

Az örök részt vettek az élőhelymegőrzési, terület-fenntartási munkákban. A közfoglalkoztatás 2018-as megszűnése után az őrszolgálat tagjai saját kezűleg végezték el a legfontosabb fizikai munkákat, főleg a szőcei láprét és a hasonlóan kiemelkedő értékű területek kaszálása, szénalehordása tekintetében.

Szükség szerint az örök részt vettek az ökoturisztikai osztály feladataiban.

Két ör az Észak Vasi Területkezelési Osztály munkáját segítette, így ellátták a sérült madarak gondozását, illetve a Chernel-kert és a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont működtetésében is részt vettek.

Az invazív bíbor nebáncsvirág irtását Magyarszombatfa és Velemér község határában végeztük.

5 db gólyafészek tartóra helyezését, 1 db tartóra helyezett fészek felújítását illetve javítását végeztük el. 1 fészeknél pelenkát készítettünk, 2 helyen pedig a gólyák fészkeből kihullott anyagokat távolítottuk el az ereszcatornából.

Iskoláknak, óvodáknak szerveztünk környezetvédelmi jeles napokkal (Víz Világnapja, Madarak és Fák Napja) kapcsolatos rendezvényeket, amelyeknél célunk, hogy a gyerekek közvetlen kapcsolatba kerüljenek a természettel és aktív tevékenységet végezzenek. Ezért ezeket lehetőleg a természetben, patakparton, parkban, erdőben rendeztük.

Csoportok vezetését is elláttuk, a természetvédelmi örök által vezetett, előre tervezett túrákon kívül felsőoktatási intézmények csoportjait és külföldi csoportokat vezettek természetvédelmi őrreink.

9.1. táblázat: Őrszolgálat

	Felsőfokú végzettségű	Középfokú végzettségű	Összesen
Létszám	10	1	11

	Átlagosan	Minimum	Maximum
Az egy főre eső illetékességi terület (ha)	30 448	7 084	99641
Az egy főre eső védett természeti terület (ha)*	4 986	87	11 624

Helyszíni bírságok száma	8
Szabálysértési eljárások száma	0
Természetvédelmi bírság kiszabására irányuló elj.	15
Az igazgatóság által tett feljelentések száma**	4

*nem védett Natura 2000 területek nélkül

** nem természetvédelemmel kapcsolatos feljelentés

10. Költségvetés és vagyon

10.1 Kiadások

Igazgatóságunk 2019. évi tervezett eredeti előirányzata 481 346 000 Ft volt, ezzel szemben az év végi módosított előirányzat 2 286 025 296 Ft, a kiadási teljesítés 1 512 917 063 Ft.

Az elemi költségvetésben meghatározott, kiadási előirányzat közel 50%-a a személyi juttatások tervezéséhez kapcsolódott, 198 millió Ft volt dologi kiadásokra tervezhető, mindössze 7 millió Ft pedig beruházási kiadásokra. Az év folyamán azonban a beérkező agrártámogatások és a saját bevételek előirányzatosítása lehetővé tette az év közben felmerülő kiadások finanszírozását.

Likviditási probléma nem merült fel, a bevételeink kiszámítható időpontban megérkeztek, melyből a kiadásokat ütemezni lehetett.

10.2 Bevételek

Igazgatóságunk 2019. évben 2 254 863 808 Ft bevételt realizált, melyből a 2018. évről áthúzódó felhasználható előirányzat-maradványa 1 130 453 148 Ft volt. Bevételeink túlnyomó részét a költségvetési támogatás (638 738 384 Ft), valamint az EU-s források (KEHOP, LIFE stb.) tették ki. A tervezett saját bevételi összegek túlteljesültek. Ennek oka egyrészt a vásárolt erdőknek köszönhető, melyből a tervezettnél több bevételünk származott. Másik oka pedig az, hogy a mezőgazdaságban is a tervezettnél több értékesítésre kerülhetett sor (állat, bála stb.)

A mezőgazdasági támogatások a vagyongazdálkodás terén felmerült működési kiadások finanszírozásában nyújtottak segítséget, azonban a tervezetthez képest alulteljesültek a kifizetések következő évre történő áthúzódása miatt.

KEHOP pályázatok bonyolítása kapcsán 2016-tól folyamatosan, több alkalommal előleget kaptunk, mely 2019-ben sem került még maradéktalanul felhasználásra. 2019. év végén 1 036 302 709 Ft EU-s pályázati maradványt tartunk nyilván.

10.3 Vagyon

Az Igazgatóság vagyonának alakulását a 10.3. táblázat mutatja. 2019-ben legjelentősebb eredmény: elkészült az erdei iskola épülete. A sok évig irodaként működő épületből 2018-ban sikerült az új irodaházba átköltözni, ezáltal lehetővé vált a - régen is erdei iskolai funkciót ellátó - épület teljeskörű felújítása. Emellett pályázati forrásokból lehetőségünk volt terepjárók, valamint mezőgazdasági gépek beszerzésére is.

10.1. táblázat: Kiadások

		Eredeti előirányzat (Ft)	Teljesítés (Ft)
Működési kiadások	Személyi juttatás	230 761 000	445 160 829
	Munkaadót terhelő járulék	45 184 000	85 506 404
	Dologi kiadások	198 212 000	449 735 668
	Egyéb működési célú támogatások ÁH-on belülrre	0	33 456 235
Felhalmozási kiadások	Egyéb felhalmozási célú kiadások	0	0
	Intézményi beruházási kiadás	7 189 000	496 667 232
	Felújítás	0	2 390 695
Kiadások összesen		481 346 000	1 512 917 063

10.2. táblázat: Bevételek

		Eredeti előirányzat (Ft)	Teljesítés (Ft)
Támogatások államháztartáson belülről	Működési	123 365 000	111 245 882
	Felhalmozási	0	110 000 178
Működési bevételek		114 498 000	215 479 062
Felhalmozási bevételek		0	7 880 176
Átvett pénzeszközök	Működési	0	32 510 317
	Felhalmozási	0	8 556 661
Központi, irányítószervi támogatás		243 483 000	638 738 384
Maradvány igénybevétele		0	1 130 453 148
Összes bevétel		481 346 000	2 254 863 808

10.3. táblázat: Vagyon

	Bruttó érték (Ft)	Értékcsökkenés (Ft)	Nettó érték (Ft)
Immateriális javak	21 781 580	17 534 967	4 246 613
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	5 602 299 824	320 087 595	5 282 212 229
Befejezetlen beruházás	156 210 289	0	156 210 289
Gépek, berendezés, felszerelés, Járművek	913 290 619	594 759 272	318 531 347
Tenyészállatok	105 307 815	43 360 970	61 946 845

10.4. táblázat: Befektetett eszközök

	Előző évben (eFt)	Tárgyévben (eFt)
Szellemi termékek	6 772	4 247
Immateriális javak összesen	6 772	4 247
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	5 106 327	5 282 212
Gépek, berendezések és felszerelések, Járművek	273 977	318 531
Tenyészállatok	58 781	61 947
Beruházások, felújítások	44 266	156 210
Tárgyi eszközök összesen	5 483 351	5 818 900
Nemzeti vagyonba tartozó befektetett eszközök mindösszesen	5 490 123	5 823 147

10.5. táblázat: Nemzeti vagyonba tartozó forgóeszközök

	Előző évben (eFt)	Tárgyévben (eFt)
Vásárolt készletek	15 088	18 542
Befejezetlen termelés, félkész termékek, késztermékek	84 194	150 836
Növendék-, hízó és egyéb állatok	86 452	62 745
Nemzeti vagyonba tartozó forgóeszközök:	185 735	232 123

10.6. táblázat: Épületek

Az épület típusa	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Iroda	2	0
Információs Centrum	1	0
Kóstolóház	1	0
Vendégház	1	0
Látogatóközpont	3	0
Múzeum (Ság hegy)	1	0
Műemlék együttes	1	0
Fedett kerékpártároló	1	0
Szociális épület	1	0
Tanya (volt TSZ major 6 épülettel)	6	0
Állattartó épület	3	0
Szarvasmarha istálló	2	0
Natura 2000 fogadóépület	1	0
Játszóház	1	0
Strandfürdő épületegyüttes	1	0
Madárröpde	2	0
Erdei Iskola (Nat. 2000 Harmatfű Oktatóközpont)	1	1

10.7. táblázat: Eszközök

Az eszköz megnevezése	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Mezőgazdasági munkagép	91	15
Terepjáró	17	2
Egyéb gépjármű	35	3
Motorkerékpár	0	0
Kerékpár	0	0
Vízi jármű	3	0
Videokamera	0	0
Digitális fényképezőgép	33	2
Hagyományos fényképezőgép	1	0
Spektív	7	0

Kézitávcső	48	12
Éjjellátó készülék	1	0
Számítógép (notebook)	82	11
Mobiltelefon	79	19

11. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok

11.1 Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra

11.1.1 Látogató- és oktatóközpontok

Őriszentpéter: Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont szállásépületének felújítása 2019. őszén sikeresen befejeződött. Az épületegyüttes szálláshelye a továbbiakban erdei iskolai bázishelyként működik. Az oktatóközpont épülete jelenleg nem tölti be funkcióját, felújítása, erdei iskolai kiszolgáló épületté alakítása tervben van.

Natura 2000 Látogató- és Fogadóközpont

Az Őriszentpéter központjában lévő épületegyüttes fogadóközpontjának első emeletén kialakított „Az Őrség természeti értékei” elnevezésű interaktív kiállítás négy termen keresztül mutatja be interaktív módon az őrségi élőhelyeket. A ház körüli élővilág, az őrségi őshonos gyümölcsfajták, az erdei és réti életközösségek, valamint a vizes élőhelyek őrségi jellegzetességeit minden teremben egy-egy kapcsolati hálóval szemléltető installáció prezentálja. A kiállítás 2018. júliusa óta látogatható, az érdeklődők visszajelzése alapján nagy népszerűségnek örvend.

Az épület földszintjén kapott helyet a Tourinform Őrség iroda, mely az országos tourinform hálózathoz kapcsolódva segíti a térségbe érkezők turisztikai információkkal való ellátását. Az irodának köszönhetően szélesebb körben tudjuk népszerűsíteni saját kiadványainkat és szolgáltatásainkat is, hiszen nemcsak azok térnek be hozzánk, akik a nemzeti park iránt érdeklődnek. Ezen kívül a térségi szolgáltatókkal való kapcsolattartás is gördülékenyebb a tourinform égisze alatt.

Az épületben található a nemzeti park ajándékboltja és kávézója is. Az ajándékbolti kínálat nemcsak „saját-márkás” termékekből áll, igyekszünk a természetvédelmi témájú kiadványok, könyvek széles palettáját is kínálni a hozzánk érkezőknek a legkisebbektől a felnőttekig. Emellett a helyi, illetve védjegyes termelőktől megvásárolható és piacképes áron értékesíthető termékeket is kínáljuk.

A fogadóközpont udvarán kerékpártároló és pihenő padok biztosítják a látogatók kényelmét.

A látogatóközpontban kapott helyet a működési területünk Natura 2000 területeit bemutató kiállítás és az Igazgatóság adminisztratív központja is.

Kőszeg: Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont

Az Európai Unió támogatásával 2006-ban felépült, a 2010-ben az év látogatóközpontja címet elnyert Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban olyan kiállítások látogathatók, melyek híven szemléltetik a környék jellegzetes élővilágát. Interaktív kiállítótermünkben a gyerekek játékos formában ismerkedhetnek a természettel. A hét kiállító-egységben a madarak életét kísérhetik figyelemmel. A központ mellett található arborétumban madárvédelmi mentőközpont működik: sérült vagy elárvult madarakat ápolunk. A látogatóközpontban multimédiás konferenciaterem, a parkban óriás puzzle, sövénylabirintus várja a vendégeket.

11.1.2 Tanösvények

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő tanösvények:

- Rezgőnyár tanösvény
- Sárgaliliom tanösvény
- FÜRGE Cselle tanösvény
- Szomoróczy tanösvény
- Szala-menti tanösvény
- Élet a kaszálógyümölcsösben Tanösvény
- Felsőszéri tanösvény
- Körtike tanösvény
- Hármashatár tanösvény
- Rába-menti tanösvény
- Nyugati pont tanösvény
- Rókagomba tanösvény
- Áfonyás tanösvény
- Malomgát tanösvény
- Tőzegmohás láprét tanösvény
- Dobogó-erdő tanösvény
- Felelős hulladékgazdálkodás tanösvény
- Védett növényeket bemutató tanösvény (Chernel-kert, Kőszegi TK)
- Madárvédelmi tanösvény (Chernel-kert, Kőszegi TK)
- Ság-hegy élővilága tanösvény (Sághegyi TK)
- Ság vulkánösvény (Sághegyi TK)

11.1.3 Egyéb bemutatóhelyek

Őrségi Népi Műemlékegyüttes

A Szalafő-Pityerszeren található Őrségi Népi Műemlékegyüttes épületei a 2019-as évben is hűen szolgálták az Őrségbe látogatók ismereteinek bővítését a népi építészettel kapcsolatban. A Pityerszeren tartott rendezvényeink, foglalkozásaink (hagyományos, kézi tökmagolaj-sajtolás, Őrségi kerekperccs sütés, íjászokodás, mézeskalács díszítés, kincskereső játék, bőrözés) jelentősen hozzájárultak a látogatószám növekedéséhez.

2019. tavaszán új recepció-helyiséggel tudtuk kezdeni a turisztikai szezont, ahol a jegypénztár mellett ajándékboltot is létrehoztunk.

Egy újabb családbarát attrakcióval is bővült szolgáltatásaink köre: megnyitottuk a Természetismereti és népi hagyományok öko-aktív élményközpontját, rövidebb nevén a Játszóparkot, melynek fő célközönsége az óvodás, kisiskolás korosztály.

Megújult információs és irányító táblákkal láttuk el a műemlékegyüttes területét, ezzel is biztosítva az érkező vendégek könnyebb eligazodását.

A műemlékegyütteshez tartozó büfé és szatócshop helyiségeket továbbra is bérleményként üzemeltettük.

A műemlékegyüttes területén igénybe vehető családbarát szolgáltatások egyikeként a Pityerke játszótér továbbra is biztosította az önfelelő mozgás lehetőségét a legkisebbek számára.

Az élő múzeum elvét követve továbbra is fenntartottuk a baromfiudvart és a kecskesimogatót.

A műemlékegyüttes területén lévő „Élet a kaszálógyümölcsösben” interaktív tanösvény és az éjszakai életet bemutató kiállítás a természetismereti szemléletformálásban töltött be fontos szerepet.

A műemlékegyüttestől ebben az évben is folytatódtak a rendszeresített túrák az eurázsiai vadlovak és az európai bölények bemutatására is. Ezek a túrák az egyéb Pityerszeren igénybe vehető kiegészítő szolgáltatásokkal kombinálva sok csoport komplex megismerési igényét szolgálták.

Sághegyi Múzeum

A Sághegyi Múzeum néhány éve történt teljes felújítása, interaktív kiállítási egységekkel való kiegészítése, a teljes kiállítási anyag megújítása minőségi javulást jelentett a kínálati oldalon. A bemutatóhelyet 2019-ben Celldömölk Város Önkormányzat üzemeltette.

Ökoturisztikai Információs Centrum

Az Apátistvánfalván létesült bemutatóhely a szlovén ajkú Rába-menti turisztikai vállalkozások segítségével, a szomszédos natúrparkokkal (Goričko, Raab) való kapcsolatok kiterjesztését, a helyi közösség szemléletformálását tűzte ki célul. A 2019-es évben az épület több környezeti nevelési, szemléletformálási eseménynek adott otthont. Elsősorban a helyi, Apátistvánfalván működő általános iskola tanulói, valamint a határ menti szlovéniai, magyar tannyelvű iskolák diákcsoportjai vettek részt a természetismereti foglalkozásokon, illetve a vendvidéki szakvezetési túrák elsődleges kiindulópontjaként funkcionált.

Természetturisztikai Kutatóközpont és Kutatóház (Lápok Háza)

A Lápok Házában kapott helyet „A lápok titokzatos világa” elnevezésű interaktív kiállítás, mely az őrségi lápok jellegzetességeit hivatott bemutatni. A házban található kiállítás mellett ajándékbolttal és turisztikai információ-nyújtással segítettük az ide látogatókat. A ház udvarán található kültéri tanterem fedett helyen biztosította a különböző foglalkozásokat. Itt kapott még helyet egy kis játszótér és egy kialakított szalonnasütő hely is. Az itt nyújtott szolgáltatásokat bővítette a tőzegmohás lápréten található tanösvényen vezetett túra, illetve a Szőce-patakon végzett biológiai vízminőség vizsgálat, a patak makrogerinctelen faunájának bemutatása is.

2019-ben a bemutatóhely április 1-től november 3-ig a hét minden napján nyitva tartott.

11.1.4 Erdei iskolai bázishelyek

Harmatfű Erdei Iskola

Az erdei iskola bemutatása a 11.1.6 fejezetben található.

11.1.5 Szálláshelyek

Keserűszeri Vendégház és sátorozóhely

A Keserűszeri Vendégház 4 db négyágyas szobával, illetve a vendégház udvarán 30 fős sátorozóhellyel és a hozzá tartozó vizesblokkal, konyhával várta 2019-ben is vendégeit. A vendégház Őriszentpéter egy eldugott, erdővel körülvett településrészén helyezkedik el, a csend és nyugalom után vágyakozók ideális szálláshelye, azonban a mai kor elvárásainak már nem minden tekintetben felel meg. A 2-2-szobához tartozó közös fürdőszoba sajnos évről évre jelentős mértékben csökkenti az érdeklődők számát.

Többek között ezért nyújtottunk be 2019-ben pályázatot a Téry Ödön Turistaház Fejlesztési Programba, abban bízva, hogy komfort-növelő felújítással újra kedvelt szálláshelye lesz az Őrségbe érkező természetbarát vendégeknek.

A sátorozóhely vizesblokkja és konyhája is felújításra szorul. Minden évben elvégezzük a szükséges higiéniai és tisztasági követelményeknek megfelelő javítási munkákat, de az épület állaga nagyobb felújítást igényelne.

Harmatfű Erdei Iskola Szállás

2019. októberétől működik ismét erdei iskolai szálláshelyünk. Természetesen nemcsak erdei iskolai programban résztvevő diákokat kívánunk fogadni a jövőben, szálláshelyünk nyitva áll az osztálykirándulók, baráti társaságok, kirándulócsoporthoz, vagy a családok előtt is. A szálláshely részletes bemutatását a 11.1.6. fejezet tartalmazza.

11.1.6 Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények

Harmatfű Erdei Iskola

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont 2018. őszén kezdett átépítésének köszönhetően 2019. szeptember 28-án átadhattuk új erdei iskolai bázisunkat, a Natura 2000 szeminárium szálláshelyet, melyet rövidebb, ismertebb nevén Harmatfű Erdei Iskola szálláshelynek neveztünk el. A felújított épület 10 szobájában összesen 33 főt tudunk elszállásolni, két-, három-, és négyágyas szobákban. Emellett melegítőkonyha és egy közösségi helyiség található még az épületben. Az épület környezetében egy fedett kerékpártároló és egy tűzrakóhely került kialakításra, valamint itt kapott helyet a felelős hulladékgazdálkodás megismertetését szolgáló tanösvényünk.

Természetismereti és Népi Hagyományok Ökoaktív Élmenyközpontja

Az INTERREG V-A Ausztria-Magyarország Program, ATHU003- PaNaNet+ projekt keretében megépült beltéri foglalkoztató és játszóház az Őrségi Népi Műemlékegyüttesnél kapott helyet. A Játszópajta névezett épület célja egy egyedi foglalkoztató és játszóhely kialakítása volt, amely a kisgyermek és kísérőik számára egyaránt izgalmas, tartalmas és mozgáslehetőséggel bíró beltéri helyet kínál, egyedi kialakításával belsőépítészeti és tematikusan is jól illeszkedik az Őrségi Népi Műemlékegyüttes arculatához. A központi téma egy őrségi népmese, Gábor és Julinka története, melynek szereplői és helyszínei hagyományos népi játékok formájában játszhatóak végig. Az információs felületek a játékok használatát és a mese állomásait ismertetik. Az épület mozgáskorlátozottak számára is lehetőséget biztosít az önfeledt játékokra. A Játszópajta ingyenesen látogatható.

Felelős hulladékgazdálkodással kapcsolatos tanösvény

A tanösvény kialakításának célja a felelős hulladékgazdálkodási magatartás kialakításának segítése volt. Hat táblából álló tanösvényt alakítottunk ki, amin végighaladva az érdeklődők megismerik a hulladékgazdálkodás szintjeit, felismerik saját lehetőségeiket a hulladékgazdálkodás terén, tanácsokat kapnak és fogadalmakat tehetnek. A tanösvény állomásai a hulladékpiramis szintjein haladnak végig, kiegészülve egy általános táblával: 1. általános hulladékgazdálkodási ismeretek, 2. lerakás, 3. égetés, 4. újrahasznosítás, 5. újrahasználat és a 6. megelőzés, mint a hulladékprobléma kezelésének leghatékonyabb módja.

A táblák mondanivalójával aktivitásra ösztönözzük az olvasót. Ehhez releváns interaktív elemeket hoztunk létre: kiszámolhatják a látogatók, hogy bizonyos tettekkel mennyivel csökkenthetik a háztartásukból, munkahelyükről kikerülő hulladék mennyiségét, illetve játékos formában kaphatnak információt.

11.2 Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

11.2.1 Szakvezetési túrák, speciális túrák

A 2019-es esztendőben 5.255 fő vett részt összesen szakvezetéseinken. Ezek közül a speciális természetismereti túráinkon vettek részt a legtöbben, ahol szakvezetőink egy-egy aktuális természeti látványosságra hívták fel a figyelmet. Ebbe a munkába a Természetvédelmi Őrszolgálat és a Természetmegőrzési Osztály munkatársai is aktívan bekapcsolódtak.

11.2.2 Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvények

A **nyílt napok**, az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság környezeti nevelési, ökoturisztikai tevékenységében elsősorban nyílt túrákat jelentettek a 2019-es évben. A nyílt túrák célja egy-egy élőhely, faj vagy fajcsoport népszerűsítő bemutatása volt, fókuszba helyezve természetvédelmi jelentőségét. 2019-ben ilyen tematikájú túra volt többek közt pl. a tőzike túra, a kockásliliom túra, a túra a tőzegmohás lápréten, illetve a tárnics túra. Népszerűek voltak a különböző kampányokhoz igazodó túráink is, mint pl. a Pannon Természeti Élménynapok alkalmával szervezett túrák és a Magyar Nemzeti Parkok Hete alkalmával meghirdetett programok, illetve a központilag, minden nemzeti parkot érintő tematikus túrák is, pl. a Téli túrák, a Csillagséták és a Táj Nemzetközi Napja alkalmából meghirdetett programok is.

A **jeles napok** alkalmával a 2019-es évben az óvodás és az általános iskolás korosztály szemléletformálását céloztuk meg. Ilyen kiemelt alkalmat jelentett a Víz Világnapja, a Föld Napja és a Madarak és Fák Napja is. Ezen jeles napok alkalmából a térségi óvodákkal és iskolákkal való együttműködés alapján több állomásos természetismereti vetélkedőt szerveztünk, illetve segítettük az iskolák témaheti programjának megvalósítását.

A **saját szervezésű rendezvények** fő helyszínéül a leglátogatottabb bemutatóhelyünk kínálkozott a Szalafő-Pityerszeren lévő Őrségi Népi Műemlékegyüttes. A festői, mozaikos táj által körülölelt műemlékegyüttes infrastruktúrájával, tájképi adottságaival a rendezvények ideális helyszínét jelentette a 2019-es esztendőben is. A műemlékegyüttesnél a kiegészítő rendezvényelemek mellett (őrségi kerek pereg sütés, tökmagolajútés, játszóház, ijászat, mézeskalács díszítés, kincskereső játék) a fő hangsúly a táj, a környező természeti értékek, a házi és legelő állatok bemutatásán volt. Az eurázsiai vadlovak, az európai bölények bemutatása egyre népszerűbb programnak bizonyult, a kaszáló gyümölcsösök élővilágának bemutatása, a háziállatok megismerése mellett.

Emellett több kisebb rendezvényt is szerveztünk a 2019. évben. A Csörgőalma Oltónap az őshonos gyümölcsfajták népszerűsítését tűzte ki célul. A gyümölcsészettel kapcsolatos előadások mellett lehetősége volt a résztvevőnek őshonos oltványokat is vásárolni. A rendezvényen mintegy 300-an vettek részt, eredményeképpen 500 gyümölcsfa csemete talált gazdára.

A kőszegi Abért-tónál szervezett „Megjötték a madarak” elnevezésű kora tavaszi programunk célja a fészkelési helyükre hazatérő madarak megfigyelése és beazonosítása, rögzítése. 2019-ben kb. 150-en vettek részt ezen a programon és 55 madárfajt figyelhettek meg.

A kőszegi Madárvédelmi Mentőközpont munkatársai 2019-ben 11 alkalommal tartottak madárbemutatót megyeszerte.

2019 májusában immár tizenkettedik alkalommal került megrendezésre a Miénk itt a rét! a kőszegi Alsó-réten, mely hagyományosan Vas megye leglátogatottabb természetvédelmi rendezvénye, a pénteki napon az iskolás csoportok, szombaton pedig a családok ismerkedhettek a játékos feladatokon keresztül a rétek élővilágával.

Az Írott-kő Natúrparkért Egyesülettel közösen megrendezett iskolai és óvodai, illetve családi vetélkedőnek ezúttal 952 látogatója és 43 önkéntese volt.

A késő tavaszi, nyár eleji rendezvényeink közé tartozik az Őrségi Lepkekaland is, mely a szakmai vonulat mellett egyre erőteljesebben célozza meg az iskolai csoportok számára szervezett programrészeivel a szemléletformálás területét is. A családi lepke nap nyilván a családok főszereplésével, a természetismereti alapú tartalmas hétvégi kikapcsolódási lehetőségek között kínál vonzó alternatívát. A Lepkekaland a szakmai érdeklődőknek is érdekes programokat nyújt, ilyen pl. a fotóstúra, ahol kollégáink vezetésével az Őrség gazdag lepkevilágát tudják fotózni a szakemberek és a lelkes érdeklődők.

11.2.3 Erdei iskolák, erdei óvodák

Klasszikus erdei iskolai programot az októberben működésnek indult bázisunkon egy 15 fős csoportnak tudtunk biztosítani.

11.2.4 Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

Az Igazgatóság egész évben folyamatosan ellátta a környezeti neveléssel kapcsolatos feladatokat. Jó kapcsolatot ápoltunk a helyi óvodákkal, térségi általános és középiskolákkal, valamint felsőfokú oktatási intézményekkel. Az iskolák részére sok esetben terepi helyszínt, valamint szakmai segítséget nyújtottunk a tananyag könnyebb elsajátítása érdekében. Igény esetén előadásokat, valamint foglalkozásokat tartottunk a természetismeret és a természetvédelem témaköréhez kapcsolódóan. 2019-ban is tartottunk madárgyűrzési bemutatót a Pöttömsziget Óvodában, a Katica Óvodában és az Őriszentpéteri Körzeti Általános Iskolában. A Csillagséták nemzeti parkjainkban, a Víz Világnapi rendezvények és az éjszaka állatait bemutató programunk egyaránt népszerűeknek bizonyultak.

A nemzeti park területén lévő általános iskolákban téli előadásokat, terepi foglalkozásokat tartottunk, a szaktanárokkal egyeztetett időpontokban. Ezek célja az iskola közvetlen környezetében lévő természeti értékek fókuszba állítása, a természetvédelem népszerűsítése, a természetvédelmi őrszolgálat tagjainak bemutatkozása, tevékenységük megismertetése volt. Együttműködési megállapodások, természetismereti vetélkedőprogramok keretében az alábbi iskolák és óvodák környezeti nevelési munkáját segítettük:

- Kossics József Kétnyelvű Általános Iskola és Óvoda Felsőszölnök
- Körzeti Általános Iskola Őriszentpéter
- Apátistvánfalvi Kéttannyelvű Általános Iskola és Óvoda
- Kölcsey utcai Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Körmend
- Pankasz, Kistrákos, Viszák Általános Iskolája és Óvodája
- Csaba József ÁMK, Csákánydoroszló
- Széchenyi István ÁMK Általános Iskola, Nádasd
- Somogyi Béla Általános Iskola, Körmend
- Magyarlak – Csörötnek Általános Iskola és Óvoda
- Zalalövői Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
- Pöttömsziget Óvoda és Bölcsőde Bajánsenye
- Katica Óvoda Őriszentpéter
- Zalalövői Napközi otthonos Óvoda

- Kétnyelvű Általános Iskola Pártosfalva (Szlovénia)
- Izsák Imre Általános Iskola Zalaegerszeg
- Rábagyarmati Általános Iskola

Összesen 296 óvodás, 814 általános iskolás vett részt valamely általunk szervezett környezeti nevelési programon. Ezen kívül 96 fő felsőoktatási intézményben tanuló hallgatónak biztosítottunk terepgyakorlaton programot.

11.2.5 Kiadványok

Igazgatóságunk a 2019-es évben a már meglévő 3-féle kiadványt jelentetette meg újra két nyelven.

- 5 kihagyhatatlan látnivaló az Őrségi Nemzeti Parkban (6000 db magyar és 2000 db angol)
- Aktívan a zöldben (6000 db magyar és 2000 db angol)
- 6 kihagyhatatlan ritkaság az Őrségi Nemzeti Parkban (4000 db magyar és 1000 db angol)
- Chernel-kerti Madárvédelmi Mentőközpont - Éves tájékoztató 2019.

Ezen kívül a Pananet+ pályázatnak köszönhetően immár harmadik alkalommal adtuk ki nemzeti parki újságunkat, mely a Harmónia – Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság lapja nevet viseli. 11 000 példányban került terjesztésre, a nemzeti park valamennyi háztartásába eljuttattuk.

11.2.6 Látogatóstatisztika

Natura 2000 Látogató- és Fogadóközpont

2019-ben a fogadóközpontban működő Tourinform Őrség irodát kb. 9.300 fő látogatta meg. Az épület első emeletén kialakított kiállítás megtekintéséhez 1456 db teljes árú és 2381 db kedvezményes (diák/nyugdíjas) jegyet váltottak. 174 fő 6 éven aluli vagy fogyatékkal élő ingyenes látogató volt.

Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont

A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont látogatószáma az alábbiak szerint alakult: teljes árú jegyből 2.805 db-ot, kedvezményes (családi/diák/nyugdíjas) jegyből pedig 4.531 db-ot váltottak. Ingyenesen 1.191 fő látogatta az intézményt, így összesen 7.336 fő látogatót regisztráltunk 2019-ben.

Őrségi Népi Műemlékegyüttes

Az Őrségi Népi Műemlékegyüttes látogatói 2019-ben 15.444 fő teljes árú és 14.424 fő kedvezményes (diák/nyugdíjas vagy családi) jegyet váltottak, így összesen 29.868 fő belépőjegyet vásárló látogatta a múzeumot. Az ingyenes látogatók száma 3.408 fő volt. 2019-ben így mindösszesen 33.276 főt regisztráltunk.

Lápok Háza

A Lápok Háza látogatóinak száma 2019-ben a következőképpen alakult: 1.651 fő váltott teljes árú belépőjegyet, 2.032 fő pedig kedvezményeset (diák vagy nyugdíjas).

Kiegészítő szolgáltatásként 24 alkalommal vezettünk csoportokat a tőzegmohás lápréten, illetve 81 diáknak tartottunk biológiai vízminőség vizsgálatot a Szőce patakánál.

Sághegyi Múzeum

A bemutatóhelyet 2019-ben Celldömölk Város Önkormányzata üzemeltette, az éves látogatószáma 2.467 fő volt, melyből 715 fő váltott teljes árú belépőjegyet, 1.752 fő pedig kedvezményeset (diák, nyugdíjas vagy családi).

Szakvezetés, garantált túrák

Csoportok esetében előzetes egyeztetéssel szakvezetést 1.552 főnek biztosítottunk, garantált és nyílt túráinkon összesen 3.703 fő vett részt, így szakvezetéseinken 5.255 fő látogató volt.

Fotóstúrák

2019-ben is az Őrségi Lepkekaland programsorozat részeként hajnali fotóstúrát hirdettünk, melyen 11 fő felnőtt vett részt.

Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvény

A nyílt napokon szervezett túrák egy része ingyenes volt, melyen összesen 784-en vettek részt, egy részük pedig fizetős, ezeken 295 fő vett részt.

A jeles napok alkalmával 290 óvodás és 450 iskolás találkozhatott kollégáinkkal.

A saját szervezésű rendezvényeink alkalmával a következőképpen alakult a látogatószám:

- Húsvétváró: 927 fő (552 fő teljes árú, 325 fő kedvezményes és kb 50 fő ingyenes)
- Pünkösdlő: 720 fő (468 fő teljes árú, 202 fő kedvezményes és kb. 50 fő ingyenes)
- Tökfesztivál: 3159 fő (1843 fő teljes árú, 1016 fő kedvezményes és kb. 300 fő ingyenes)
- Csörgőalma Oltónap: kb. 300 fő
- Megjöttek a madarak: kb. 150 fő
- Miénk itt a rét: 952 fő
- Őrségi Lepkekaland: kb. 120 fő

Erdei iskolai program

Klasszikus erdei iskolai programot az októberben működésnek indult bázisunkon egy 15 fős csoportnak tudtunk biztosítani.

Kiállítás, előadás, rendezvények

Az Őrségi Nemzeti Parkot bemutató, illetve természetvédelemi témájú előadást összesen 632 főnek tartottunk, ebből 130 fő fizető érdeklődő volt.

Látogatóközpontjainkban összesen 3 kiállítást tekinthettek meg a látogatók, illetve 6 ismeretterjesztő előadást szerveztünk külső előadók segítségével.

Kézműves foglalkozások

Az Őrségi Népi Műemlékegyüttesnél szervezett kézműves és hagyományörző foglalkozások, gyermekprogramok továbbra is népszerűek voltak. A hagyományos tökmagolajsajtolás bemutatásán 931 fő, az őrségi kerek perec készítésén 882 fő, íjászaton 486 fő, kincskeresőn 430 fő, mézeskalács készítésén 280 fő, bőrözésen pedig 256 fő vett részt. Összesen 3.265 fő

kért valamilyen foglalkozást kiegészítő programként.

Ezen kívül az eurázsiai vadlovak és az európai bölényekhez vezető túrákon 1.193 fő vett részt.

Keserűszeri Vendégház

A látogatók zömét a 2019-es évben a családosoK és a kerékpáros vándortáborosok jelentették. A Keserűszeri Vendégházban 263 fő szállt meg, 646 vendégéjszakát töltöttek el. Az 1 főre jutó átlagos vendégéjszaka 2,45 volt. A sátorozó helyen 445 fő szállt meg, 682 vendégéjszakát eltöltve. Az 1 főre jutó átlagos vendégéjszaka 1,53 volt. 2019-ban az összes szállóvendég 715 fő volt, akik 1548 vendégéjszakát töltöttek nálunk

Harmatfű Erdei Iskola

A 2019. októberétől működő szálláshelyen 68 fő szállt meg, összesen 93 vendégéjszakát töltöttek el itt. Az 1 főre jutó átlagos vendégéjszakák száma 1,36 volt.

Szállás-szolgáltatásunkat 2019-ben így összesen 776 fő vette igénybe, az eltöltött vendégéjszakák száma összesen 1421 volt, így az 1 főre jutó vendégéjszakák száma 1,83.

Bemutatóhelyeink látogatottsága				
Bemutatóhely neve		Fizető látogatók (fő)	Nem fizető látogató (fő)	Összesen (fő)
1	Natura 2000 Látogató- és Fogadóközpont (Tourinform Őrség, kiállítás)	3837	5463	9300
2	Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont	7336	1921	8527
3	Őrségi Népi Műemlékegyüttes	29868	3408	33276
4	Sághegyi Múzeum	2467	0	2467
5	Lápok Háza	2991	174	3541
Regisztrált látogatók összesen:		46499	5323	51822

A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői				
Ökoturisztikai szolgáltatások		Fizető látogatók (fő)	Nem fizető látogató (fő)	Összesen (fő)
Szakvezetési túra, nyílt túra		3050	2205	5255
Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvény		4406	2152	6558
Erdei iskolai program		0	1946	1946
Természetvédelmi táborok		0	0	0
Fotóstúrák		0	11	11
Egyéb:	Kiállítás, előadás, rendezvények	130	502	632
Egyéb:	Kézműves foglalkozások	3265	0	3265
Regisztrált igénybevevők összesen:		10851	6816	17667
Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésben				
Szállóvendégek száma (fő)		776		
Vendégéjszakák száma (éj)		1421		

11.3 Társadalmi kapcsolatok

Igazgatóságunk célja, hogy széles körben ismertté tegyük a nemzeti park és Vas megye természeti értékeinek megőrzése terén folytatott erőfeszítéseinket, hírt adjunk eredményeinkről, betekintést engedjünk munkánk érdekes pillanataiba, minél több látogatót vonzzunk rendezvényeinkre, bemutatóhelyeinkre és végső soron minél többeket magunk mellé állítsunk.

Honlapok és facebook oldalak

Átlagosan heti gyakorisággal jelentetünk meg a honlapjainkon új híreket, és azok készítésébe az Igazgatóság minden szervezeti egységét bevonjuk.

Igazgatóságunk a 2019-es esztendőben is több honlapot gondozott. Két saját fenntartású honlapunk a www.orseginemzetipark.hu és a www.orseg.info, melyekre egész évben folyamatosan felkerülnek az aktuális információk (szakmai hírek, rendezvények, aktuális

túrák, kiállítások, akcióprogramok), továbbá az érdeklődők betekinhetnek a védett természeti területek, a gyakorlati természetvédelem, a kutatás, a monitoring, az agrár-környezetgazdálkodás, a projektek és az ökoturizmus témakörökben felhelyezett anyagokba. Az orseg.info betöltve célját előreivő módon teremti meg az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság szakmai koordinációjával a nemzeti parki kistájak turisztikai összefogását, ezáltal hatékonyan járulva hozzá a helyi turizmusgazdaság élénkítéséhez.

A www.buboscinege.hu honalpunk a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontot, illetve a Kőszeg környéki tevékenységeinket népszerűsíti.

Az igazgatósági honlapokon szereplő információk frissítését az egyes osztályok jelzése alapján az Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály kijelölt dolgozója, illetve a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont honlapjának frissítését az ott szolgálatot teljesítő kolléga végezte.

Ugyanezeket a híreket a közösségi médiában is megjelentettük, illetve igyekeztünk folyamatosan fenntartani az érdeklődést különböző bejegyzésekkel. Nagy sikert arattak saját gyártású kisfilmjeink, így különösen az európai bölények áttelepítéséről, a vadon terület kialakításáról szóló, amely kiemelkedő, negyven-ezres nézettséget ért el. Ennek is köszönhetően a következő követőszámokat és oldalkedveléseket értük el oldalainkon 2019-ben:

- Őrségi Nemzeti Park
  - o követő: 8705
  - o oldalkedvelés: 8631
- Őrségi Népi Műemlékegyüttes
  - o követő: 3261
  - o oldalkedvelés: 3244
- Natura 2000 Fogadó- és Látogatóközpont
  - o követő: 3261
  - o oldalkedvelés: 3244
- Lápok Háza
  - o követő: 609
  - o oldalkedvelés: 604
- Harmatfű Erdei Iskola (2019. októbertől)
  - o követő: 174
  - o oldalkedvelés: 164
- Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont
  - o követő: 3153
  - o oldalkedvelés: 3124
- Keserűszeri Vendégház
  - o követő: 325
  - o oldalkedvelés: 325

Turisztikai szakkiállítások, vásárok

Részt vettünk a Magyar Nemzeti Parkok Hete nyitórendezvényén Lakiteleken, az OMÉK-en Budapesten, és az Őrségi Vásáron, Óriszentpéteren. Ezen kívül Győrben, a Györköfcfesztiválon, Szombathelyen a Családok éve programsorozat keretében, illetve Zalaegerszegen az Ökonap alkalmából népszerűsítettük nemzeti parkunkat.

Megjelenéseink szervesen illeszkedtek mind az igazgatóság közvetlen, mind a térségi turizmusban kitűzött közvetett céljaihoz. A közvetlenül az egyes kiállításokon regisztrálható,

konkrét foglалásokon kívül, másodlagos hozadékként nyugtázható a régiós és országos, határmenti szakmai szervezetekkel való együttműködési kapcsolatok ápolása, kiterjesztése, illetve a természetvédelemi orientációjú bemutatás, a nemzeti parki attrakciók népszerűsítése. Megjelenéseink hozzájárultak a nemzeti parkba érkező látogatók számának megőrzéséhez, bizonyos kiejánlott szolgáltatásoknál (speciális természetismereti programok, hosszú hétvégékre időzített szakvezetéssel egybekötött programok) a növekedéséhez.

Egyéb kommunikációs csatornák

2019-ben harmadik alkalommal jelentettünk meg saját újságot. A Harmónia címen, 11.000 pld-ban megjelent lapot a nemzeti park minden háztartásába eljuttattuk. Az újság kedvelt a lakosság, a látogatók és a döntéshozók részéről is, következő száma 2020. tavaszán jelenik meg.

Ebben az esztendőben is nagy hangsúlyt fektettünk a hozzánk érkező vendégek korrekt, naprakész tájékoztatására, illetve a turistákkal folytatott helyi kommunikációink, szakvezetéseink színvonalára. Annál is inkább, hiszen valljuk, hogy a legjobb reklám a személyes pozitív élmény.

A 2014-ben megalakult Vas Megyei Turizmus Szövetség szakmai munkájában aktívan részt vállaltunk, ezáltal segítve elő a nemzeti parki és a megyei fejlesztések összhangját elsősorban az aktív és szelíd turizmus területén.

Turisztikai programjainkat, rendezvényeinket, nemzeti parkunkat érintő fontosabb eseményeket koncentráltan időzített, a fokozott érdeklődésre számot tartó helyeken történő plakátolás és az érdeklődési körönként célzottan eljuttatott direkt mailek mellett az alábbi médiákban népszerűsítettük:

- Vas Népe napilap
- Zalai Hírlap napilap
- Rábavidék térségi hetilap
- Greenfo – honlap
- Körmendi Rádió
- Magyar Rádió
- Nyugat- Rádió
- Helikon Rádió
- Magyar Katolikus Rádió
- Muravidéki Rádió
- A régió rádiója mr6
- Credo Rádió
- Gotthárd TV
- Szombathelyi TV
- Zalaegerszegi TV
- PORABJE szlovén nemzetiségi hetilap
- Kőszeg és Vidéke
- Nyugat.hu
- Termesztjaro.hu
- Turista Magazin
- Magyar Mezőgazdaság

11.3.1 Nemzeti Parki Termék Védjegyrendszer működtetése, pályázati eredmények, programok bemutatása

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság a 2019-es évben újabb Nemzeti Parki Termék Védjegy pályázatot írt ki, amelynek eredményeképpen a következő 4 pályázó 11 db terméke kapta meg az elsimerést:

- Markó Sándor - batul alma pálinka, citromfüves fenyőrügy szörp
- Orbán Lajos - szakajtó, véka, méhkas, kenyértartó (kópicok)
- Szabó Gábor - melegen sajtolt tökmagolaj, tökmagkrém
- Tamaskó Sándor - szárított vargánya, kópic, véka

Védjegyeseink:

Termelők, és termékeik:

ifj. Albert Attila, Magyarszombatfa – fazekas termékek

ifj. Cseke János, Magyarszombatfa – fazekas termékek

Kovács Erika, Felsőjánosfa – fazekas termékek

Vörös Gábor, Magyarszombatfa – fazekas termékek

Zsohár Gyula, Őriszentpéter – fazekas termékek

Zaicz Tibor, Szalafő – fűszeres kecskesajt és tehénsajt, házi vaj

Köcöle Kft., Órimagyarósd – Őrségi dödölle

Gyenes Csilla, Vadvirág méhes- és gyógyítókert, Orfalu – mézes cseresznyedzsem, szilvalekvár, mézes gesztenyekrém csokoládéval

Galambos Gyula, Vadvirág méhes- és gyógyítókert, Orfalu – fenyőrügyes erdei harmatméz, erdei harmatméz,

Vendvidék íze vegyes virágméz, virágoros, propoliszos mézkrém, gesztenyeméz

Virág Nikoletta, Kétvölgy – mentás csalánszörp, málnaszörp, eperszörp

Manufaktúra Kulináris Zrt., Magyarszombatfa –

őrségi Szent György lány és félkemény kecskesajt család, őrségi félkemény tehénsajt

Németh Anita Eszter, Nagyrákos – gomolya sajt, trappista sajt, parenyica sajt, túró

Markó Sándor, Szatta – batul alma pálinka, citromfüves fenyőrügy szörp

Szabó Gábor, Órimagyarósd – melegen sajtolt tökmagolaj, tökmagkrém

Tamaskó Sándor, Szalafő – szárított vargánya, kópic, véka

Orbán Lajos, Őriszentpéter – szakajtó, véka, méhkas, kenyértartó

Kétvölgy Vendégház, Kétvölgy – szálláshely

Ferencz Porta, Szalafő – szálláshely

Kosbor Panzió, Magyarszombatfa – szálláshely

A védjegyes termelőink és termékeik népszerűsítése az Igazgatóság mindkét honlapján (www.orseginemzetipark.hu, www.orseg.info), és a közösségi oldalainkon is folyamatos volt. Saját szervezésű rendezvényeink alkalmával díjmentes árusítási lehetőséget biztosítottunk számukra. Ajándékboltunk kínálatában igyekeztünk minél több védjegyes terméket felvonultatni. Tourinform irodánkban lehetőséget biztosítottunk termelőinknek a nyomtatott prospektusaik elhelyezésére. Kitelepüléseink és megjelenéseink alkalmával termékeiket kóstoltottuk, népszerűsítettük. Az igazgatóság által szervezett konferenciák, előadások, értekezletek, rendezvények alkalmával az étkeztetés biztosításához a védjegyes termékeket részesítettük előnyben. Kézműves termelőinknek az Őrségi Népi Műmelékegyüttes területén tematikus nap szervezésével bemutatkozási lehetőséget biztosítottunk (pl. kópickötő nap).

11.4 Tervezett fejlesztések (2020)

A 2020-as év ökoturisztikai munkájának fókuszában az új infrastrukturális létesítmények professzionális üzemeltetése, és az épülő új infrastruktúrák tartalommal való megtöltése áll.

- a Harmatfű Erdei Iskola napi szintű üzemeltetése, meglévő erdei iskolai programok továbbfejlesztése;
- a határon átnyúló osztrák-magyar PaNaNet+ projekt szakmai munkálataiban való közreműködés. A 2020. évre tervezett fejlesztések között részünkről egy kétnyelvű társasjáték kidolgozása szerepel;
- a LIFE IP projekt keretében 2020-ban egy környezeti nevelési terepi oktatócsomag kerül kidolgozásra.
- KEHOP forrásból a Harmatfű Erdei Iskola udvarán egy Muraközi ló tematikájú szabadtéri tanterem kerül kialakításra, melynek installációs elemeit fejlesztjük ki.
- KEHOP forrásból új kilátót építünk a bölények és vadlovak megtekintéséhez
- Tanösvényeink felújítása, megújítása is a 2020. év tervei közt szerepel.

E mellett nagy hangsúlyt fektetünk a nemzeti park természetvédelmi céljait szolgáló térségi, és a határon átnyúló turisztikai kapcsolatok fejlesztésére. Az orseg.info honlap további népszerűsítésére, a költséghatékony marketingelemek fokozott használatára.

A nemzeti parki védjegyes termékek további népszerűsítése, újabb kiírás sikeres végig vitele és a helyi termelők termékeinek helyi szolgáltatáscsomagokba integrálása is a kiemelt célok közt szerepel.

11.5 Együttműködési megállapodások

- Szent István Egyetem Környezettudományi Intézet
- Nyugat–magyarországi Egyetem
- Roth Gyula Erdészeti, Faipari Szakközépiskola és Kollégium Sopron
- Körmenyi Rendészeti Szakközépiskola
- Körzeti Általános Iskola Őriszentpéter
- Zalalövői Általános Iskola és AMI
- Katica Óvoda Őriszentpéter
- Pöttömsziget Óvoda és Bölcsöde, Bajánsenye
- Őrállók Alapítvány
- Vasi Hegyhát-Rábamente Közhasznú Egyesület
- Vas Megyei Turizmus Szövetség

11.6 Fontosabb események

- Januárban a Téli túrák nemzeti parkjainkban program részeként „Bölénylest” szerveztünk, mely nagy érdeklődésre tett szert.
- Március 7-én nemzeti parkunk megjelent a Varázslatos Magyarország gáláján.
- Közös rajzpályázatot írtunk ki a Raab Natúrparkkal és a Goričko Tájvédelmi Parkkal „Milyen színű a világ?” címmel az általános iskola alsós korosztályának. A beérkezett pályaművek bírálata után kiállítás nyílt a művekből, és a nyertes csapatok az ausztriai St. Martin an der Raab általános iskolájában vehettek részt egy izgalmas vetélkedőn.
- Februárban a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban, márciusban pedig a Natura 2000 Látogatóközpontban állítottuk ki „Az év természetfotója 2018” című kiállítást.

- Márciusban megtartottuk az Országos Lepke Monitorozó Program 1. műhelytalálkozóját.
- Márciusban Csörgőalma Gyümölcs- és oltónapot szerveztünk.
- Tavaszi tőzike túránkat március 2-án szerveztük meg.
- Március 30-án a Kőszeg melletti Abért-tónál „Megjöttek a madarak” elnevezésű madármegfigyelési programot szerveztünk.
- A Csillagséták nemzeti parkjainkban programsorozat keretében 2019. április 6-án a Hegyháti Csillagvizsgálóban szerveztünk előadást, majd az esti órákban éjszakai csillagsétán vehettek részt az érdeklődők.
- Húsvétváró rendezvényünk április 20-án volt.
- Április 26-tól május 1-ig került megrendezésre a Pananet+ projekt keretében a Pannon Természeti Élménynapok. Ezen a héten minden nap természetismereti programot szerveztünk az érdeklődőknek.
- Május 10-11-én rendeztük meg a „Miénk itt a rét – Madarak és Fák Napja” elnevezésű programot Kőszegen.
- Május 17-19. között rendeztük meg Őrségi Lepkekaland elnevezésű rendezvényünket.
- Részt vettünk a Magyar Nemzeti Parkok Hete nyitórendezvényén május 24-26. között Lakitelken.
- A Lepke-háló önkéntes programunk keretében középiskolásoknak tartottunk lepkeszési bemutatót Szombathelyen.
- Részt vettünk a május 25-én szervezett Hármashatár találkozón Felsőszölnökön.
- Képviseletünk nemzeti parkunkat, illetve őriszentpéteri túravezetést tartottunk az Őrségi Vásáron június 29-30-án.
- A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont és a Natura 2000 Látogatóközpont is csatlakozott az Országos Természet- és környezetvédelmi Filmpapokhoz, melynek keretében természetfilmek vetítését biztosítottuk.
- A Magyar Nemzeti Parkok Hetén különféle programokat szerveztünk szerte az Őrségben.
- Pünkösddőlő rendezvényünket június 9-én tartottuk.
- Július 6-án gyógynövényismereti túrát szerveztünk.
- Csatlakoztunk az országos „Hol vagy Kajla?” kampányhoz.
- Június 23-án Kőszegen Gólya Road Showt szerveztünk.
- Önkéntes szénagyűjtést szerveztünk a kőszegi arborétumban.
- Nyilvános bagolyelengedésre invitáltuk az érdeklődőket július 6-án.
- Képviseletünk nemzeti parkunkat a győri Györkőc fesztiválon július 6-7-én.
- „Adj otthont egy vércsecsaládnak” elnevezésű nagyszabású költőláda kihelyezési akciót szerveztünk Vas megyében.
- Népi mesterségeket bemutató napot szerveztünk Pityerszeren. Első mesterünk egy kópickőtő volt.
- A Pananet+ projekt keretén belül ötnapos tanulmányutat szerveztünk természetvédelmi szakembereknek Montenegró nemzeti parkjaiba.
- Szeptember 14-én Szombathelyen a Családok Éve programsorozat keretében népszerűsítettük nemzeti parkunkat.
- Csatlakoztunk az Európai Mobilitási Hét őriszentpéteri programjaihoz, és elektromos autó és kerékpár bemutatót tartottunk.
- Október 5-én az Állatok Világnapja alkalmából a Kőszeg melletti Abért-tónál „Búcsúznak a madarak” elnevezésű madármegfigyelő napot szerveztünk, valamint a Chernel-kerti madárvédelmi központban gondozott éjszakai és nappali

ragadozómadár-bemutatót tartottunk.

- Szeptember 21-én sikeres Muraközi Szakmai Napot szerveztünk igazgatóságunk Széll Kálmán majorjában.
- Létrehoztuk vadon területünket európai bölényeink számára a kondorfai Hegy-völgyben.
- Szeptember 28-án szerveztük az Őrségi Tökfesztivált, melynek keretében átadásra került Harmatfű Erdei Iskolánk szálláshelye is.
- Igazgatóságunk is csatlakozott az Ifjú kócsagőr programhoz, melynek döntőjén mentoráltunk két különdíjat is szerzett.
- Őszi gyümölcsész napot szerveztünk október 19-én „Hogyan hasznosítsuk megtermett gyümölcsünket télen?” címmel.
- A Táj Nemzetközi Napja alkalmából október 19-én Kétvölgyön szerveztünk túrát.
- Novemberben Márton-napi túrát szerveztünk a bajánsényei Kis-hegyre.
- A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban kiállítás nyílt a Birdphotography.hu internetes madárfotós közösség fotósainak munkáiból.
- November 23-án részt vettünk Budapesten a Magyar Természettudományi Múzeumban a Hiúz Gálán.
- Adventi túrát szerveztünk Veleméren.
- December 12-én tartottuk Lepke-háló kiállításunk megnyitó rendezvényét.
- Pályázatkezelői értekezletet szerveztünk és bonyolítottunk le az AM szakfőosztályaival való együttműködésben
- Nemzeti park igazgatói értekezletet szerveztünk és bonyolítottunk le az AM Természetvédelmi Helyettes Államtitkárságával való együttműködésben

11.6.1 Időszaki kiállítások, előadások

A Kőszegi Tájvédelmi Körzetben a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban 6 előadást szerveztünk az alábbi bontásban:

Dátum	Esemény	Létszám (fő)
2019.02.01- 2019.03.17.	Az év természetfotósa 2018 kiállítás megnyitó - Kőszeg Dr. Heinz Miklós – Objektívvel Kőszeg környékén	75
2019.02.21.	Dr. Lukács Gábor – Állatorvos a szavannán – előadás, Kőszeg	120
2019.03.22- 2019.04.04.	Az év természetfotósa 2018 kiállítás megnyitó - Őriszentpéter Simon Attila - fotográfus	60
2019.03.21.	Márton Ágoston – Egy lóhosszal közelebb a természethez, avagy a ló a XXI. században – előadás, Kőszeg	85
2019.04.25.	Bárány Annamária – Mammuttól a csirkéig – Állatok az emberek körül a jégkorszaktól napjainkig – előadás, Kőszeg	34
2019.04.29- 2019.05.05.	Kukasuli kiállítás – Kőszeg	56
2019.05.06- 2019.05.10.	Kukasuli kiállítás - Őriszentpéter	43
2019.10.03.	Dr. Baráth Kornél – Trópusi titkok, csodák, veszélyek – Kalandozások Indiában – előadás, Kőszeg	25
2019.10.30-	Kiállításnyitó a Birdphotography.hu fotósainak munkáiból	30

2019.12.14.	Szabó Zsolt – A pillanat varázsa - Kőszeg	
Összesen:		528

11.1. táblázat: Turisztikai infrastruktúra

	Száma	Férőhely/befogadó-képesség (fő)	Állapotuk rövid értékelése
Látogató/oktatóközpont Bechtold István Látogatóközpont/ Natura 2000 Látogatóközpont	2	150 / 80	Közepes / Kiváló.
Múzeum (szabadtéri)	1	150	A folyamatos állagmegóvó karbantartás ellenére romló.
Tanösvény	21	-	Állagromlás miatt a felújítás folyamatos.

11.2. táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás

Név	Cím	Férőhely/ befogadóképesség (fő)	Állapot rövid leírása	Kihasználtság (%)
Harmatfű Erdei Iskola	9941 Óriszentpéter, Siskaszer 26/A	33	Kiváló, 2019. októbere óta működik	3,06
Natura 2000 Látogatóközpont	9941 Óriszentpéter, Városszer 57.		Kiváló, új	
Keserűszeri Kutatóház szállásépület	9941 Óriszentpéter, Keserűszer 17.	16	Közepes, korszerűsítésre szorul.	11,06
Keserűszeri Kutatóház udvarán sátorozó hely	9941 Óriszentpéter, Keserűszer 17.	30	Közepes, korszerűsítésre szorul.	6,22
Bechtold István Látogatóközpont	9730 Kőszeg Aradi vértanúk parkja		Közepes, korszerűsítésre szorul.	

11.3. táblázat: Állandó kiállítás

Cím	Befogadóképesség (fő)	Kiállítás témája	Látogathatóság
A Kőszegi-hegység természeti értékei	100	A Kőszegi-hegység természeti értékei	egész évben, nyitva tartás szerint
Chernel István Emlékszoba	100	Chernel István munkássága	egész évben, nyitva tartás szerint
A madarak élete	100	A madarak élete	egész évben, nyitva tartás szerint
Őrségi Népi Műemlékegyüttes	150	A helyszínen megőrzött és berendezett műemlék-együttes épületei szemléletesen példázzák lakói építészeti kultúráját, hagyományos életmódját.	szezonális 04.01-11.04.: H-V: 10.00-17.00 06.01.-08.31.: H-V: 10.00-18.00
A Sághegy, az idők tanúja	80	Interaktív kiállítás a Sághegy múltjáról és értékeiről	Szezonális 04.15-10.15.: Sze-P: 12.00-18.00, Szo-V: 10.00-18.00
Natura 2000 kiállítás	80	Élőhelyek és életközösségek az Őrségben.	egész évben, nyitva tartás szerint
Lápok Háza	30	A lápok titokzatos világát mutatja be.	04.01-05.31.: H-V: 10.00-16.00, 06.01- 08.31.: H-V: 10.00- 17.00, 09.01-11.04.: H-V: 10.00-16.00

Az első három kiállítás helyszíne a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont.

11.4. táblázat: Tanösvények

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege	Fenntartó, kezelő	Kiadvány
Chernel-kerti Tanösvény	Kőszeg	300 m	természetismereti	ÖNPI	nincs
Búbos cinege Élményösvény	Kőszeg	300 m	természetismereti	ÖNPI	nincs
Sághegyi Tanösvény	Sághegyi TK	200 m	természetismereti	ÖNPI	nincs
Geológiai Tanösvény	Sághegyi TK	600 m	természetismereti	ÖNPI	nincs
Rezgőnyár tanösvény	Őriszentpéter	300 m	botanikai	ÖNPI	nincs
Sárgaliliom tanösvény	Velemér-Magyarszombatfa	6,2 km	természeti-kulturális	ÖNPI	nincs
Szala – menti tanösvény	Szalafő-Őriszentpéter	3,8 km	természetismereti	ÖNPI	nincs
Körtike tanösvény	Szalafő	6,2 km	természetismereti	ÖNPI	nincs
Felsőszéri tanösvény	Szalafő	1,7 m	néprajzi	ÖNPI	nincs
Fürge cselle tanösvény	Kercaszomor	3,2 m	természetismereti	ÖNPI	nincs
Szomoróczi tanösvény	Kercaszomoron	3 km	kultúrtörténeti	ÖNPI	nincs
Hármashatár tanösvény	Felsőszölnök	4,7 km	természetismereti	ÖNPI	nincs
Rába-menti tanösvény	Alsószölnök	5,2 km	természetismereti	ÖNPI	nincs
Nyugati Pont tanösvény	Szakonyfalu	2,2 km	természetismereti	ÖNPI	nincs
Rókaomba tanösvény	Apátistvánfalva – Orfalu	3 km	természetismereti	ÖNPI	nincs

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege	Fenntartó, kezelő	Kiadvány
Áfonyás tanösvény	Orfalu	5,1 km	természeti-kulturális	ŐNPI	nincs
Malomgát tanösvény	Őrimagyarósd	4 km	természetismereti	ŐNPI	nincs
Tőzegmohás láprét tanösvény	Szóce	900 m	természetismereti	ŐNPI	nincs
Élet a kaszálógyümölcsösben Tanösvény	Szalafő-Pityerszer	300 m	természetismereti	ŐNPI	nincs
Dobogó-erdő tanösvény	Horvátnádajka-Dobogó-erdő	2 km	természetismereti	ŐNPI	nincs
Felelős hulladékgazdálkodás tanösvény	Őriszentpéter	100 m	környezetvédelmi	ŐNPI	nincs

11.5. táblázat: Társadalmi kapcsolatok

		Megjelenés/részvétel száma	
		Írott	Elektronikus
<p>Kiállítás, vásár: A budapesti OMÉK 2019 vásáron képviseltük nemzeti parkunkat. A Magyar Nemzeti Parkok Hete nyitórendezvényen Lakiteleken, Győrben a Györkőc Fesztiválon, Szombathelyen a Csládok Éve programján, Zalaegerszegen az Őkonapon és az Őrségi Vásáron, Óriszentpéteren is részt vettünk.</p>			
Média	helyi	53	62
	regionális	8	45
	országos	6	26
	nemzetközi	4	7
Egyéb			

11.6. táblázat: Kiadványok

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
1.	A lápok titokzatos világa	2014	400
2.	Holt fából élő erdő	2014	950
3.	Erdei élőhely – rekonstrukciók Vas megye védett természeti területein	2014	100
4.	Chernel – kert	2014	1000
5.	Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont	2014	1000
6.	Magas fák gyöngyei: kaszálógyümölcsösök az Őrségi Nemzeti Parkban (magyar, szlovén, angol)	2014	800
7.	Látogatható kaszálógyümölcsösök az Őrségi Nemzeti Parkban (magyar, szlovén, angol)	2014	850
8.	Ritka, veszélyeztetett gyümölcsfajták az Őrségi Nemzeti Parkban (magyar, szlovén, angol)	2014	800
9.	Az Őrségi Nemzeti Park image kiadvány	2015	2800
11.	Őrségi Hangulatok – Egy nemzeti park képekben (képeskönyv)	2015	500
12.	Az Őrségi Nemzeti Park I-II.	2016	15
13.	5 kihagyhatatlan látnivaló az Őrségi Nemzeti Parkban (magyar)	2018	2000
14.	5 kihagyhatatlan látnivaló az Őrségi Nemzeti Parkban (angol)	2018	500
15.	Aktívan a zöldben (magyar)	2018	3400
16.	Aktívan a zöldben (angol)	2018	600
17.	6 kihagyhatatlan ritkaság az Őrségi Nemzeti Parkban (magyar)	2018	3700
18.	6 kihagyhatatlan ritkaság az Őrségi Nemzeti Parkban (angol)	2018	900
19.	Natura 2000 területeket bemutató hálózat az Őrségi Nemzeti Parkban (magyar)	2018	200
20.	Natura 2000 területeket bemutató hálózat az Őrségi Nemzeti Parkban (angol)	2018	200

12. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

12.1. táblázat: Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Celldömölk Város Önkormányzata	Celldömölk	A Sághegyi Múzeum és a Kemenes Vulkanpark nyitva tartásában működtünk együtt.
Kőszeg Város Önkormányzata	Kőszeg	Együttműködés a Kőszegi-hegységet és a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont környezetét érintő ügyekben. Rendezvényeken való kölcsönös megjelenés.
Magyar Turisztikai Ügynökség (Magyar Turizmus Zrt.)	Budapest	Szakmai képzések, kiállítások, ÉDEN promóció
Hermann Ottó Intézet	Budapest	Országos Lepkészs Találkozók szervezése.
Megyei és körzeti földhivatalok	Körmend, Szombathely	Védett területek bejegyzéseinek javítása
Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	Szombathely	Vízjogi engedélyezések egyeztetése, természetvédelmi szakmai szempontok érvényesítése a vízügyi létesítmények kezelésében
Vas Megyei Kormányhivatal Környezet- és természetvédelmi osztálya	Szombathely	Szakvélemények adása
Magyar Turizmus Zrt. Nyugat-dunántúli Regionális Marketing Igazgatóság	Sopron	Térségfejlesztés, ökoturizmus, falusi turizmus
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-dunántúli Regionális Parancsnokság	Budapest	Közös ellenőrzések, továbbképzések
Vas Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság	Szombathely	Erdészeti engedélyezés, üzemtervek véleményezése és előkészítése
Vas Megyei Közlekedési Felügyelet Hatósági Osztály	Szombathely	Szakmai tanácsadás tervezési és engedélyezési eljárásokban
Vas Megyei Rendőr Főkapitányság	Szombathely	Közös járőrszolgálat, kölcsönös képzések, löfegyver-tartási ügyekben szabálysértési prioritás
Szlovén Köztársaság Főkonzulátusa	Szentgotthárd	Térségfejlesztés
Herman Ottó Kertészeti Szakközépiskola és Kollégium	Szombathely	Gyakorlati hely biztosítása
Soproni Egyetem	Sopron	Gyakorlati hely biztosítása, tanulmányutak vezetése, természetvédelmi mérnöki szakon és Doktori Iskolában oktatási tevékenység végzése.
Szent István Egyetem, Környezettudományi Intézet	Gödöllő	Közös kutatás.
Müllex-Körmend Hulladékgyűjtő és Hasznosító Kft.	Körmend	Védett területeken lerakott hulladék kezelése.
Széchenyi Programiroda	Szombathely, Zalaegerszeg	Pályázatok kezelése.

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Szentgotthárd Város Önkormányzata	Szentgotthárd	Partnerszervezet KEOP pályázatunkban
Őriszentpéter önkormányzata	Őriszentpéter	Nemzeti Parki Védjegyes termékek - helyi termelői piac
Szombathelyi Erdészeti Zrt	Szombathely	Korábbi közös KEOP pályázat
Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság	Sarród	madármentés

12.2. táblázat: Együttműködés civil szervezetekkel

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Kerekerdő Alapítvány	Szombathely	Pályázatok szakmai véleményezésében.
Chernel István Természetbarát Egyesület	Kőszeg	Hely biztosítása rendezvényekhez a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontunkban
MME Vas megyei HCS	Szombathely	Hely biztosítása rendezvényekhez a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontunkban, sasszinkron, gyurgyalag és parti fecske felmérés, Banka Program.
Hegyek Vándorai Turista Egyesület	Budapest	Túraútvonalak kezelése, programszervezés
Őrség és Vidéke Vendégvárók Egyesülete	Őriszentpéter	Kapcsolattartás a helyi szállásadókkal, programszervezés
Vas Megye és Szombathely Város Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítványa	Szombathely	Előadás tartása
Pannon Kapu Kulturális Egyesület	Szentgotthárd	Előadás tartása
55. Batthyány L. cserkészcsapat	Körmend	Békamentésben részvétel
Értékeinkért Alapítvány	Zalaegerszeg	Közös kutatási tevékenység, Gomba kiállítási anyag, ÖNPI-hez történő kihelyezése
Természeti örökségünk Alapítvány	Kercaszomor	Közös pályázat benyújtása.
Őri Alapítvány	Őriszentpéter	Közös programszervezés
Őriszentpéterért Egyesület	Őriszentpéter	Közös programszervezés
Őrségi Kerékpáros és Természetbarát Egyesület	Őriszentpéter	Közös programszervezés
Magyar Kerékpáros Turisztikai Szövetség	Budapest	Kerékpáros vándortábor résztvevőinek szállás-szolgáltatás és programszervezés
Írottó Natúrparkért Egyesület	Kőszeg	Közös programszervezés, Osztrák-Magyar Interreg pályázat közös

Szervezet	Székhely	Tevékenység
		előkészítése
Magyar Turisztikai Egyesület (MATUR)	Budapest	Ökoturisztikai programok a védett területeken, konferenciák
Magyartarka Tenyésztők Egyesülete	Budapest	Tenyésztési program
Országos Erdészeti Egyesület	Budapest	Közös fotókiállítás
Őrség és Vidéke Vendégházak Egyesülete	Őriszentpéter	Közös turisztikai megjelenés
Szombathelyi Állatkórház	Szombathely	Folyamatos állatorvosi ellenőrzés a madárvédelmi mentőközpont, valamint a kézre került sérült madarak ellátásában működünk együtt.
Pro Silva Hungária Egyesület	Budapest	Erdőgazdálkodás, tájékoztatók
Somogy Természetvédelmi Szervezet	Somogyfajsz	Közös pályázatírás.
RÁBA-Múgát és Térségéért Egyesület	Répcelak	Együttműködés a környezeti nevelés terén
Vasi Hegyhát-Rábamente Közhasznú Turisztikai Egyesület	Körmend	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése, közös programcsomagok kidolgozása
Tourinform Lenti	Lenti	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése.
Tourinform Zalaegerszeg	Zalaegerszeg	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése.
Tourinform Szombathely	Szombathely	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése.
Tourinform Körmend	Körmend	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése.
Tourinform Szentgotthárd	Szentgotthárd	Turisztikai kiadványok kölcsönös terjesztése.
Őrállók Alapítvány	Őriszentpéter	Közös táborok, rendezvényszervezés
E.ON Hungária Zrt.	Győr	Mesterséges költőládák kihelyezése ragadozómadarak számára
MAVIR Zrt.	Budapest	Mesterséges költőládák kihelyezése ragadozómadarak számára
Vas Megyei Turizmus Szövetség	Szombathely	Turizmus-szervezés, Marketing
Körmendi Berek-i Birkás Egylet	Körmend	Szemétszedés (Rábatakarítás), vízi túrázás
Kormorán Kenu Közhasznú Egyesület	Csákánydoroszló	Közös pályázat a csákánydoroszlói vízitúrabázis megvalósítására.

A fentebb említett szervezetekkel az együttműködés folyamatos. A fenti lista nem tartalmazza azokat az iskolákat, amelyekkel az Igazgatóság folyamatos együttműködést alakított ki és ápol immár évek óta, a környezeti tudatformálás céljából.

13. Belföldi és külföldi együttműködések

A minden évben megrendezésre kerülő osztrák-magyar-szlovén szervezésű Hármashatár találkozó Felsőszölnökön került megrendezésre május 25-én.

A Goričko Tájvédelmi Park, Raab Naturpark és az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság közös szervezésében „Milyen színű a világ?” rajzpályázatot hirdettünk. A nyertes csapatok a St. Martin an der Raab település általános iskolájában szervezett természetismereti vetélkedőn vehettek részt.

Az ausztriai Regionalmanagement Burgenland, a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel, a Burgenland Tourismus, és a Naturschutzbund Burgenland szervezetekkel folyamatos együttműködésben vagyunk közös térségfejlesztési, rendezvényszervezési és marketing feladatok kapcsán a PaNaNet+ projektnek köszönhetően.

A szlovéniai Javni Zavod Krajinski Park Goričko, a Center za zdravje in razvoj Murska Sobota, az Občina Moravske Toplice, és az Občina Šalovci szervezetekkel, önkormányzatokkal folyamatos együttműködésben vagyunk az „Aktív turisztikai termékek fejlesztése a szlovén-magyar határtérség kulturális és természeti öröksége ismertségének növelése érdekében” elnevezésű Szlovénia -Magyarország Interreg Program 2014-2020 keretén belül.

A Lepke-háló projekt keretében fogadtuk partnerszervezeteink képviselőit.

Az Interreg V-A Ausztria-Magyarország Együttműködési Program WeCon - Vizes élőhelyek ökológiai hálózatának fejlesztése az osztrák-magyar határrégióban című projektben partnereink az osztrák Biologische Station Ilmitz, és a Naturschutzbund Steiermark szervezetek.

2017 óta kapcsolatban állunk a lengyelországi Bialowieza Nemzeti Parkkal. A nemzeti park felügyeli és koordinálja az európai bölény állományának tenyésztését és nyilvántartását.

12.1. táblázat: Külföldi együttműködés

Partnerszervezet	Ország (nemzetközi szervezet esetén székhelye)	Az együttműködés rövid ismertetése
Raab Naturpark	Ausztria (Mogersdorf)	Természetvédelmi és turisztikai együttműködés
Regionalmanagement Burgenland Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel Burgenland Tourismus Naturschutzbund Burgenland	Ausztria	A Burgenlandi és nyugat-dunántúli természetvédelmi területek hálózata – PaNaNet + projekt a Nyugat-Pannon régióban négy nemzeti park és négy natúrpark hálózatszerű összekapcsolásán keresztül azok infrastrukturális fejlesztését, továbbá közös arculat, marketing és promóció kialakítását célozza.
Javni Zavod Krajinski Park Goričko, Center za zdravje in razvoj Murska Sobota, Občina Moravske Toplice, Občina Šalovci	Szlovénia	Szlovénia -Magyarország Interreg Program 2014-2020 keretén belül közös pályázatot valósítunk meg, melynek tartalma Aktív turisztikai termékek fejlesztése a szlovén-magyar határtérség kulturális és természeti öröksége ismertségének növelése érdekében
Biologische Station Ilmitz, Naturschutzbund Steiermark	Ausztria	Az Interreg V-A Ausztria-Magyarország Együttműködési Program WeCon - Vizes élőhelyek ökológiai hálózatának fejlesztése az osztrák-magyar határ régióban című projektben partnerek
Wildtierland Hainich GmbH, Tagfalter-Monitoring Deutschland Helmholz-Zentrum für Umweltforschung GmbH – UFZ	Németország	A Deutsche Bundesstiftung Umwelt, által támogatott Tagfaltererfassung mit Bürgerbeteiligung – Citizen Science im Órség Nationalpark (Ungarn) című projektben partnereink.

Naturpark Eichsfeld- Hainich-Werral Nationalpark Hainich		
EUROPARC FEDERATION	Németország	Tagsági viszony, éves rendezvényen való részvétel
Bialowieza Nemzeti Park	Lengyelország	Európai bölény állományunkkal kapcsolatos nyilvántartás és koordináció

14. Ellenőrzés

Belső ellenőrzési tevékenység

A Nemzeti Park Igazgatóságnál a belső ellenőrzést (melyre a 2012. szeptemberében kötött szerződés alapján került sor), a tárgyév során 1 fő megbízott belső ellenőr látta el, a tevékenység végzésére, akinek a szakmai képzettsége és szakmai gyakorlati elvárása megfelel a költségvetési szervnél belső ellenőrzési tevékenységet végzők nyilvántartásáról és kötelező szakmai továbbképzéséről, valamint a költségvetési szervek vezetőinek és gazdasági vezetőinek belső kontrollrendszer témájú továbbképzéséről szóló 28/2011. (VIII. 3.) NGM rendeletben foglaltaknak. A belső ellenőrt az Országos jegyzékében 5114313 számon regisztrálták.

A 2019. évi belső ellenőrzési munkaterv összesen 6 vizsgálatot tartalmazott, az elvégzett ellenőrzések során nem került sor olyan hiányosságok megállapítására, melyek a Nemzeti Park Igazgatóság vezetése részéről különös intézkedések meghozatalát indokolták volna, a belső ellenőrzés intézkedési terv készítését egy esetben sem javasolta.

ÉVES TERVBEN FOGLALT, VÉGREHAJTOTT ELLENŐRZÉSEK			
Ellenőrzési feladat sorszama	Tárgy	Munkatervben előírt ellenőrzési feladat célja	Ellenőrzés módszere
1	Egy folyamatban lévő projekt megvalósulásának ellenőrzése	Projekt keretében megvalósuló tevékenységek a meghatározottak szerint történik-e	Dokumentumok ellenőrzése
2	Tanösvények karbantartásának ellenőrzése	Tanösvények állagmegóvása megtörténik-e	Helyszíni ellenőrzése
3	Kaszálási bejelentések ellenőrzése	Bejelentési kötelezettségeket megfelelően kezelik-e	Dokumentumok ellenőrzése
4	Védjegy kérelmezés	Védjegyek kérelmezésének folyamata megfelel-e a szabályozásnak	Dokumentum ellenőrzés, nyilvántartás alapjául szolgáló bizonylatok ellenőrzése
5	Szabályzatok aktualizálása	Rendelkezik-e az igazgatóság aktuális jogszabályokban meghatározott belső szabályzatokkal	Dokumentumok ellenőrzése
6	2016. évi ellenőrzések utóellenőrzése	2016. évi belső ellenőrzési megállapítások utóellenőrzése	Dokumentumok ellenőrzése

Külső ellenőrzési tevékenység

2018. évben kezdődött el az ÁSZ által lefolytatott " Utóellenőrzés - A nemzeti park igazgatóságok feladatellátásának és vagyonkezelésének ellenőrzése" tárgyában, mely áthúzódott a 2019. évre. A feltárt hibák kijavítására intézkedési terv készült 04-185-6/2019. iktatószámmal.

2019. december 31-én kaptuk kézhez az Állami Számvevőszék jegyzőkönyvét a 2018-ban lefolytatott „Központi költségvetési szervek ellenőrzése – Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság” ellenőrzésre vonatkozóan, mely 8 pontban fogalmazta meg az ellenőrzés által feltárt hiányosságokat. A jegyzőkönyv minden pontjára észrevételt tettünk. Álláspontunk szerint az ÁSZ túlzó, elhamarkodott következtetéseket vont le, az általunk jogosan leírt érveket sajnálatos módon semmilyen mértékben nem vette figyelembe.

15. Legfontosabb eredmények összefoglalása

Természetmegőrzés

A kezeléseket megalapozó monitoring és kutatási tevékenység keretében elvégeztük 6 védett növényfaj felmérését, nagygomba fajok, 3 növénytársulás és 10 közösségi jelentőségű élőhelytípus felmérését, egy NBmR kvadrát élőhelytérképezését, védett éjszakai lepkék térképezését az Őrségi Nemzeti Parkban, a rábai vízimadarak, az ürge, kétéltűek és hullófajok, götéek, ritka és telepesen fészkelő madárfajok, a tövisszűrő gébics és a karvalyposzáta, gyöngybagoly és kuvik, épületlakó és erdei denevérek és kisemlősök felmérését. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Vas Megyei Helyi Csoportjával közösen több madármonitoring programot is elindítottunk. A WeCon projekt keretében befejeződött a Rába vízgyűjtőjének részletes feltárása, vízi gerinctelenek, lepkék, halak és kétéltűek felmérése. Folytatódott a folyó duzzasztógátjainak és a hallépcsők hatékonyságának vizsgálata. Folytattuk az Igazgatóság gyepkezelésének botanikai és zoológiai monitorozását. A DaRe to Connect projekt keretében elvégeztük a lápi tarkalepke állományának felmérését, hat közösségi jelentőségű madárfaj állományának felmérését, valamint a közösségi jelentőségű denevérfajok élőhelyeinek feltérképezését Vas megye Natura 2000 és természetvédelmi oltalom alatt nem álló területein.

Számos veszélyeztetett növény- és állatfaj esetében folytattunk megőrzési programokat. Folytattuk és továbbfejlesztettük a kereklevelű harmatfű megőrzési programunkat, melynek keretében korábban létrehoztuk a Lápi Növények Szaporító és Bemutató Kertjét a szőcei Lápok Háza udvarán. A szaporító kertben a kereklevelű harmatfű, keskenylevelű gyapjúsás, sárga sásliliom, fehér májvirág védett lápi növényfajok szaporítását végezzük. Összesen 7 közösségi jelentőségű élőhelytípus és 17 védett növényfaj élőhelyének megőrzése érdekében végeztünk el kisléptékű élőhelyrekonstrukciós beavatkozásokat közel 70 ha területen. Előkészítettük 60 ha cserjésedő vagy erősen sásos gyepterület, 30 ha magas aranyvesszővel fertőzött terület helyreállítását, évi 50 alkalom környezeti nevelési tevékenység megtartását, továbbá egy fő környezeti nevelő és Natura 2000 tanácsadó, 5 fő fizikai dolgozó későbbiekben végzendő munkáját terveztük meg. Megkezdtük a fokozottan védett sápadt szemeslepke élőhelyének fejlesztését, melynek keretében öt beavatkozási területet jelöltünk ki és elvégeztük az alapállapot felmérését is. A Chernel-kerti Madárvédelmi Mentőközpontunkban 65 madárfaj 438 sérült vagy elárvult egyede került be, melyek közül 208 madár repatriálására került sor. Az emlősök közül 13 faj 87 sérült vagy elárvult egyede került be, melyek közül 56 példányt repatriáltunk.

Befejeztük a 44.000 ha-os Őrség Natura 2000 terület fenntartási tervének elkészítését. A tervet az elejétől a helyi érdekeltek bevonásával készítettük, ennek során 45 gazdával készült interjú, megvalósult két lakossági fórum és 20 gazdával és 10 erdőgazdálkodóval történtek részletes helyszíni egyeztetések.

Elkészítettük a Jáki kardvirágos erdő természetvédelmi terület védetté nyilvánítási javaslatát és természetvédelmi kezelési tervét, megkezdtük a területi egyeztetések lebonyolítását.

Természetvédelmi őrzés

Igazgatóságunk Természetvédelmi Őrszolgálat az év során 3 tájegységben, 11 fővel látta el feladatait, ebből 10 fő felsőfokú, 1 fő középfokú végzettségű volt.

Rendszeresen együttműködtünk - a megkötött együttműködési megállapodások alapján - a területileg illetékes rendőri, katasztrófavédelmi szervekkel, valamint a polgárőrséggel. Közös járőrszolgálatot láttunk el a rendőrhatalom tagjaival, elsősorban a védett területeken végzett

engedély nélküli közlekedés visszaszorítása, illetve a saját vagyonezelésben lévő erdők vagyonevédelme érdekében. A rendőrséggel való közös szolgálat örvendetes módon rendszeres lett. A Magyar Államkincstár munkatársaival mezőgazdasági támogatások ellenőrzése kapcsán 75 esetben bonyolítottunk le helyszíni ellenőrzést, amelyben 12 munkatársunk vett részt.

Az előírt és az őrszolgálatra bízott fajmonitoring vizsgálatok mellett a saját vagyonezelésű területek kezelésének hatását is monitorozzuk.

Állandó feladatunk az erdészeti munkák ellenőrzése, melynek célja, hogy a természetvédelmi előírásokat betartassuk, illetve hatásukat megtapasztaljuk.

A hatósági, szakhatósági eljárásokban a Vas Megyei Kormányhivatal az Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának bevonását kérte, elsősorban a friss terepi információk szükségessége, a helyszíni bejárások és a határozatokban foglaltak ellenőrzése miatt.

Rendszeresen végeztük a védett, fokozottan védett, illetve Natura 2000 jelölőfajok monitoringját. Emellett az őrszolgálat tagjai végezték a saját vagyonezelésben lévő gyepek kezelésének monitorozását is.

Az örök részt vettek az élőhelymegőrzési, terület-fenntartási munkákban. A közfoglalkoztatás 2018-as megszűnése után az őrszolgálat tagjai saját kezűleg végezték el a legfontosabb fizikai munkákat, főleg a szőcei láprét és a hasonlóan kiemelkedő értékű területek kaszálása, szénalehordása tekintetében.

Szükség szerint az örök részt vettek a Környezeti Nevelési és Ökoturisztikai osztály feladataiban.

Két ór az Észak Vasi Területkezelési Osztály munkáját segítette, így ellátták a sérült madarak gondozását, illetve a Chernel-kert és a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont működtetésében is részt vettek.

Az invázióra hajlamos bíbor nebáncsvirág irtását Magyarszombatfa és Velemér község határában végeztük.

5 db gólyafészkek tartóra helyezését, 1 db tartóra helyezett fészkek felújítását, illetve javítását végeztük el. 1 fészeknél pelenkát készítettünk, 2 helyen pedig a gólyák fészkeből kihullott anyagokat távolítottuk el az ereszcatornából.

Iskoláknak, óvodáknak szerveztünk környezetvédelmi jeles napokkal (Víz Világnapja, Madarak és Fák Napja) kapcsolatos rendezvényeket, amelyeknél célunk, hogy a gyerekek közvetlen kapcsolatba kerüljenek a természettel és aktív tevékenységet végezzenek. Ezért ezeket lehetőleg a természetben, patakparton, parkban, erdőben rendeztük.

Csoportok vezetését is elláttuk, a természetvédelmi örök által vezetett, előre tervezett túrákon kívül felsőoktatási intézmények csoportjait és külföldi csoportokat vezettek természetvédelmi őrünk.

Élőhelyfenntartás és génmegőrzés

A saját vagyonezelésű területet 2019-ben 52 hektárral tudtuk növelni, így összesen 5.812 hektár terület fenntartásáról kellett gondoskodnunk. A saját használatban lévő területek tekintetében 723 hektáron az első növedéket kaszáltuk, 256 hektáron legeltettünk és további 210 hektáron a második növedéket legeltettük. Összesen 262 hektár gyeget adtunk hasznóberbe, amelyeket a bérlők kaszálással és legeltetéssel hasznosítottak.

A szántók részben visszagyepesítésre kerültek és gyepeként hasznosítjuk őket, részben a saját

állatállomány takarmányigényének kielégítésére szolgálnak. Szántóföldi művelést a szántó művelési ágban lévő területek közül 500 hektáron végeztünk, elsősorban szántóföldi szalastakarmány előállítás érdekében.

Génmegőrző magyartarka tenyészetünkben 178 ellésünk volt (9,0 %-os borjúelhullás mellett). A választott borjakat az idei évben helyhiány miatt értékesítettük. 2019. esztendőben a 205 napos választási súlyok a következőképpen alakultak: bikánál 270,9 kg, üszónél 248,4 kg, állományszinten: 260,23 kg volt (1308 g-os életnapra jutó testtömeg-gyarapodás mellett). Az évente megrendezésre kerülő hódmezővásárhelyi kiállításon egy borjas tehénnel, a Kaposvári Állattenyésztési Napokon pedig egy borjas tehénnel és két vemhes üszővel képviseltük Igazgatóságunkat. Üzemi saját teljesítmény vizsgálat során 4 db tenyész bikát minősítettünk, melyből 3db értékesítésre került, 1 egyed pedig a saját tenyészetünkben maradt. A muraközi ménesünk létszámát 2019-ben sem növeltük. Az újonnan beállított tenyész kancák javító hatással vannak állományunk minőségére. A teljes szaporulat 2019-ben 17 csikó volt (6 kanca, 11 mén csikó). 21 kancát fedeztettünk, 3 tenyész mént használtunk (5698 Óriszentpéter-8 Vazul, 5842 –Óriszentpéter Vérmes, 5923 Csögle 1 Csibész). Az állományból az értékesítésre kínált egyedeket sikerült eladni, ezek között szerepelt idősebb kanca, illetve általunk a továbbtenyésztésben nem kívánatosnak minősített egyedek, valamint választási csikók és selejt mének is.

Igazgatóságunk vagyonkezelésében 3 068 hektár üzemtervezett erdőterület áll. Bejelentkezett erdőgazdálkodóként 1380 ha állami erdőterületen gazdálkodunk. 4 erdőrészletben mintegy 23 300 db csemete került elültetésre 2019-ben, 9 erdőrészletben zajlottak ápolási munkák. Az év folyamán 5 843 fm erdővédelmi kerítés készült el, és további mintegy 6 500 fm építése volt folyamatban. Fakitermeléseink 2019-ben zömében pusztuló lucosok tarvágással történő fafajcseréje, ill. erdeifenyvesek és keményfás ligeterdők folyamatos erdőborításának megvalósítása érdekében történtek, részben pályázati forrásból, részben pedig önerőből. A kitermelt faanyagból 4 808 m³ rostfa, 1 096 m³ tűzifa, 832 m³ papírfa és 838 m³ rönk választékunk volt.

A Csörgőalma Gyümölcsöskertben az őrségi és a vendvidéki helyi honos gyümölcsfajtákból összegyűjtött gyümölcsfaoltványok fenntartása során tavasszal metszést végeztünk, pótoltuk a hiányokat, nyáron kétszer kaszáltunk. A génmegőrző kertjeinkből szedett oltóvesszőket márciusban megtartott Oltónapunkon hasznosítottuk, biztosítva ezzel a régi fajták szaporítását. Az oltónapon közel 150-en vettek részt, ötszáznál is több gyümölcsfa oltása történt meg, kerülhetett elültetésre a térségben, magán gyümölcsöskertekbe. Ezek a fácskák magukban hordozzák azt a gazdag genetikai állományt, ami a nemzeti park területén évszázadok alatt alakult ki.

Bemutató, környezeti nevelés

A Natura 2000 Látogatóközpontban lévő interaktív kiállítást - mely az őrségi élőhelyeket mutatja be – 4.011 fő tekintette meg.

A Szalafő-Pityerszeren található Őrségi Népi Műemlékegyűttest a 2019-es évben 33.276 fő látogatta. A helyszínen kézműves foglalkozásokon 3.265 fő vett részt.

A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontot 7.336-an látogatták meg, a Sághegyi Múzeum látogatószáma 2.437 fő volt.

Szócén a Természetújság Kutatóközpont és Kutatóház (Lápok Háza) látogatói létszáma 2019-ben 3.683 fő volt.

A 2019-es esztendőben 5.255 fő vett részt szakvezetéseinken és garantált túráinkon.

A Tourinform Őrség összesen 9.300 főt szolgált ki 2019-ben.

A Keserűszer Vendégházban 263 fő szállóvendégünk volt, összesen 646 vendégéjszakát töltöttek el a szálláshelyen. A sátorozó helyet 445 fő vette igénybe, összesen 682 vendégéjszakát eltöltve.

A kőszegi Madárvédelmi Mentőközpont munkatársai 2019-ben 11 alkalommal tartottak madár bemutatót megszervezve. A Miénk itt a rét! iskolai és óvodai, illetve családi vetélkedőnek ezúttal 950 látogatója volt.

Projektek lebonyolítása

A Doroszlói-rétek helyreállítása Kőszeg-hegylánján című projektben a rekonstrukciót végző vállalkozó elvégezte a tevékenységét. A vízpépítési munkák megkezdődtek, év végéig mintegy 80%-os készütségi állapotba jutottak.

A Természetvédelmi rendeltetésű területek muraközi lóval történő kezeléséhez szükséges istálló és kiszolgáló létesítmények fejlesztése című KEHOP pályázatunkban sikertelen lett a második közbeszerzésünk is, a harmadik eljárás az év végén még folyamatban volt. Tárgyévben megépítettük a muraközi ló népszerűsítését szolgáló szabadtéri tantermünket Őriszentpéter Siskaszeren.

Az Erdőt természetesen – leromlott állapotú erdei élőhelyek rekonstrukciója az Őrségben című KEHOP projektben elindított második eljárás eredményes volt, a vállalkozó a szerződéskötést követően megkezdte a munkát és a tervezett ütemezés szerint haladt vele a tárgyév során.

A Magyartarka szarvasmarhával történő természetvédelmi célú területkezelés infrastrukturális feltételeinek kialakítása című KEHOP projekt esetében a kerítésrendszerek kivitelezése elkészült. A kilátók építésére vonatkozóan eredményes beszerzést követően szerződést kötöttünk és az építmények el is készültek. Előkészítettük a szarvasmarha istálló építésének közbeszerzési eljárását.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található Natura 2000 területeket bemutató hálózat létrehozása során megépítettük és átadtuk az erdei iskoláknak is helyet biztosító, kibővített és korszerűsített Natura 2000 szemináriumi szálláshelyünket.

A Rába és ártere közösségi jelentőségű természeti értékeinek interaktív bemutatásához szükséges infrastruktúra kialakítása című projektben sikeres közbeszerzési eljárást bonyolítottunk le az építési feladatok vonatkozásában. A forráshiányt mutató projektben ráemelési kérelmet nyújtottunk be az Irányító Hatósághoz, amelynek elbírálása tárgyév végén folyamatban volt.

A Szlovénia-Magyarország Határon Átnyúló Program által támogatott Green Exercise című pályázatunkat bemutató túrák sikeres lebonyolításával fejeztük be.

Az Ausztria-Magyarország Határon Átnyúló Program pályázati kiírása által támogatott PaNaNet+ című pályázatunkban megjelentettük a nemzeti parki újságunk harmadik számát.

A Lepkeháló c. projektben sikeresen működtettük önkéntes lepkefelmérő hálózatunkat, önkénteseinkkel részt vettünk Németországban az ottani partnerünk által rendezett természetvédelmi tábor munkájában és fogadtuk nálunk a vezető partner képviselőjét. Év végére elkészült a projekt eredményeit és a lepkék világát bemutató új, interaktív kiállításunk és a megnyitásának napjára időzített, az önkéntesség természetvédelmi szerepét elemző munkaértekezlet megrendezésével lezártuk a projektet.

A WeCon projektben megkezdtük a Rábán lévő duzzasztóművek hatásának vizsgálatát, valamint a halak jelölését.

2019-ben elindult a „Pannon gyeppek és kapcsolódó élőhelyek hosszútávú megőrzése a Priorizált Intézkedési Terv intézkedéseinek megvalósítáival” című LIFE projektünk, aminek keretében cserjeirtáshoz, és gyepkezeléshez szükséges gépeket, eszközöket szereztünk be.

A Téry Ödön Turistaházfejlesztési Programra benyújtott pályázatunk kedvező elbírálását követően lebonyolított közbeszerzési eljárás nyomán megkezdtük a Keserűszeri turistaházunk korszerűsítési munkálatait.

Környezettudatos hulladékkezelést népszerűsítő pályázatot bonyolítottunk le, amelyből tanösvényt építettünk, szemléltetőkészleteket szerveztünk működési területünk oktatási intézményeiben, továbbá oktatócsomagokat fejlesztettünk, amelyek használatát pedagógus továbbképzéseken tanítottuk be az érintetteknek.

Contracts 2.0 projektünkben életre hívtuk az Innovációs Műhely az Őrségért fórumot, ahol gazdálkodókkal, turizmusban, helyi termék előállításban érdekelt szereplők bevonásával dolgozunk együtt a fenti tárgykörökben új, a jelenleginél hatékonyabb támogató, ösztönző rendszerek fejlesztésén.

D2C pályázatunk kutatási tevékenységei zajlottak a tárgyévben a szomszédos Goričko Tájvédelmi Park és nemzeti parkunk ökológiai hálózatának összekapcsolása, továbbá állományfelmérési, gyakorlati természetvédelmi tevékenységek összehangolása tekintetében.

16. Fontosabb célkitűzések a következő évre

16.1 Természetmegőrzési osztály

Monitorozás, kutatás

- Saját vagyonkezelésben lévő gyepek részletes monitorozásának folytatása
- Erdőkezelés-monitorozás folytatása újabb 300 ha-on
- Sápadt szemeslepke élőhelyfejlesztésének monitorozása
- NBmR és Natura 2000 botanikai monitorozás elvégzése
- NBmR, RTM és Natura 2000 zoológiai monitorozás
- Nappali lepke közösségek hosszú távú monitorozásának folytatása
- Védett éjszakai lepkefajok felmérésének folytatása
- Inváziós növény- és állatfajok elterjedési adatainak rendszeres gyűjtése
- Biotikai adatbázisok aktualizálása

Élőhelyek és fajok védelme

- Kavicsbányatavak védett madárfajainak megőrzése érdekében megállapodások megkötése a bányatársaságokkal
- Védett területeken kívül fészkelő közösségi jelentőségű madárfajok élőhelyének megőrzése a földhasználók tájékoztatásán és közös megállapodásokon keresztül
- Lápi tarkalepke megmaradt állományainak megőrzése, tájleptékű élőhelyhálózat kialakítása a gazdálkodókkal való együttműködés révén.

Védett és Natura 2000 területek

- *Ex lege* védett lápok lehatárolásának kezdeményezése a természetvédelmi hatóságnál legalább öt láp esetében

Projektek

- WeCon - Vizes élőhelyek ökológiai hálózatának fejlesztése az osztrák-magyar határrégióban projekt keretében a természetvédelmi értékkataszter létrehozása Rába vízgyűjtőjére, a nagyvízi mederkezelési tervek értékelése, inváziós fajok kezelési stratégiájának kidolgozása, szemléletformáló természetfilm készítése és határon átnyúló ökológiai folyosók közös kezelési koncepciójának kidolgozása
- D2C - Supporting Danube Region's ecological Connectivity by linking Natura 2000 areas along the Green Belt projekt keretében közösségi jelentőségű madár- és denevérfajok felmérése Vas megyében, valamint ökológiai folyosók tervezése a magyar és szlovén lápi tarkalepke populációk között
- Lepke-háló program folytatása, az önkéntesek körének bővítése
- Contracts 2.0 kutatási projekt keretében az Innovációs Műhely az Őrségért működtetése

Népszerűsítés

- Népszerűsítő cikkek megírása
- Őrségi Lepkekaland szervezése
- Csörgőalma gyümölcsnapok alkalmainak megszervezése
- Bemutató madárgyűrűzések megtartása

16.2 Természetvédelmi Őrszolgálat

- Az Igazgatóság terület vásárlásaival kapcsolatosan az őrszolgálat feladata sokrétű. Egyrészt a vásárlások előtt a terület felmérésében, tulajdonosok felkeresésével segíti a birtokügyi ügyintéző munkáját. Másrészt az új területek vagyonkezelésünkbe kerülésekor a terület esetleges helyreállításáért, természetvédelmi szempontú kezeléséért is ők felelősek örkerületeikben.
- A saját kezelésű gyepterületek monitoringját fontos feladatnak tekintjük, hiszen az ebből származó ismeretek mutatják meg Igazgatóságunk munkájának eredményességét. Az ilyen gyakorlati tapasztalatok nélkül a védett értékek megőrzése csak nagyon esetleges lehet.
- Őrszolgálati nyílt túrák megtartásával továbbra is az őrszolgálat munkáját szeretnénk népszerűsíteni a lakosság és a nemzeti parkba látogatók körében.
- Odútelepeink karbantartása, felújítása, ellenőrzése ebben az évben is ad feladatot őrreinknek.
- Védett és fokozottan védett növény- és állatfajok monitoringját mindenki saját örkerületében végzi a Természetmegőrzési Osztály munkáját segítendő.
- Gólyavédelmi munkákban az E.ON munkatársainak segítségével 5 gólyafészek tartóra helyezését kell legalább az év során megoldani őrszolgálatunknak.

Fejlesztési elképzelések:

- A legnagyobb problémát az jelenti, hogy az egyébként is kis létszámot nem tudjuk növelni. Tekintettel arra, hogy a működési területünk északi részén dolgozó őrök sok egyéb, a madármentő telephez, Chernel-kerthez és Látogatóközpontozhoz kötődő feladatot is ellátnak, örkerületeik nagyok (sok Natura 2000 területtel) ezért ezen a területen mindenképpen szükséges a létszámfejlesztés. Szintén elkerülhetetlen a minimális feladatellátáshoz a Felső-Rába Völgye Természetvédelmi Tájégség és az Őrség Természetvédelmi Tájégség 1-1 fő természetvédelmi őrrel történő megerősítése. A Természetvédelmi Őrszolgálat országos átlagának eléréséhez a kiesett státusz pótlása és ezen felül még 10 fős létszámbővítés lenne szükséges.

16.3 Észak Vasi Területkezelési Osztály

- Legeltetési gyepterület elindításához szükséges munkálatok elvégzése az Alsó-réten.
- A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont tervezett új kiállításának kidolgozása.
- A Kőszegi-hegység erdősegeire vonatkozó természetvédelmi stratégia kidolgozása, felkészülés a körzeti erdőtervezésre.
- A saját vagyonkezelésű területek felügyelete, a szükséges időszaki rekonstrukciós és fenntartási munkák elvégzése.
- A Chernel-kerti Madárvédelmi Mentőközpont röpderrendszerének fejlesztése.
- A Chernel-kerti arborétum fejlesztése, a cserje- és faállomány frissítése.
- A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont reklámozásának fejlesztése.
- Mesterséges költőládák kihelyezése megszerzte ragadozómadarak számára.

16.4 Vasi Hegyhát Tájegység

- Szőcei Lápok háza turisztikai szolgáltató szerepének erősítése
- Szőcei láp látogatottságának növelése
- Tőzegepernek alkalmas élőhelyek kialakítása a Szőcei lápon
- A Vasi Hegyhát Tájegység gyepterületeinek általános állapotjavítása, LIFE projekt megvalósítása
- Dobogó erdő törzstérképének elkészítése és állapotának dokumentálása földi lézerszkennelés alkalmazásával
- Az őrségi bükkösök klímával szembeni sérülékenységének átfogó vizsgálata ERTI – tel közösen
- Oszatlan közös tulajdonban és vagyonkezelésünkben lévő állami területek erdőgazdálkodásának átvétele, használati megosztás készítése
- Az átvett területek esetében az erdőgazdálkodói feladatok ellátása, felújítások megkezdése és folytatása, ápolások, tisztítások elvégzése, kerítésépítés
- Saját vagyonkezelésben lévő erdők természetességének növelése, érintetlen erdők/erdőtömbök kialakítása
- Erdőgazdálkodói tevékenység erősítése az NFK-val megkötött vagyonkezelői szerződések alapján
- Vagyonkezelt erdőterületeken együttműködést megalapozó megállapodás megkötése az erdőgazdálkodókkal
- Pusztuló lucfenyvesek felszámolásának folytatása saját erőből és pályázati forrásból
- 2020. évi erdészeti munkák tervezése, bonyolítása (folyamatban lévő erdősítések, pótlások, ápolások, fahasználatok)
- A KEHOP-15-2016-00039. Erdőt természetesen!-leromlott állapotú erdők helyreállítása az Őrségben c. projekt folytatása.
- Megtermelt faanyag feldolgozottsági szintjének emelése (kalodás tűzifa gyártása), a feldolgozási folyamat gépesítése
- Tűzifa igény biztosítása (Apátistvánfalva, Szőce, Keserűszer, Őriszentpéteri Látogatóközpont)
- Erdészeti és mezőgazdasági vadkárelhárító kerítések építése, karbantartása
- Nemzeti parkot érintő oktatási programok (pl. Erdészeti szakmunkás, Aranykalászos Gazdaképzés) támogatása

16.5 Őrségi Területkezelési Osztály

- Az Igazgatóság vagyonkezelésében lévő gyepterületek természetvédelmi kezelése.
- Az Igazgatóság vagyonkezelésében lévő szántókon természetvédelmi célú, szántóföldi művelés megvalósítása.
- Magángazdálkodók segítése az agrártámogatásokban való sikeres részvétel érdekében (adminisztratív segítségnyújtás, információnyújtás, tájékoztatók, továbbképzések tartása).
- Saját állatállományunkkal és földterületünkkel az aktuális agrártámogatások (egységes földalapú támogatás, anyatehén támogatás) és kompenzációs kifizetések igénylése (őshonos és veszélyeztetett állatfajták megőrzésének támogatása), feltételeinek teljesítése.
- Magyar tarka szarvasmarha állományunk sikeres leelletése (kiemelt figyelemmel az újonnan tenyésztésbe vett üszők elletése), újratermékenyítése, borjak felnevelése.

- Muraközi lóállományunk, már korábban kidolgozott tenyésztési programjának folytatása, lovak tanítása (ménvizsgára való felkészítés, rendezvényekre való felkészítés, általános használhatóság a kancák tekintetében)
- A muraközi kutatási program céljának eléréséhez szükséges feladatok elvégzése
- Muraközi tenyészmén jelölt ménjeink sikeres vizsgáztatása, további lovak betanítása
- Muraközi lovak számára istálló megépítése.
- Újabb területek bevonása a legeltetésbe (Kőszeg)
- A LIFE-IP projekt kapcsán újabb területek cserjeirtása, rekonstrukciója, s újbóli művelésbe vonása

16.6 Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály

- Az új erdei iskolai bázis minél szélesebb körű kihasználása és népszerűsítése.
- Az igazgatóságunk által eddig végzett környezeti nevelési programokat (természetismereti szakkör, természetismereti óvodai foglalkozások, jeles napok, természetismereti vetélkedő) magas színvonalon próbáljuk megvalósítani a 2020-as esztendőben is. Külön figyelmet szentelve a Hármashatár térségére, az Apátistvánfalván működő ököcentrum kihasználtságának növelésére, valamint a szőcei Lápok Háza nyújtotta lehetőségek kihasználására.
- Nagy hangsúlyt fektetünk továbbra is a speciális természetismereti terepi bemutatóprogramok, az évközi és szezonális egyre népszerűbb garantált programok (gyalog, kerékpáron), valamint az elsősorban belföldi látogatóknak szóló Magyar Nemzeti Parkok Hete, valamint a határon átnyúló lehetőséget kínáló, Pannon Természeti Élménynapok rendezvények színvonalas lebonyolítására is.
- Az ünnepekhez kötött hosszú hétvégéken Szalafő-Pityerszeren az Őrségi Műemlék-együttesnél a helyi hagyományokhoz és kulturális kínálatához illeszkedő népi-gasztronómiai programok, játszóházak fogják színesíteni a kínálatot: Húsvétváró, Pünkösdő, Tökfesztivál. Bővíteni kívánjuk a helyszínen nyújtott kiegészítő foglalkozások tematikáját. Továbbá a családbarát szolgáltatási elemek sorában tovább népszerűsítjük a Pityerke játszóteret és a Játszópajtát, valamint a háziállatok, és a nagytestű legelő állatok megismerésének lehetőségét.
- Folytatjuk az Európai Nemzeti Parkok Napján megszervezendő Hármashatár természeti értékeit középpontba állító rendezvény szervezésében való partneri segítségnyújtást.
- Kínálatbővítéssel a 2020-as évben is aktívan közreműködünk az egyre népszerűbb „Őrségi Lepkekaland” megszervezésében.
- Előzetes bejelentkezés alapján egész évben szakvezetést és színvonalas programokat nyújtunk a hozzánk látogató csoportoknak.
- A szőcei Lápok Háza programkínálatában fenntartjuk a szakvezetett séta a lápon és a biológiai vízminőség vizsgálat programelemeket is.
- Hangsúlyt helyezünk az Őrségi Nemzeti Park legelő állatainak bemutatására, a területkezelési tevékenység szerethető elemeinek promotálására, ezzel kapcsolatos népszerűsítő rendezvények megszervezésében való aktív közreműködésre.
- Aktív közreműködést szeretnénk megvalósítani az igazgatóság kommunikációs tevékenységében, kiemelten a mobilapplikációs turisztikai rendszerek fejlesztésében, a bemutatást, az Igazgatóság tevékenységét népszerűsítő honlap struktúra fejlesztésében, a professzionális népszerűsítő kiadványok szerkesztésében, terjesztésében.
- A Tourinform Őrség és az ajándékbolt kínálati elemeinek bővítése, népszerűsítése.

16.7 Pénzügyi és Számviteli Osztály

- A 2014. évtől hatályos államháztartási számvitel magas színvonalú alkalmazása.
- Az EU-s projektek, valamint az Agrárminisztérium által átadott keretek pontos elszámolása.
- Az Igazgatóság fizetőképességének megőrzése.
- Az adatszolgáltatások határidőben történő teljesítése.
- A munkabérek precíz számfejtése és határidőben történő átutalása.
- A 2018. évben bevezetett vonalkódos leltározás folytatása.

16.8 Pályázatkezelési Osztály

KEHOP, Interreg és egyéb pályázatok végrehajtásának folytatása, így különösen:

- Az ÖNPI működési területén található Natura 2000 területeket bemutató hálózat létrehozása című projekt lezárása
- A Doroszlói-rétek komplex rekonstrukciója Kőszeg-hegylján című projekt lezárása
- Természetvédelmi rendeltetésű területek muraközi lóval történő kezeléséhez szükséges istálló és kiszolgáló épületek létesítése című projekt: itatókutak megépítése, istálló építés megkezdése
- PaNaNet + pályázatban újság kiadása
- Szalafő Pityerszer infrastrukturális fejlesztésekhez szükséges Településrendezési Terv módosítás engedélyeztetése
- Csákánydoroszló vízbázis és kerékpáros centrum építés megkezdése
- A WeCon projektben folytatjuk a kutatási tevékenységeket (hallépcsők, duzzasztók hatásának vizsgálata)
- A D2C projektben három kutatás folytatása (denevérek, madarak, lepkék élőhelyei ökológiai hálózatának működése tekintetében)
- A Contracts2.0 projektben az Innovációs Műhely munkájának folytatása
- KEHOP projekteken szarvasmarha istálló, Rába-menti bemutatóhely (Csákánydoroszló) megépítése, erdészeti gépek beszerzése